

A. GROMILOV

Üksikvõitleja taktikaline väljaõpe

I OSA

ÜKSIKVÕITLEJA VÄLJAÕPETAMISE
METOODIKA

VABALT TÖLKINUD G. SAAR

KAPTEN

KINDRALSTAABI VI OSAKONNA KIRJASTUS
TALLINNA, 1928 a.

A. GROMILOV.

Üksikvõitleja taktikaline väljaõpe

I OSA

ÜKSIKVÕITLEJA VÄLJAÕPETAMISE
METOODIKA

35 NÄIDET JOONISTEGA

✓
VABALT TÕLKINUD

G. SAAR,

KAPTEN

A 13403

TALLINNA, 1928 a.
KINDRALSTAABI VI OSAKONNA KIRJASTUS

J. Zimmermann'i hukukoda Tallinnas, Lühike ja'lg 4.

A. Individuaalne väljaõpe.

I. MAASTIK JA SELLE SÕJALINE HINDAMINE.

I näide

Individuaalse taktikalise väljaõppe esimese tunni eesmärgiks on üksikvõitleja tutvustamine maastikuga. Siin peab harjutama õpilast õieti hindama maastikku sõjalisest vaatepunktist, tundma reljeefi ja õieti nimetama maastikul leiduvaid kohalikke esemeid.

Väeosal kasutada olevatel õppeväljadel jaoülem valib varakult antud õppeülesande täitmiseks kohase maastiku, kus leidub vaatluspunkte võimalikult laia ja sügava silmaringiga.

Kohale jõudes jaoülem selgitab õpilastele õppuse eesmärgi, s. o. mida ta tahab õpetada käesolevas õppetunnis. Peale seda näidates käega ta juhib õpilaste tähelepanu ühele või teisele maastiku osale, märkides ära, kuidas need võivad mõjuda soodustavalt või takistavalt lahingutegevusele üldse. Ta seletab, et:

- lahtine maastik ei varja pealetungijat vastase vaatluse ning tule eest, mispärast seal liikumine on seotud suurte kaotustega; ümberpöörduvalt, kaitsetegevuse juures lahtine maastik võimaldab hästi ja kaugele vaadelda ning seal liikuvat ja teotsevat vastast mõjuva tule all pidada;
- kinnine maastik on soodus pealetungijale, kuna ta varjab vastase vaatluse ning tule eest, võimaldades suuremate kaotusteta, tihti

aga hoopis karistamatult laheneda vastasele. Sarnane maastik pakub ka head varjet varudele, hõlbustades nende manövreerimist. Kaitsjale on kinnine maastik rinde ees takistuseks vastase tegevuse jälgimisel ja tema tulistamisel, kuna jälle seljataguses kinnine maastik soodustab varude asetumist, liikumist, sidepidamist ja laskemoona juurdevedu;

- murdmaastik, kus tulevad ette mitmesugused takistused, nii kui: kuristikud, kraavid, sood, metsasalud jne. omab head ja halvad küljed vastavalt sellele, kas teda kasutatakse kaitse- või pealetungil.

Maastikku, kus tuleksid ette kõik nimetatud tähtsamad põhielemendid, pole igakord hõlpsasti leida. Kui väeosal kasutada olevatel õppeväljadel tuleb ette ainult mõni neist, näiteks lahtine maastik, siis kinnise ja murdmaastiku omadused tulevad selgitada liivakastil. Tuleb siiski pidada silmas, et liivakast esineb ainult hädaabinõuna ja esimesel võimalusel tuleb minna üle maastikule.

Pärast maastiku üldist hindamist tuleb asuda mitmesuguste esemete üksikasjalisele kirjeldamisele. Selleks valida maastik, mis pakub rohkem õpetlikku, kus rohkem silmapaistvaid esemeid, ebatasandikke jne. Üle minnes ühelt esemelt teisele (on aga need esemed laiali pillatud ja üksteisest kaugel, siis näidata neid ühest punktist)), jaoulem näitab ja selgitab: see on mäe külge kallakuga meie poole, seal künkas, seal künka tipp, seal küngaste ahelik moodustab seljandiku jne.; siin on põõsastik, mis varjab püsti seisvat inimest, aga see madal põõsastik seal varjab ainult küürus liikuvat meest. See tee seal on maantee, aga siit külla viiv tee on külavahetee, seal maja juures paistab jalgte. Selle männi juures lehtrisarnane süvend on org, aga selle kõrval madal koht

— kahe suure mäe vahel — nimetatakse sadulaks jne.

On parem, kui sarnastele seletustele ei anta teoreetilist ilmet, vaid juhtivate küsimustega lastakse õpilast iseseisvalt tulla õige seletuse juurde: võrreldes maastikul leiduvaid esemeid vormilt mitmesuguste teiste esemetega, mida õpilased tunnevad igapäevasest elust (näiteks org sarnane künaga, sadul — hobuse sadulaga, jne.).

Pärast seda tuleb selgitada mitmesuguste esemete sõjalist tähtsust varjamise või moondamise seisukohast, näiteks: põõsas ainult varjab (moondab) meid vastase vaatluse eest, ei anna kaitset aga tema kuulide vastu, sest kuul tungib põõsast läbi ja surmab sealolija; jäme känd võib varjata mõnikord ka vaenlase kuulide eest.

Ü l e s a n n e n r. 1. Leidke maastikul igaüks veel teisi esemeid, mis varjavad teid vastase vaatluse eest (moondavad teid); varsti küsin teilt.

Minuti või kahe pärast jaoülem küsib: „Missugused esemed leidsite Teie, noor Kalm?“, „Teie, noor Sepp, missugused leidsite?“

Üks õpilastest nimetas valliga kraavi. See vastus pole aga õige. Juhtivate küsimustega selgitada siis püssikuuli läbistamisjõudu ja viia õpilased arusaamisele, et see vall varjab ka juba kuulide eest, moodustades endast lahtise varjendi, aga mitte ainult moondamiseseme.

Ü l e s a n n e n r. 2. Leidke maastikul kõik varjendid ja nimetage neid.

Mõne minuti järele jaoülem küsitleb uuesti õpilasi. Niiviisi selgitatakse õpilastele, millised esemed võivad pakkuda varjet ja missugused on ainult moondamiseks. Sealjuures juhivad õpilaste tähelepanu ka nendele esemetele, mida need ise ei suutnud üles leida ja mis on tähtsad sõjalisest seisukohast. Kui need harjutused sünnivad lagedal maastikul (põld, niit, aas, jne.), siis jaoülem selgitab õpilastele, et ka sar-

nasel maastikul leidub kurde, augukesi ja kühmi, mis võivad võitlejat varjata vastase vaatluse ja sageli ka kuulide eest. Pealiskaudsel vaatlemisel ei torka need ebatasasused tihti silma, seepärast peab võitleja oskama neid leida. Näitlikkuse saavutamiseks jaoulem paigutab vaadeldaval maastikul — õpilastele nägemata — sõdureid mõne samase kurru või teise ebatasasuse varju. Selle järele jaoulem laseb õpilasi otsida ärapeidetud sõdureid. Kui moondamine on tehtud hästi, siis õpilased arvatavasti ei leia meest. Peale selle annab jaoulem signaali, mille järele moondatud sõdur tuleb välja oma peidukohast. Õpilaste grupp läheb tema juurde ja tutvub kohaga, kus laskur oli peidetud.

Paremaks meelespidamiseks võib sarnaseid moondamisõppusi ühendada lihtsamate lahinguülesannete täitmisega. Siinjuures tuleb kontrollida õpilasi kogu aeg reljeefi ja esemete nimetuste teadmisel.

Ülesanne n r. 3. Loetlege kõik kohalikud esemed ja maastiku reljeefi elemendid, mida näete maa-alal sellest künkast üksiku puuni.

Selle järele jaoulem küsitleb üksikuid õpilasi ja parandab tarbekorral vastuseid, et arendada nende sõjalist väljendusoskust.

Ülesanne n r. 4. Nimetage kohalikud esemed sellel maa-alal.

Järgneb jällegi läbiharutamine ja nimetuste vigade parandamine jaoulemalt. Niisuguste lenduülesannete lahendamine harjutab õpilasi tähelepanelikult vaatlema ja hindama maastikku. Pole kohane määrata ühele õpilasele liiga laia ala vaatlemiseks ja hindamiseks. Kui üks õpilane on nimetanud juba osa esemeid — lasta jätkata teist. Niiviisi ei jää passiivseid kuulajaid.

Sarnase töö juures üksikvõitlejad omandavad juba esimestel tundidel üldise mõiste maastiku sõja-

lisest tähtsusest, harjuvad seda hindama ja õpivad ära esemete ning reljeefi elementide nimetused.

Laskuri asetus pealetungil ja kaitsel.

II näide.

Maastik õppuse läbiviimiseks tuleb valida varakult. Kohale jõudes jaotlemisel selgitab õpilastele õpust eesmärgi: „Täna omandame teadmisi ja oskusi, kuidas valib võitleja laskekoha pealetungil ja kaitsel.“ Siinjuures jaotlemisel selgitab, et pealetung vastase tule all on harilikult seotud suurte kaotustega siis, kui pealetungija ei saa ise vastast kuuliga tabada.

Lähenedes vastasele varjatult, peab võitleja ise nägema vastast või vastase kaevikut, et oleks võimalik teda tulistada. Sel põhjusel on lahingus alati tarvilik kõigepealt leida hea laskekoht; kui see on tehtud, siis alles tuleb võtta tarvitusele enesekaitse- ja moondamisabinõud.

Ülesanne nr. 1. Vastane asub seal künkal põõsastikus. Leidke sündsaim laskekoht tema tulistamiseks.

Siinjuures selgitab jaotlemisel, et laskekoha leidmiseks tuleb heita valitud punktis pikali ja vaadata, kui võrd hästi on näha vastane. Jaotlemisel pöörab õpilaste tähelepanu asjaolule, et valitud punktist peab näha olema see künkas ja põõsad, kus asub vastane. Siinjuures selgitatakse vead, mis õpilased on teinud ühe või teise laskekoha valikul. Kui mõni õpilastest on valinud laskekoha hästi, viiakse teised tema juurde, et näidata, millised on selle asendi head küljed. See sündinud — tuuakse õpilased niisuguse laskuri juurde, kes on valinud omale halva laskekoha, ja selgitatakse selle halvad küljed ning näidatakse, kuidas ei tohi valida laskekohta.

Ülesanne nr. 2. Nimetage kõik ebatasandid ja kohalikud esemed siin maastikul, mis võimaldavad pealetungil head vastase tulistamist.

Igauks nimetab ja naitab maastikul uhe või teise eseme. Õpilased, liikudes ühelt nimetatud esemelt teisele, hindavad valitud kohti hõlpsa tulistamise ja varjumise seisukohast. Jaoulem kontrollib ja parandab tehtud vigu, kusjuures ühe õpilase poolt tehtud vead ta laseb parandada mõnel teisel õpilasel.

Ülesanne n. r. 3. Kas on pealetungil otstarbekohane heita pikali selle üksiku pöõsa alla?

Arvatavasti on vastus jaatav. Tuleb selgitada, et pole igakord kasulik asuda üksikult seisva pöõsa taha. Pöõsas ei paku kaitset kuulide eest; vastane aga leiab sarnased üksikult seisvad esemed hõlpsasti ja võtab nad tule alla arvamises, et seal taga asub mõni laskur. Pöõsa taha võib asuda ainult vaatluseks ja siis, kui vastane seda ei märka. Samuti on hädaohtlik asuda esemete juurde, mis oma varvi poolt teravalt eralduvad laskuri riietest.

Edasi jaoulem samal viisil selgitab õpilastele, et kaitsetegevuse juures laskekohad võimalust mooda peavad omama hea vaatlus- ning laskeala vaenlase suunas ja varjama vastase vaatluse ning kuulide eest.

Kaitsetegevuse juures tuleb jaoulemal põhjalikult selgeks teha õpilastele avara laskevälja tähtsus. See peab võimalust mooda olema seevõrra lahtine, et vähemalt keskmistel ja lähedatel kaugustel pealetungija vastane ei leiaks hõlpsasti omale varjet kaitsja vaatluse ning kuulide eest. Samal ajal kaitsja ise peab olema aga võimalikult kattesaamatu vastase vaatlusele ja tulistamisele.

Ülesanne n. r. 4. Vastane on oodata selle metsa tagant. Leidke sellel künkal omale parim laskekoht.

Jaoulema poolt näidatud järjekorras iga laskur valib enesele kõige soodsama laskekohta.

Õpetaja kontrollib, näitab kätte ja selgitab vead; tarbekorral ta laseb seda või teist õpilast valida uue, parema laskekohta. Siin tuleb selgitada, et künkal

asumisel ei tohi valida laskekohta selle tipule, kuna seal laskur projekteerub taeva foonil ning iga tema liigutus on näha vastasele. Soodsam on asuda künka veerule, kust harilikult vastane on näha sama hästi, kui tipult, tema aga ei leia sealt meid nii kergesti. Niisugusel asetusel on veel see hea külg, et meie saame tabada ka surnud alasid, mida pole igakord võimalik tulistada künka tipult. Enesevarjamiseks tuleb kaevata väikene kaevik (jäneseauk) ja moondada see kohalleiduva materjaliga.

Ülesanne n r. 5. Vastane on seal (näitab eseme maastikul). Asuge kaitsele siia võsastikuga kaetud künkale.

Kontroll, vigade selgitamine ja parandamine.

Siin jaoülem selgitab, et metsasalude kaitsmisel ei tohi paikneda üsna metsa veerule, sest siis oleks vastasele hõlpsasti näha meie asukoht. Selle ärahoidmiseks tuleb asuda metsa servast sissepoole, kuid nii, et see ei takistaks kaitsja vaatlust ja pealetungija vastase tulistamist.

Ülesanne n r. 6. Vastane on seal (näitab eseme). Asuge kaitsele selle metsasalu servale.

Jällegi jaoülem kontrollib iga õpilast, selgitab vead ja laseb tarbekorral valida uued paremad laskekohad. Ei tohi lubada laskekohta valida niiviisi, et vastase tule eest varju otsides, laskur unustaks hea tulistamise võimaluse.

Tuleb alati rõhutada, et hästi tabanud kuul on paremaks varjendiks. Kui pole hea asuda laskekohale, mis ei paku varjet vastase kuulide eest, siis seda halvem on jääda seisukohale, kust pole võimalik vaadelda ning tulistada pealetungijat vastast. See lubaks pealetungijat karistamatult kaitsjale läheneda, teda peidupaigast minema kihutada või koguni hävitada.

Vaenlase vaatlemine.

III näide.

Need õppused viiakse läbi ühenduses eelmiste harjutustega või iseseisvalt; viimasel juhul tuleb selleks valida sünnis maastik.

Tunni algades õpetaja seletab, et õppuse eesmärgiks on vaatluspunktide valik ja et edu saavutamiseks lahingus peab organiseerima pideva vaatluse vastase tegevuse järgi.

Vastase vaatlus sünnib laskuri poolt laskekohalt ja vaatlejate kaudu vaatluspunktidelt. Viimased peavad lubama hästi vaadelda vastase asukohti ja võimalust mööda ka tema seljatagust. Sealjuures vaatleja ise peab jääma vastasele nägematuks ja võima hõlpasti pidada sidet selle juhiga, kes teda on määranud vaatlejaks.

Ü l e s a n n e n r. 1. Vastane asub seal (näidata käega maastikul). Missugustest punktidest on kõige soodsam vaadelda tema tegevust?

Iga õpilane otsib kättenäidatud raioonis kohase punkti. Jaoulem kontrollib maastikul iga õpilase poolt kättenäidatud vaatluspunkti ja küsimuste ning kostmiste najal selgitab õpilaste poolt leitud vaatluspunktide head ja halvad küljed. Õpetaja seletab, et üksikud ning selgesti silmapaistvad esemed harilikult tõmbavad enesele vastase tähelepanu; seepärast on kasulikum asuda niisugustele kohtadele, mis ei eraldu selgesti üldisest panoraamist.

Ü l e s a n n e n r. 2. Vastane asub siit 200 m kaugel künkal (näitab käega). Kas on soodus asuda tema vaatlemiseks selle üksiku puu otsa?

Peale otsuste läbiharutamist jaoulem tähendab, et kuni 600 m kauguseni vastasest pole kasulik valida üksikuid puid vaatluspunktideks. Need torkavad kergesti silma ning vastane võib oma tulega hävitada vaatleja. Suurematel kaugustel 600—1000 m võib vaatluseks kasutada ka üksikuid puid, neid va-

lides võimalust mööda metsaserval või sellest sissepoole; niisugusel korral on raskem leida vaatlejat. Üldiselt on alati tarvilik, nagu laskekohagi valikul, kõigepealt otsida laia ja sügavat vaatevälja ja kui see saavutatud, siis alles hoolitseda vaatleja varjumise ja teiste hõlbustuste eest.

Edasi selgitatakse õpilastele, et ka vastane peab meie järele pidevat valvet ja vaatlust, sest temale on samuti tähtis teada, kus asuvad meie vaatluspunktid, k. k. pesad, tiivad, jne. Et seda temale takistada, peame oskama leida vastase vaatluspunkte, asukohti jne., kahjutuks teha tema vaatlejaid ja hävitada teda tulega.

Ü l e s a n n e n r. 3. Vastane asub maa-alal kuristikust võsastikuni (näidata mõlemad punktid käega maastikul). Otsustage siit, missugune punkt ehk ese vastase asukohas on temale kõige soodsam meie järele valvamiesks.

Üks nimetab küngast, teine põõsaid jne.

Jaõilem küsib alguses otsused ja siis läheb õpilastega vastase poolele — umbes 100—200 m kaugusel. Teel tutvustab ta õpilasi ettetulevate esemetega ja maastiku kurdudega, mis on kasulikud moondamiseks ja varjumiseks. Kohale jõudes antakse õpilastele uus ülesanne.

Ü l e a n n e n r. 4. Nüüd vaadake igaüks järele, kuivõrt on valitud siin vastase positsioonil vaatluspunktid meie endise asukoha vaatlemiseks.

Iga õpilane asub oma vaatluspunkti ja hindab selle omadusi. Jaõilem kontrollib iga õpilast ja küsimuste abil teeb kindlaks leitud vaatluspunktide head ja halvad küljed. Siin tuletab ta veel meelde, et parem vaatluspunkt on see, kust avaneb laiem ja sügavam vaade vastase asetusesse, võimalust mööda ka tema seljatagusesse, ja mis võimaldab hõlpsat sidepidamist juhiga.

Vastasele lähenemisteede (lähiste) uurimine. IV näide.

Õppuse kohaks valitakse maastik, kus leidub varjatud lähiseid ja surnud alasid. Jaoulem seab üles õppuse eesmärgi ja selgitab, et vastasele on tarvilik läheneda varjatult; see vähendab kaotusi ja säästab jõudu, mida läheb vaja vastase ootamatuks rünnakuks. On väga tarvilik hoida alal oma jõudu vastase ootamatuks rünnakuks. Selle saavutamiseks tuleb kasutada pealetungil igasuguseid soodsaid esemeid, maastiku kurde jne., sest et need pakuvad varjet vastase vaatluse ja tule eest ja lubavad nägemata läheneda vastasele, et parajal silmapilgul anda temale hävitav löök. See tehtud, jaoulem küsimuste ja näidete abil kontrollib õpilaste omandatud teadmisi ja oskusi.

Ülesanne n r. 1. Vastane asub seal (näidata käega maastikul). Kust ja kuidas saate läheneda temale nägemata?

Iga laskur peab valima omale lähenemistee, nimetades kõik esemed ja maastiku ebatasandid sellel teel. Jaoulem näitab vead ja teeb parandusi, selgitades nende tekkimise põhjusi. Selle järele jaoulem märgib ära vastase maastikul nii, et sellele võib pääeda juurde ainult kahte teed mööda: kasutades põõsastikku või põõsaste lähedal asuvat lohku.

Ülesanne n r. 2. Vastane asub surnuaial. Kust kohast tuleb läheneda vastasele?

Õpilased nimetavad eelpool nimetatud põõsastikku ja lohku. Missugune neist kahest on soodsam? Jaoulem kuulab ära vastused ja siis seletab, et põõsastik küll varjab meid vaenlase vaatluse eest, kuid ei kaitse tema kuulide eest. Lähenemine mööda lohku varjab niihästi vaatluse kui ka kuulide eest, mistärast see lähenemistee tuleb lugeda paremaks.

Ülesanne n r. 3. Meie positsioon asub siin künkal. Vastane on surnuaia piirkonnas. Missuguseid teid võiks vastane kasutada meile lähenemiseks?

Laskurid märgivad lähenemisteed ja nimetavad esemed, mida võib kasutada liikumisel. Läbiharutamisel küsimuste varal tullakse kõige soodsama liikumistee juurde, mis võib meid varjata vaatluse ja kuulide eest. Siin tuleb ka selgitada, mida nimetatakse surnud alaks ja milline on selle tähtsus sõjalisest seisukohast.

Ülesanne n r. 4. Vastane asub seal künkjal pöösastes. Leidke kõik surnud alad lähenemisteel sellele künkale.

Õpilased näitavad. Siin tuleb ära märkida, et lähenemistee valikul mööda surnud alasid ei tule arvestada vastast üksi oma ees, vaid ka seda, mis asub paremal ja vasakul; tihti on vastase rinde ees olevad surnud alad vastase pikitule all. Seepärast tuleb sarnaste alade valikul olla alati ettevaatlik.

Maastiku hindamine gaasiohtlikkuse mõttes.

V näide.

Õppuseks valitakse gaasiohtlikkuse mõttes kõige õpetlikum maastik. Õpilastel peab olema keemilistest kaitsevahenditest juba ettekujutus. Jaoulem tuletab meelde gaaside üldisi omadusi (haihtuvad, püsivad jne.) ja selgitab, missugust mõju avaldab maastik nende kasutamisele. Ta kriipsutab alla, et gaasilained koguvad peamiselt madalamatesse kohtadesse (orud, madalikud, augud jne.). Gaasirünna-kuks on kõige soodsam lage ja tasane maastik — kallakuga vastase poole. Tihe ja kõrge mets segab mürkainete levinemist.

Ülesanne n r. 1. Näidake siin maastikul kohad, mis soodustavad gaaside kogunemist.

Õpilased näitavad üksikult. Järgneb lühikene läbiharutamine, kusjuures jaoulem kriipsutab alla tehtud vead. Peale selle õpetaja selgitab kaevikute, kraavide, aukude, jne. ohtlikkust gaasi kogumise mõttes ja nimetab abinõud selle vastu.

Ülesanne n. r. 2. Vastane asub seal (näitab käega eseme). Kes on meist paremas seisukorras gaasiohtlikkuse mõttes, kas vastane või meie siin?

Õpilased hindavad maastikku ja kannavad ette oma arvamised. Jaoülem selgitab ja parandab vead.

Sellega lõpeb üksikvõitleja üldine tutvustamine maastikuga ja selle sõjaline hindamine. Neil õppustel peab õpilane ammutama kindla teadmise sellest, et maastik ei tohi takistada otsuse tegemist ja ülesande lõpuleviimist. Kindel võidutahe ja aktiivne teotsemine peavad üksikvõitlejat kaasa kiskuma iga-sugusel maastikul. Seda peab alla kriipsutama iga õppuse juures.

II MAASTIKU JA KOHALIKKUDE ESEMETE KASUTAMINE.

Nende õppuste eesmärgiks on anda üksikvõitlejale praktilisi teadmisi ja oskusi a) vastase vaatluse ja kuulide eest varjupakkuvate esemete kiireks leidmiseks ja nende osavaks kasutamiseks pealetungil ja kaitsel; b) liikumistee ja liikumisviiside valikuks; d) lihtsamate moondamisviiside tarvitamiseks käepärast oleva materjaliga, e) tarbekorral kiireks kaevumiseks ja maastikul ettetulevate takistuste vallutamiseks. Need õppused tuleb läbi viia tingimata püssiga, et võitleja, otsides varjet vastase vaatluse ja kuulide eest, kunagi ei unustaks omale valida soodsat laskekohta vastase tulistamiseks.

Laskevalmis ja laskuri varjatud asukoht. VI näide.

Õppuste eesmärgiks on üksikvõitleja väljaõpetamine maastiku ja seal leiduvate esemete kasutamisele pealetungil ja kaitsel.

Maastikku ja kohalikke esemeid peab kasutama: a) vastase vaatluse ja tule eest varjatud avara laskekohta leidmiseks, b) varjatult laskekohale asumiseks (moondamine).

Õppuse ulatus: a) laskeasend, b) laskuri varjatud asukoht, d) asendid pealetungil, e) asendid kaittsel, g) varjude kasutamine (moondamine).

Töökord: Õppuse kohale jõudes jaoulem annab teada õppuse eesmärgi. Ühtlasi ta selgitab, et üksikvõitlejal tuleb lahingus asuda kahes asendis: a) laskekohal — vastase tulistamiseks ja b) varjatud asendis enne või pärast tulistamist. Mõlemal juhul peab laskur kohanema maastikule, otsides niisuguseid maastiku kurde ja esemeid, mis võimaldaksid kõigepealt vastase tule all hoidmist (nii et võiks vastast hästi näha ja oleks hea laskeasend tulistamiseks). Ta ise peab olema varjatud vastase vaatluse ja tule eet (varje vähemalt tähtsamatele elunditele). Varjatud asendis, s. o. kui laskur ei tulista, võib tema end peita täielikult maastiku kurdudesse.

Ülesanne nr. 1. Vastane on oma alla võtnud veskiga künka. Noor Kalm, asuge selle künka juurde laskeasendisse (näitab oma läheduses asuvale künkale).

Noor Kalm teeb seda valesti, kuna tahab vastast tulistada üle künka ja on selle tõttu varjamata vaenlase vaatluse eest (joon. nr. 1).

Joon. 1.

Jaoulem selgitab: „Noor Kalm, Teie võtsite laskeasendi valesti, sest olete vastasele hästi näha; kus Teie oleksite võtnud laskeasendi, noor Suik?“ Noor

Suik võtab laskeasendi, kuid samuti teeb seda halvasti. Tema tahab tulistada, asudes künka vasakpoolsel kallakul ja seepärast pakub vastasele suurt märki (joon. nr. 2).

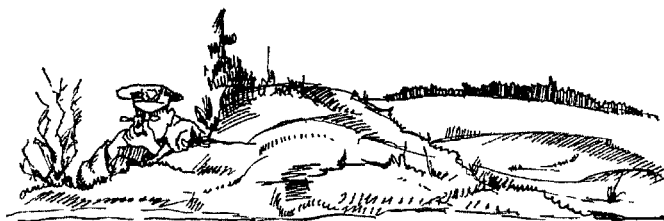

Joon. 2.

Peale noor Suigu vigade selgitamist jaõilem näitab õpilastele ise, kuidas tuleb võtta laskeasend künkal. Ta näitab keha, käte ja püssi asendit (joon. nr. 3). Peale selle käsib ühel õpilasel teha sedasama, kusjuures teised parandavad tema vead.

Ülesanne nr. 2. Võtke varjatud seisukoht sama künka juures, noor Sild.

Noor Sild teeb õieti, varjub täielikult künka taha, hoides püssi parema külje vastas. Jaõilem pöörab kõikide tähelepanu noor Silla tegevusele ja laseb teisi õpilasi teha seda sama. Vead parandatakse ühiselt.

Joon. 3.

Ülesanne n. r. 3. Vastane asub sealsamas. Võtke, noor Põld, varjatud seisukoht selle pöõsa taga nii, et näeksite vastast.

Noor Põld laseb pöõsa taha põlvili; pea on läbi hõredate lehtede näha. Selgitatakse tehtud vead.

„Proovige Teie, noor Mets“. N. Mets teeb õieti. Ta laskub pöõsa taha maha, võtab püssi käele ja vaatab pöõsa alt. „Kuidas Teie tulistate, noor Mets?“ viimane lükkab kätega kiiresti pöõsa oksad laiali, viskab püssi läbi pöõsa ja sihhib.

Jaoulem selgitab ette pandud küsimustega õpilastele noor Mets' a vead: vastane näeb selgesti järsku pöõsa liigutust ja leiab laskuri. Laskevalmis seadmine peab sündima ettevaatlikult ilma pöõsa liigutuse ta. Noor Mets saab käsu teha seda uuesti; see sünnib nüüd ilma vigadeta. Seda sama teevad veel 2—3 õpilast.

Ülesanne n. r. 4. Vastane asub sealsamas. Võtke varjatud asend selle kännu taga, noor Sarv. N. Sarv peidab ennat kännu taha ja jääb vastasele läiesti nägematuks.

„Näidake nüüd, kuidas tulistate.“ Õpilane lükkab püssi välja paremalt poolt kändu, kuid ei kasuta sihtimise juures tuge. Kui õpilased ei märka ise vigu, siis jaoulem juhhib neile tähelepanu. Ta kriiputab alla, et igal juhul, kui võimalik, peab kasutama laskmise juures tuge, sest see suurendab tabamisvõimalust märksa ja säästab laskemoona.

Niiviisi ühelt esemelt teisele liikudes ja kasutades maastiku kurde, jaoulem õpetab üksikvõitlejaid kohanema maastikule ja leidma laske- ja varjatud asendeid. Siinjuures tuleb ka moondada: asuda samasele foonile, mis sulab kokku laskuri riietega, otsida maastikul esemete varje või sarnaseid kohalikke esemeid, mis teevad laskuri nägematuks.

Ülesanne n. r. 5. Vastane asub seal tee ääres. Meie tungime peale. Leidke igaüks laskeasend ja asuge laskevalmis. Õpilased täidavad. Jaoulem kont-

rollib iga võitlejat, kusjuures pöörab tähelepanu järgmistele asjaoludele: a) kuivõrt hästi on näha laskeasendist vastase seisukoht; b) kas laskuril on võimalus laskekohalt vastast tabavalt tulistada; d) kas laskur on küllalt varjatud vastase vaatluse ja tule eest; e) kuidas hoiab laskur püssi ja kas on kasutatud tuge, g) laskuri keha, käte ja jalgade asend.

Kontrollitud laskur läheb jaoulemaga kaasa teise õpilase juurde. Selle vead selgitatud, minnakse ühiselt järgmise mehe juurde. Seega liikuv klass kogu aeg suureneb, õpilased ei seisa tööta ja ei tunne igavust. Leitakse, et õpilane on asetunud halvasti, lastakse teda valida uus koht ja minnakse siis järgmise juurde. Kui on kõik kontrollitud, tuleb veel kord minna vaatama neid, kes eelmisel korral võtsid asendi valesi. Halvasti laskekohale asunud laskur kordab seni, kuni ta oma vigadest on aru saanud ja oskab valida laskekohta õieti.

Õpilaste grupp läheb teise raiooni.

Ülesanne nr. 6. Vastane on sealsamas. Meie ülesandeks on kaitsta maa-ala sellest august kuni põõsasteni. Asuge igaüks kaitsele ja valige endale laskekohad.

Kontrollitakse iga laskurit nagu ülesandes nr. 5. Tuleb nõuda, et laskur näeks eelseisvat maastikku ja saaks tulistada vastase lähenemisteed võimalust mööda — keskmiste kaugusteni.

Lake- ja varjatud asendite õpetamisel jaoulem peab meeles pidama, et ainult siis on võimalik otsustada õpilase vigade üle, kui õpetaja ise asub vastasse asendisse. Kui õpilane on asunud lamamis-asendisse, ei tohi kontrollida teda põlvelt ehk koguni püsti seistes, nagu seda tihti teevad õpetajad. Sarnaselt õpilase vigu kontrollides võib kergesti eksida ja anda temale vale ettekujutuse küsimusest. Lõpuks jaoulem selgitab õpilastele mõningaid moondamisviise, mis olenevad valguse ja varjude osavast kasutamisest. Päikese käes paistavad kõik asjad

palju kaugemale ja selgemalt, kui varjulistes kohtades. Mõne eseme vari võib moondada väga hästi laskuri tegevust. Samuti tuleb eemale hoida igasugustest teravalt silmatorkavatest asjadest, mis oma värvi poolest lähevad lahku laskuri riietest. Igasugused järsud ja suured liigutused annavad tihti ära laskuri asukoha, mispärast neist tuleb alati hoiduda — eriti vastase läheduses.

Ülesanne n. r. 7. Sealt raudteejaama poolt lendab vastase lennuk meie poole (näitab käega). Varjuge õhustvaatluse eest.

Õpilased peidavad endid pöösastesse, puude varju, aukudesse, jne. Jaoülem kontrollib igäihte ja selgitab ettetulevaid vigu.

Ülesanne n. r. 8. Moonduge vastase lenduri eest pilve varjus. Kõik moonduvad. Pööratakse tahelepanu vigadele ja selgitatakse, et käed, nägu ja kõik heledasti väljapaistvad kohad (läikivad asjad) tulevad pöörata maa poole. Kõige parem on käed peita enese alla, püss tõmmata vastu paremat külge ja jääda liikumatult paigale.

Ülesanne n. r. 9. Varjake ennast selle heinakuhila ääres vastase lenduri vaatluse eest. Noor Teder varjas ennast sao päikesepoolsel küljel. Jaoülem pöörab teiste õpilaste tahelepanu noor Tedre veale. Ta oleks pidanud asuma sao juurde allapoole päikest, enesele veidi heinu peale tõmbama. Jaoülem tähendab, et vastase lennuki ilmumisel on soovitatav ennast moondada niisuguse asjaga (puu, pöösas, ehitus, jne.), mis varjab laskuri kuju. Täiesti lagedal kohal on kasulik maha heita ja jääda liikumatult paigale. Teel liikudes ei tohi sealt lennuki ilmudes lahkuda, kui lähedal puuduvad varjamiseseemed, vaid jääda liikumatult seisma ja istuda kokkukurutult üksteise juurde maha. Selgitada, et lennuki liikumiskiirus nõuab kiiret tegevust varjumisel õhuvaatluse eest.

Lähenemistee ja edasiliikumisviiside valik.

VII näide.

E e s m ä r k — õpetada üksikvõitlejat liikumisel kasutama maastikku ja kohalikke esemeid varjumiseks vastase vaatluse ja tule eest.

Õppuse ulatus: a) maastiku hindamine ja vastasele lähenemistee valik, b) liikumine käies, küürutades, roomates ja hüpped.

Õppuse organiseerimine. Valida maastik, mis oma elementide mitmekesiduse poolest (ebatasasused, kohalikud esemed, jne.) võimaldaks kasutada kõiki eeltähendatud liikumisviise ja õppida seda põhjalikult tundma. Määrata kindlaks õppuse lähtekoht.

Töökor d. Minek õppuse kohale. Õppuse eesmärgi teadaandmine õpilastele. Selgitada, et igasuguse liikumise eesmärgiks on vastasega kiiremini lahingusse astuda ja purustada teda või kindlaks teha tema asetus. Vaenlasele on parem läheneda tähelepanematult, sest vastasel korral võiks ta meie peale tungi nurja ajada ja hävitada meid tulega. Vastasele võime läheneda nägematult ainult siis, kui oskame valida otstarbekohast lähenemisteed ühelt esemelt teiseni ja ära kasutada igasuguseid maastiku kurde, auke, künkaid, põõsaid, orge jne.

Ülesanne n r. 1. Vaenlane on võtnud oma alla veski suunas asuva põõsastiku (näitab käega maastikul). Meile on käsk antud vallutada põõsastik. Missugust teed mööda peaksime liikuma? Lähenemistee valikul on lubatud määratud suunast 20—30 m kõrvale kalduda, kui seda nõuab olukord ja maastik. Oma ülesannet ja üldist eesmärki ei tohi aga sealjuures unustada. Jaoulem küsib õpilaste arvamist. Üks laskuritest otsustab minna alguses künkani, siis põõsani jne. Õpetaja kuulab tema otsuse ja pöördub siis küsimustega teise, kolmanda jne. poole. Kõige otstarbekohasema otsuse juures peatub

jaoulem ja juhib õpilaste tähelepanu sellele, selgitades mispärast just see otsus on teistest parem. Samuti tuleb meelde veada, mis tegid sealjuures teised. Õpilaste grupp liigub põõsaste poole, kus on näidatud vastane. Teel selgitatakse, missugustelt kohtadelt on vastasel kõige soodsam jälgida meie lähenemist ja kuidas oleks tarvilik liikuda, nii et vastane seda ei näeks.

Jõudes välja põõsasteni, annab jaoulem seal järgmise ülesande.

Ülesanne n. r. 2. Meie vallutasime põõsastiku; vaenlane taandus veskini. Leidke tee edaspidiseks liikumiseks vastaseni.

Ülesande läbiharutamine sünnib samuti, kui eelmise juures.

Niisuguste ülesannete lahendamine on väga õpetlik, eriti siis, kui maastik on valitud mitmekesine reljeefi ja kohalikkude esemete poolest. Maastik peab võimaldama mitmesugust lahendust. Näiteks: üks otsustas läheneda vastasele, kasutades varjuna eelseisvat põõsast, kuna teine mõtleb liikuda lohku mööda, mis asub 10—20 m kõrval, arvates, et see on soodsam liikumiseks. Missugune otsus on parem, see selgub harutustel õpilaste eneste poolt. Siin peab õpetaja esitama küsimusi niiviisi, et õpilased võiksid ise veenduda missugune otsus on parem või halvem. Õpetaja ei tohi peale suruda oma otsust, kui ta seda pole suutnud õpilastele arusaadavaks teha.

Kui olukorrast tingitult neid õppusi tuleb pidada lagedal maastikul, tuleb õpilasi harjutada kasutama vähemaidki augukesi, mullahunnikuid, kraavikesi jne., mis alguses küll silma ei paistagi, kuid siiski võivad raskendada vastasel vaatlust meie tegevuse järgi.

Ülesanne n. r. 3. Meie jagu asub seal nendes põõsastes. Siin, kus asume praegu, on kompanii

laskemoona post. Teile on kästud jaole kätte toimetada padruneid. Valige liikumistee.

Ülesanne n. r. 4. Meie jagu asub seal tee ääres vallil. Teid saadetakse kompüli poolt käsuga jaoülema juurde. Missuguse tee Teie valite liikumiseks?

Pärast seda, kui on harjutatud lähenemistee valikut, tuleb asuda lähenemisviiside õpetamisele.

Alguses selgitada, et liikumisviiside valik vaenlase tule all oleneb maastiku ebatasasustest ja kohalikkudest esemetest. Maastiku kurrud, künkad ja kohalikud esemed võivad pakkuda varjet vastase vaatluse ja tule eest ühest või mitmest punktist korraga; mida tuleb võtta arvesse liikumistee valikul. Kui maastik pakub rohkem varjet, siis võib liikuda ka püsti, kiirel sammul või joostes. Varjavad esemed ainult rinnani — tuleb võitlejal liikuda küürus. Vähemate varjete juures peab juba liikuma käpukil või roomates.

Üksikvõitlejal tuleb liikuda ka maastikul, mis isegi roomates ei paku varjet. Siis tuleb juba läheneda hüpetega, sest roomamisest pole siin kasu, kuna vastane näeb iga liigutust. Hüpete juures jääb võitleja nähtavale lühikeseks ajaks, mis raskendab vastasele teda võtta kirebule ning tabada kuuliga. Siin tuleb üksikvõitlejale teha selgeks, et maastiku ebasoodsad omadused (lage, tasane) ei tohi pealetungijat kohutada lahinguülesande täitmisel. Ta peab oskama osavasti kasutada maastikku moondamise mõttes; kui aga see võimatu, siis tuleb võimalikult kiiresti edasi liikuda vastase kallale ja teda hävitada.

Peale seda jaoülem näitab isiklikult õpilastele mitmesuguseid liikumisviise ja relva kandmist liikumisel. Laseb õpilasi harjutada omaette ja kontrollib siis neid üksikult. Pole mõni õpilastest aru saanud või teeb vigu, näitab veel ette ja kontrollib uuesti. Roomamisviiside õppimisel (J. M. I. osa) valib

iga õpilane omale kõige kohasema viisi; sellele järgneb jaouilema kontroll.

Ülesanne n. 5. Vastane asub seal. Kuidas liikuda siit eelseisvate põõsasteni?

Õpilased otsustavad õieti (roomates). Jaouilem käsib ühel õpilastest seda läbi teha, kuna teised pealt vaatavad. Õpetaja teeb küsimustega pealtvaatajatele selgeks ettetulnud vead. Tarbekorral näitab uuesti ette ja laseb õpilast korrata. Teised õpilased teevad sedasama.

Tuleb meeles pidada, et roomamine on väsitav, mispärast alul tuleb hoiduda liialdusist sel alal. Esimesel tunnil on küllalt harjutada roomamist 7—10 m. Hiljem tuleb kaugust suurendada 15—25 m.

Joon. 4.

„Nüüd hakkame harjutama hüppeid“. Jaouilem näitab, kuidas on kõige soodsam lamamisasendist püsti karata. Püssist parema käega kinni võtta alumise hoidrõnga lähedalt ja vasaku käega toetada vastu maad. Parem põlv tõmmata kõrgele keha lähedale ja mõlema jalaga toetada kõvasti vastu maad. Sellejuures ei tohi keha ega pea tõusta maapinnast

kõrgemale kui hariliku asendi juures (joon. nr. nr. 4 ja 5).

Anda mõlema käega (parem käsi toetub püssile, vasak — maale) tõuge ülespoole ja kiiresti karata püsti. Erilist rõhku panna sellele, et püssi ei saaks vigastust ega temasse satuks prahti. Õpilased harjutavad jaoülemalt poolt ettenäidatud tegevust. Hiljem kontrollitakse õpilasi üksikult. Kui tulevad ette suuremad puudused, näitab jaoülem veel kord ette ja kriipsutab eriti alla üksikute kehaosade hoidmist kiire püstitõusmise saavutamiseks.

Joon. 5.

Peale elle tuleb näidata hüpet, s. o. kuidas tuleb hoida kehaosi jooksul; hüpe olgu hoogus ja sündigu võimalikult kiiresti. Jooksul hoidub keha iseenesest ettepoole längu, mispärast igasugune kunstlik küürutamine on ilmaaegne, vähendab jooksu kiirust ja teeb selle raskeks. Püss hoida paremas käes ülevalt poolt raskuse keskpunkti ja parema külje vastu.

Jaoülem laseb harjutada omaette, kontrollides õpilaste tegevust ja parandades vigu. See omandatud,

tuleb näidata mahalangemist peale hüpet. Mahalangemiseks valida silmapilk, kui vasak jalg on jooksul ees. Sellejuures teha kiire liigutus vähe paremale, sirutada vasak käsi pooleldi ette — külje poole ja kukkuda vasakule küljele nii, et kukkumise tõuke võtavad vastu vasak käsi ja vasak põlv (joon. 6 ja 7).

Joon. 6.

Mahalangemisega toob parem käsi püssi laskeasendisse. Pööre kõhuli ja laskur on laskevalmis (joon. 8).

Ka seda võtet harjutavad õpilased omaette, kusjuures jaotlem kontrollib ja parandab vigu nagu eelmise tegevuse juures. Hiljem võetakse läbi terve hüpe korruga — alates laskeasendist ja lõpetades mahaheitmisega ja uuesti laskeasendisse asumisega. Laskur peab enne hüppe algust enesele välja valima jooksutee ja lähema peatuskoha. Tasasel maastikul on mõnikord raske valida peatuskohta enne hüppe algust, mispärast seda peab valima siis juba jooksu ajal. Hüpped peavad olema hoogsad ja kiired, sest aeglane hüpe pikendab seda aega, mil võitleja on vas-

tase tule all ning seepärast suurendab kaotusi. Hüpped tehakse harilikult varjest varjeni ja selle pikkus on 20—120 m, olenedes vastase tulest ja maastikust.

Joon. 7.

Alul tuleb teha lühikesi hüppeid 15—20 m, harjutades peamiselt kiiret tõusmist ja mahaheitmist. Hiljem tuleb kaugust vähehaaval suurendada kuni 100 m, eesmärgiga harjutada vastupidavust ja enese üle valitsemist peale hüpet.

Ülesanne n. r. 6. Tehke igaüks hüpe siit kuni eelseisva künkani ja asuge seal laskeasendisse. Hüpe tehke järjekorras: noor Savi, Sepp, Liiv jne. Võitlejad lamavad. Üks teeb hüpet, kuna teised jälgivad tema tegevust ja teatavad jaoulemale hüppaja poolt tehtud vead.

Laskur tuleb tagasi, jaõülem selgitab temale tehtud vead ja kui tarvis, käsib korrata hüpet. Kui see sünnib uuesti vigadega (pikaldane ehk korratu püstikargamine, vead jooksu juures, relva vale hoidmine, vale laskeasendisse asumine, jne.), käsib jaõülem seda sõdurit jätkata harjutust omaette. Nüüd teeb hüpe järgmine õpilane, jne.

Joon. 8.

Ka järgnevatel õppetundidel tuleb drillida hüpeid, kusjuures pööratakse eriline tähelepanu hingamise väljaarendamisele nii, et laskur peale hüpet suudaks avada silmapilkselt tabava tule. Kõik vead, mis takistavad hüppe tegemist vähema aja- ja jõukuluga, tulevad välja võõrutada.

VIII näide.

Eelmise õppuse järg.

Eesmärk — üksikvõitlejat harjutada valima otstarbekohaselt lähenemisteed ja liikumisviisi.

Õppuse ulatus: nagu näites nr. 7.

Õppuse organiseerimine. Maastik valida erilise hoolega, kusjuures see peab õpilastele võimaldama kasutada neid liikumisviise, mis neile on õpetatud eelmistel tundidel — eriti aga hüpeid ja roomamist. Õppuseks väljavalitud maastik tuleb põhjalikult läbi uurida, valida õppuse lähtekoht ja kujutava vastase asukoht; määrata signaalid ja leppemärgid viimasega sidepidamiseks. Tuleb õigel ajal

välja saata vastane (vastane peab olema ettevalmistatud ja tundma oma ülesannet), kes on varustatud 10—15 paukpadruniga ja tähendab pauguga ebaõige liikumisviisi.

T ö ö k o r d. Jõutud õppuse lähtekohale, selgitatakse õppuse eesmärk. Antakse teada taktikaline olukord: „Vastase kaevikud asuvad künkal (joon. nr. 1.) kolme üksiku puu juures. Meie ülesandeks on vallutada põsastik, mis asub vastase kaevikute ees“. Jaoülem tuletab veel meelde lähenemise iseäraldused: antud suuna hoidmine, osav maastiku reljeefi ja kohalikkude esemete kasutamise (künkad, lohud, mättad, põõsad jne.). Jõudnud välja ühe varjeni, otsi eespool teine, leia õige liikumisviis selleni, karga kiiresti püsti ja veel kiiremini soorita hüpe ning heida silmapilkselt maha jne.

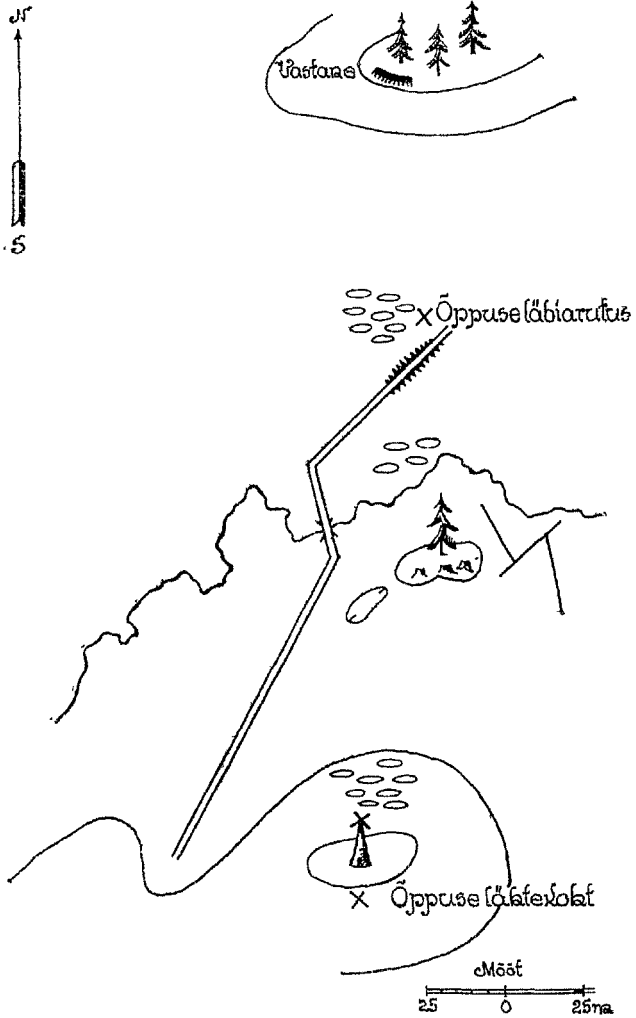
Õpilased liiguvad õppuse lähtekohalt varjatult veskini, kust on näha vastase asukoht (joon. nr. 9).

„Missuguse tee peame valima lähenemiseks vastasele?“ Õpilased avaldavad oma arvamisi.

Jaoülem jääb peatuma kõige otstarbekohasema lahenduse juurde ja selgitab, mispärast on see kõige õigem.

Ta tähendab, et liikumistee on praegusel juhul valitud jämedates joontes, sest teel võivad tulla ette varjetpakkuvad kohad, mida ei ole näha meie asukohast ja seepärast tuleb liikumist arvatavasti muuta, kaldudes vähe paremale või vasakule.

„Missugusele punktile tuleb läheneda eriti?“ Otsustatakse liikuda lähema põõsaste grupini. „Missugust liikumisviisi peab tarvitama?“ Üks otsustab liikuda hüpetega, teine roomates jne. Kõik õpilased arvavad, et võib liikuda püsti, kuna põõsad on kõrged ja pakuvad varju. Jaoülem ei muuda õpilaste otsust, vaid annab ühele õpilasele käsu liikumiseks, signaliseerides vaenlast kujutavale sõdurile liikumise algusest (lipp või vile). Vastane märkab liikumist, sest põõsad ei varja seda ja laseb paugu. Jaoülem

Joon. 9.

seletab, et vastane on tähele pannud liikumist ja avanud tule. On tarvis valida mõni teine liikumisviis. Teine õpilane liigub küürus ja jõuab põõsasteni, kus peatub. Selle järele jaoülem pöörab õpilaste tähelepanu viimase liikumisviisi paremustele. Sarnaselt liiguvad ka teised õpilased põõsasteni. Jaoülem signaliseerib vastasele liikumise lõpust läbiharutamise alguses. Nüüd selgitatakse võitlejate vead lähene-misel ja asumisel põõsastes. „Missuguse punktini ja kuidas liigume siit?“ Jällegi määravad õpilased liikumistee ja lähenemisviisi. Vastasele antakse uuesti teada liikumise algusest. Esimene õpilane liigub pikaldases tempos ja vähe küürus umbes 30 m, kui vastase poolt antakse pauk.

„Missugused vead tegi nüüd laskur?“

Kui õpilased ei suuda anda õiget vastust, siis seletab jaoülem ise küsimuste varal vead. Ta tähendab, et laskur ei liikunud küllalt kiiresti, mispärast vastane teda märkas ja jõudis võtta kirkule. Oleks pidanud lahtise maaala kuni eelseisva varjeni läbi jooksma kiiresti, siis ei oleks vastane suutnud tabada võetlejat. Peale selle teevad hüppe teised õpilased. Jaoülem läheb viimase õpilasega kaasa ja kontrollib igatühe asetust viimase varje juures: kuidas on näha vastase asukoht, kas laskur on ise varjatud vastase vaatluse eest ja misugused vead tehti hüppe juures. Uuesti valitakse liikumistee järgmise punktini. Üks õpilane otsustab joosta esiti auku, mis vasakul künkast üksiku puuga, kuna teine kavatseb liikuda peatamatult künkani. Selgitavate küsimuste varal jõutakse viimaks otsusele, et parem on joosta kohe künkani ja sealt lühikese hüppega eelseisvasse kraavi, mi pakub juba head varjet vastase vaatluse ja tule eest.

Niiviisi sünnivad järkjooksud (hüpped) vrjelt varjeni. Jaoülem õpetab laskureid õieti valida liikumisteed, määrama peatuskohti ja leidma liikumis-

viise. Jõutud vastase kaevikuteni, tehakse üldine õppuse läbiharutamine.

Õppuse vältusel peab selguma, missugused õpilased halvemini on omandanud oma hüpped ja muud liikumisviisid ja kuidas keegi neid oskab kasutada. Neile tuleb siis järgmistel kordadel veel näidata ja selgitada läbimindud tegevust.

Hiilides lähenemine vastasele.

IX näide.

Üheks lähenemisviisiks vastasele on hiilimine. See liikumisviis nõuab suurt osavust, eriti aga teotsemisel öösi, mispärast seda tuleb harjutada eriliselt.

Õppuse eesmärgiks on püssi ja käsi-granaadiga varustatud laskuri kärata hiilimine vastasele võimalikult lähedale.

Õppuse ulatus: a) laskuri tutvustamine mitmesuguste hiilimisviisidega, b) hiilimise harjutamine laskuri leidlikkuse väljaarendamiseks.

Õppuse organiseerimine. Valida lohukudega läbilõigatud, madala põõsastikuga või kõrge rohuga kaetud maastik. Vastane, kaks sõdurit, kellest üks paigutada põõsa taha ja teine lohku, tuleb asetada kohale juba varakult õpilaste teadmata. ..

Töökor d. Õppeväljale jõudes antakse õpilastele teadaõppuse eesmärk. Selgitatakse, et hiilimist kasutatakse lähenemiseks vastasele tema otsekoheses läheduses, mispärast seda tuleb teha kärata, osavasti ja kõikide moondamisvõtete kasutamise ga.

Ülesanne nr. 1. Vastase vaatleja on asetatud nende kolme põõsa taha. Lähenege vastasele hiilides.

Üks õpilastest täidab. Jaoulem teiste õpilastega valvab hiilija tegevuse järgi. Kui vastane hiilijat näeb ja teda ära on tunnud, siis hüüab ta tema nime. Näeb vastane ainult rohu või põõsaste liikumist, siis ta hüüab: „Näen seal ja seal rohu (põõsa) liiku-

mist“, andes teada, et hiilimine sunnib halvasti. Juhul, kui vastast kujutav sõdur on oma otsuses eksinud, teatab jaoülem temale sellest. On hiilija aga vastase poolt tõesti leitud, selgitatakse hiilija poolt tehtud vead. Kui õppuste juhatajal on kasutada vanemaid sõdureid, siis võib hiilimisharjutusi läbi viia mitmest punktist korraga, Erilist tähelepanu tuleb pöörata õpilaste leidlikkuse arendamisele. Kui pole võimalik läheneda vastasele rindelt, tuleb nihkuda paremale (vasakule) või isegi tagasi, et vältida lahtisi kohti. Hiilimistee valik oleneb täiesti maastikust. Lähenedamine vastasele tiivalt või isegi seljatagant, liikumine kärata ja ettevaatlikult on hiilimise põhinõuded; sealjuures ei tohi kaotada vastast silmist. Teel ettetulevad takistused peab kõrvaldama ettevaatlikult ja kärata. Hiilimise harjutusi peab läbi viima igasugusel maastikul: rohus, pilliroos, põõsastes, metsas, jne.

Moondamine.

X näide.

Õppuse eesmärk — õpetada üksikvõitlejale lihtsamaid moondamisviise.

Õppuse ulatus: a) õpilaste tutvustamine mitmesuguste moondamisvahenditega (moondamisvaibad, kuued, tekid, põõsad) ja nendega ümberkäimine, b) üksikvõitleja moondamine käepärast oleva materjaliga (oksad, õled, rohi, lehed jne.).

Õppuse organiseerimine. Enne õppuse algust asetada mõned sõdurid eelnimetatud moondamisvahenditega selleks väljavalitud maastikule ja luua nendega side (leppemärkidega või signaalidega) (üles tõusta, maha heita, liikuda edasi, jääda seisma jne.). Valida õppuse lähtekoht.

Töökorrd. Jaoülem annab õppuse lähtekohal õpilastele teada õppuse eesmärgi: „Täna õpime tundma lihtsamaid moondamisviise ja omandame oskusi

mitmesuguste eri- ja käepärast olevate moondamisvahendite kasutamiseks.

Kes teist ütleb, mis tähendab — moondama?“

Ükski ei anna õiget vastust. Siis selgitab jaoülem, et moondamise all tuleb mõista kõiki neid võitleja tegevusi, mille eesmärgiks on vastast petta ja teda eksiarvamisele viia tõelise seisukorra ja kavatsuste kohta. Kitsamas mõttes on see enese varjamine, maastikuga kokkusulamine, et jääda vastasele nägematuks. Tuletatakse õpilastele meelde loomuliku moondamise viisid, mida nad juba tunnevad eelmistelt õppustelt: maastiku kaitseomaduste kasutamine, asumine foonile, mille värv kokku sulab sõduri riietega, kohalikkude esemete ja nende varjude kasutamine, sarnaste esemete otsimine, mille kuju on laskuri sarnane jne. Siinjuures tähendatakse, et lahtisel ja tasasel maastikul on küll moondumine väga raske, kuid ka seal on see leidlikkuse juures võimalik.

„Vaadake seal tee ristil üksiku puu juures asub vastane; teie ei näe teda“.

Vastane peab olema hästi moondatud. Õpilased otsivad ja ei leia vaenlast. Jaoülem annab vastava signaali, mille peale moondamisvaibaga vastane tõuseb üles. Antud signaali järele heidab ta uuesti maha, muutudes õpilastele uuesti nägematuks. Järgneb seletus: kohal lamades, ei tohi laskur teha järske liigutusi, ta võib oma asendit muuta pikkamisi, ettevaatlikult. Kui ei ole tulistamise vajadust, püss hoida vastu külge, kattes teda tarbekorral rohu või okstega. Tääk, käed, silmnägu hoida varjus või määrida mullaga, et need ei eraldu heledate täppidena ümbruskonnast.

„Jälgige vastast. Kas märkate midagi?“

Antakse jälle signaal. Tõuseb üles laskur, kes tarvitab moondamisvahendiks pöösast. Vastava signaali järele heidab mees jälle maha. Küsitakse õpilastelt, mida nad nüüd näevad sellel kohal. Hea moondamise juures kaob vastane uuesti nende sil-

mist. Kui õpilaste arvamisid on küsitud ja tarvili-
kud seletused antud, siis pööratakse nende tähelepanu
uuesti endisele kohale. Antakse leppemärk ja küsi-
takse: „Mida näete nüüd?“ Sel ajal hakkab põõsaga
moondatud vastane liikuma õpilaste poole, hoides
moondamisest enese ees.

„Kas näete nüüd midagi? Vaenlane liigub“. Õpilased näevad vaevalt põõsa liikumist. Antakse signaal, mille järele vastane tõuseb kiiresti üles ja heidab jälle maha. Sarnane liigutus on juba hõlpsa-
mini näha. Siin selgitatakse, et liikumised sarnase
moondamisvahendiga, kui seda on näiteks põõsas,
peavad olema pikaldased ja ettevaatlikud, sest muidu
võib vastane seda hõlpsasti tähele panna.

Nüüd viiakse õpilased vastase juurde, et näidata
vastase poolt tarvitatud moondamisvahendeid, ja sel-
gitada nende valmistamis- ja kasutamiseviise. Näi-
datakse, kui kaugele on näha sõdur moondamiskuu-
es mitmesugusel maastiku foonil; tuuakse näiteid ki-
vide ja kändude kasutamise võimalustest moondamis-
vahenditena ja selgitatakse maastiku värvide imitee-
rimist vastavalt värvitud riielega.

Tutvustamine kunstlikkude moondamisvahendi-
tega ja nende kasutamiseviisidega nõuab rohkem mehi
vastase kujutamiseks, mispärast neid õppusi on soo-
vitav pidada rühmadekaupa rühmaülema isiklikul
juhatusel. Sõdurite väljaõpetamine k ä e p ä r a s t
l e i d u v a t e moondamismaterjalide kasutamises
võib sündida jaoulemate otsesel juhatusel.

„Nüüd õpime moondama kohapeal leiduvate ma-
terjalidega“.

Õpilastele seletatakse moondamisvõimalusi ma-
haraiutud puu okstega, rohuga, heintega, pillirooga,
jne. Võib murda lehis oksid, hoida neid käes või tor-
gata vöö vahele, krae või mütsi külge. Võib kasutada
õlevihke ja hagu — eriti asumisel paigal. Niisuguste
moondamisvahendite tarvitamisel tuleb olla aga ette-
vaatlik. Näiteks, ei tohi tarvitada moondamisvahen-

diks pöösast koristatud viljapööllul või viljavihku kuski pöösastes, sest sarnane moondamine annaks kohe välja laskuri asukoha.

Öpilased tuuakse pöösastiku juurde.

Ülesanne nr 1. Moonduge igatiüks selles pöösastikus ja liikuge siis pöösastest välja 10 m kaugusele. Öpilased moonduvad. Jaoulem eemaldub 40 m pöösastikust ja kontrollib öpilaste moondumist ja liikumist. Jättes kohale ühe hästi ja ühe halvasti moondatud laskuri, kutsub jaoulem teised öpilased juurde ja selgitab küsimustega ühe head ja teise halba moondamisvahendite kasutamist; juhib tähelepanu puudustele, näiteks: laskuri pea on näha selgesti, liigub katlake, tehakse järsud liigutused, jne. Pärast seda kutsutakse halvasti moondatud laskur öpilaste grupi juurde ja selgitatakse temale vead. Hiljem lastakse teda harjutust korrata.

Ülesanne nr. 2. „Moonduge nüüd rohuga ja roomake pöösastest välja“.

Moondamist ja liikumist kontrollitakse samuti, nagu eelmises ülesandes.

Ülesanne nr. 3. „Vaatilejal tarvis asuda siia puu otsa. Kuidas moondate endid sel juhul?“

Jaoulem küsib öpilaste otsused, juhtides nende tähelepanu sellele, et vaja katta kinni kõik läikivad asjad, mis võiksid vastasele silma torgata. Moondamismaterjali selleks võib koguda seljatagant, siis jaoulem käsib seda läbi teha ühel öpilasel, kuna ülejäänutega läheb kõrvale ja kontrollib vaatileja moondamist.

Edaspidistel öppustel maastikul tuleb kasutada iga soodsat juhust tutvustamiseks moondamisviiside ja vahenditega, arendades öpilaste osavust ja leidlikkust nii, et iga laskur oskaks igas olukorras otsustarbekohaselt kasutada maastikul kättejuhtuvaid materjale. Sealjuures tuleb valvata, et moondamisvõtted ei oleks takistuseks üksikvöitlejale lahingu ülesannete täitmisel. Tuleb alati pöörata tähelepanu

juhtudele, kus laskur on ennast moondanud halvasti (läikivad metallosad, katlake, järsud liigutused hiihimisel jne.) ja selgitada puudusi kõikide õpilaste juuresolekul.

Ülesanne nr. 4. „Roomake siit kuni selle pöösani (maastikul), noor Sepp.“ Õpilane roomab, kuna teised jälgivad tema tegevust ja püüavad leida vigu. Peale ülesande täitmist selgitada kõikide õpilaste juuresolekul, et pöösastes, rohus või koristamata viljapõllul tuleb liikuda väga ettevaatlikult. Vösas või rohus liikudes, tuleb rohtu kahele poole pikkamisi kõrvale tõugata, nii et vastane seda ei märkaks. Siin tuleb vahel kasutada edasiruumamiseks tuulepuhanguid, kus roomamisest tekkiv liikumine sulab kokku terve ümbrusega.

Õppeväljalt kasarmusse tulekul kasutada soodsaid silmapilke moondamisõppusteks. Liigub grupp, jagu läbi küla, siis võib harjutada liikumist aiaääri mööda, varjude kasutamist jne. Moondamisõppustel tuleb kriipsutada alla, et see tegevus on ainult abinõuks, mis hõlbustab eesmärgi saavutamist. Esimeseks abinõuks võitluses vastasega on ja jääb kuul, tääk ja käsigranaat; seepärast vastase lähenduses tuleb otsida omale kaitset kõigepealt tabava kuuliga ja siis alles mõelda moondamise peale.

Kaevumine.

XI näide.

E e s m ä r k — õpetada üksikvõitlejale labida ja kõblase tarvitamist ning laskurpesa valmistamist mitmesuguses lahinguolukorras.

Õ p p u s e u l a t u s: a) labida ja kõblase tarvitamisviisid, b) laskurpesa kaevamine laskmiseks lamades, d) laskurpesa moondamine, e) kohalikkude esemete kasutamine laskmisel.

Õ p p u s e o r g a n i s e e r i m i n e. Valida maastik võimalikult mitmekesise põhjaga (mullane,

kruusane, liivane, savine jne.), kus leiduks ka materjale moondamiseks käepärasolevate abinõudega (niidetud põld, kanarbik, oksad, jne.).

Töökor d. Maastikule tulles teatada õppuse eesmärk. Tuletada õpilastele meelde, et kaevuda tuleb niihästi pealetungil kui kaitsel ja peamiselt siis, kui maastik ei paku varjet vastase tule eest. Leidub aga maastikul küllaldaselt varjatud laskekohti, siis tuleb piirduda ainult soodsa laskeasendi valmistamisega. Kaevumise vajadus tekib ka siis, kui on tarvilik pealetungi ajutiselt katkestada, et edaspidist liikumist ette valmistada tulega. Niisugustel juhtudel valib laskur omale laskekoha hea laskealaga, mis võimaldaks tulistada vastast lamades asendist. Laskeasendi parandamiseks ja vastase kuulide eest varjumiseks kaevab iga laskur enesele siis soodsa laskepessa, kust oleks võimalik tulistada toetatud püssiga. Õpetaja näitab õpilastele, kuidas tuleb tootada kantava labidas asendis lamades.

Joon. 10.

Asetada püss käe ulatuses paremale poole, luku käepidemega vastu maad, heita vasakule küljele ja võtta kotist labidas. Labidas suruda mõlema käega teravat nurkapidi maase (joon. nr. 10). Alul kaevata keha kohalt ja tõusta istukile ainult siis, kui sel-

leks on juba loodud tarvilik varje. Muld tuleb la-
duda vastase poole; rindkaitsiku tõusmisega peab
seda järjest paksemaks tegema seni, kuni ta suudab
pakkuda varjet kuulide eest. Kuni rindkaitsik
ei varja veel vastase vaatluse eest, hoida ennast või-
malikult maa lähedal. Peenemad puu ja rohu juu-
red läbi raiuda labida terava servaga; kivid puhas-
tada mullast ja heita selja taha. Laskur peab olema
alati valmis tulistamiseks, mispärast esmalt valmis-
tada tarvilik tugi püssile. Kui on karta poolpõiki
või külgtuld, siis valmistada varje ka külgedele. Ühes
laskepesa kaevamisega näidata ka selle moondamist.
Kui kaevumine sünnib väljaspool vastase vaatlust,
tuleb asukoht esmalt moondada ja alles siis asuda
kaevumisele. Kõva pinnaga maastikul näidatakse
samasugust tegevust kõblasega vaheldamisi.

Korraliku laskurpesa kaevamiseks keskmise kõ-
vadusega maapinnas kulub umbes 10—15 minutit.

Selle järele näidatakse, kuidas kasutada lahtist
laskepesa. Selgitatakse, et laskmiseks tuleb püss
toetada mitte rindkaitsiku keskele, vaid paremale
küljele, s. o. kohale, kus rindkaitsik on madalam.
Püssile peab alla panema rohuga üllespidi mätta või
rullitud palitu, mis kõrvaldab püssi järsu põrumise
ja sellest tekkinud suure horisontaalse viskevea. Sar-
nase asetuse juures on laskuri pea ja õlad varjatud
(joon, nr. 11).

Ü l e s a n n e n r. 1. Vastane on vallutanud sur-
nuaia ja takistab oma tulega meie pealetungi. Meid
on kästud kaevuda. Valige igaüks endale siin laske-
koht ja valmistage laskurpesa.

Jaoulem kontrollib noorte tööd ja annab neile
tarvilikke juhatusi, nõudes, et kaevumine sünniks
varjatult — maapinna lähedal. Töö lõpul jaoulem
viib õpilased 300—400 m vastase poole ja näitab, et
halvasti moondatud ja värsked laskurpesad on näha
kaugele.

Joon. 11.

Ülesanne n r. 2. Moondage igaiüks oma laskurpesa. On õpilased jõudnud tööga lõpule, viib jaouiem nad jälle vastase poole, kontrollib moondamist õpilaste osavõtul ning selgitab ettetulnud vead. Sealjuures ta tuletab meelde, et moondamine peab algama ühel ajal kaevumisega ja vältama kogu töö kestvusel. Esialgne moondamine saavutatakse juba otstarbekohase laskekoha valikuga. Moondamine käepärast oleva materjaliga (rohi, oksad jne.) peab aga laskurpesa kokkukõlasse viima ümbrusega.

Hiljem näidatakse kohalikkude esemete kohandamist laskmiseks (puud, aiad, kraavid, jne.). Ühes sellega tehakse õpilasele selgeks, kui suur on püssikuuli läbilöögi jõud. Tuleb selgitada, et sarnaste esemete juures, mis pakuvad ainult varjet vastase vaatluse eest, on kaeviku valmistamine lihtsam; ta võib olla madalam, kuid sellevastu rindkaitsik peab aga olema kõrgem. Sellega hoitakse kokku jõudu ja aega. Rindkaitsik aedade juures tuleb ehitada vastu aeda, jättes sellesse augud laskmiseks. Muld võtta omapoolselt küljelt. Kui aega jätkub, siis valmistada püssile mätastest tugi, äärmisel juhul võib selleks kasutada palitut. Kivimüürid pakuvad head varjet püssi- ja kuulipilduja-tule vastu, kuid ei kaitse suur-tükitle eest. Laskmiseks tuleb neisse teha augud. Õhukestele müüridele tuleb juurde lisada mulda ja müüri ülemine äär katta murumätastega, et ära hoi-

da kivikildudega haavamist vastase tule tagajärjel. Kraavide kasutamisel tuleb juurde ehitada rindkait-
sik kraavi esikülje sisselõikamisega.

Ülesanne n. r. 3. Vastane on seal (näitab
maastikul). Kohandage see kraav laskmiseks.

Jaoulem kontrollib õpilaste tööd ja annab vas-
tavaid juhtnõure. Suvel tuleb näidata, kuidas las-
kurpesa lamamiseks kujuneb aegamööda kaevikuks
põlvelt ja püsti laskmiseks.

Takistuste võitmine.

Käsikäes kaevumisega vaja õpilasi harjutada
kõrvaldama maastikul ettetulevaid takistusi. Selleks
pole tarvis määrata eritunde; need harjutused tule-
vad võtta läbi rööbiti teiste üksikvõitleja lahingulise
ettevalmistamise õppustega, selleks ära kasutades ka
minekut õppeplatsile ja sealt tagasitulekut.

Tuleb õpilasi õpetada ronima üle aedade, plan-
kude, müüride jne. iseseisvalt ja naabri kaasabil;
samuti on tarvilik harjutada ronima järskude kün-
gaste ja mägede otsa, hüppama üle kraavide ja teede,
pugema läbi tihedast võsastikust ja metsast, ronima
üle mahalangenud puude ja puude otsa. Harjutada
jooksmist sügaval liival, hüppamist sügavatesse au-
kudesse, sealt kiiret väljaronimist jne.

Nende harjutuste läbivõtmine oleneb suurel
määral kasutadaolevast maastikust; osa neist oleks
võimalik täita väeosade juures, välivõimlemiseks sis-
seseatud väljadel. Juhtide kohus on hoolitseda, et
sarnastel harjustustel ei juhtuks õnnetusi ega ei ri-
kuta relvi.

III. MAASTIKU JA VASTASE JÄRELE VAATLEMINE.

Lahingus on tarvilik pidev vaatlemine maas-
tiku ja vastase järgi. Selle puududes on hädaohtlik
iga künegas, kraavike ja põõsake, sest vastane võiks

neid ära kasutada meile lähenemiseks ning ootamatuks kallaletungiks, kuna vastasele on antud head võimalused ootamatuks kallaletungiks. Seepärast vaatlemisharjutustele tuleb pöörata erilist tähelepanu, meeles pidades, et vaatlemisvõimetu üksus on lahingus pime ja teotseb juhuslikult.

Väljaõpe vaatluse alal koosneb: a) maastiku vaatlemisest, b) vastase vaatlemisest ühes kauguste hindamisega, d) maastiku ja vastase vaatlemisest liikumisel ja e) häälte ning kõlade tundmisest (kuulamise teritamine), nende suuna ja põhjuse kindlakstegemisest.

Maastiku vaatlemine ja valvamine.

XII näide.

E e s m ä r k — anda üksikvõitlejale teadmisi ja oskusi maastiku vaatlemiseks ja harjutada teda ära tundma muudatusi kohalikkude esemete asetamises maastikul.

Õ p p u s e u l a t u s: a) vaatlemise tähtsus, b) vaatluskoha valik, d) liikumine vaatluspunktile, e) maastiku jaotus sektoritesse (ribadesse) ja piirkondadesse, g) maastiku uurimine ja oskus tähele panna iga vähemat muudatust kohalikkude esemete asetuses ja h) pikksilma (binokli) tarvitamine.

Õ p p u s e o r g a n i s e e r i m i n e. Varakult valida ja läbi uurida maastik; märkida õppuse lähtekoht niiviisi, et oleks võimalik otstarbekohasemalt ära kasutada maastikku; kindlaks määrata vastase asukoht ja mil viisil pidada temaga sidet. Valmistada ülesanded õpilastele.

T ö ö k o r d. Õppuse lähtekohale jõudes jao-ülem annab õpilastele teada eesmärgi. Ta selgitab vaatluse tähtsust lahingus üldse, eriti aga mitmesuguste — ka kõige vähemate — kohalikkude esemete ja ebatasasuste vaatlemise tarvidust, sest et ainult neid kasutab ta kõige tõenäolisemalt meile lähenemi-

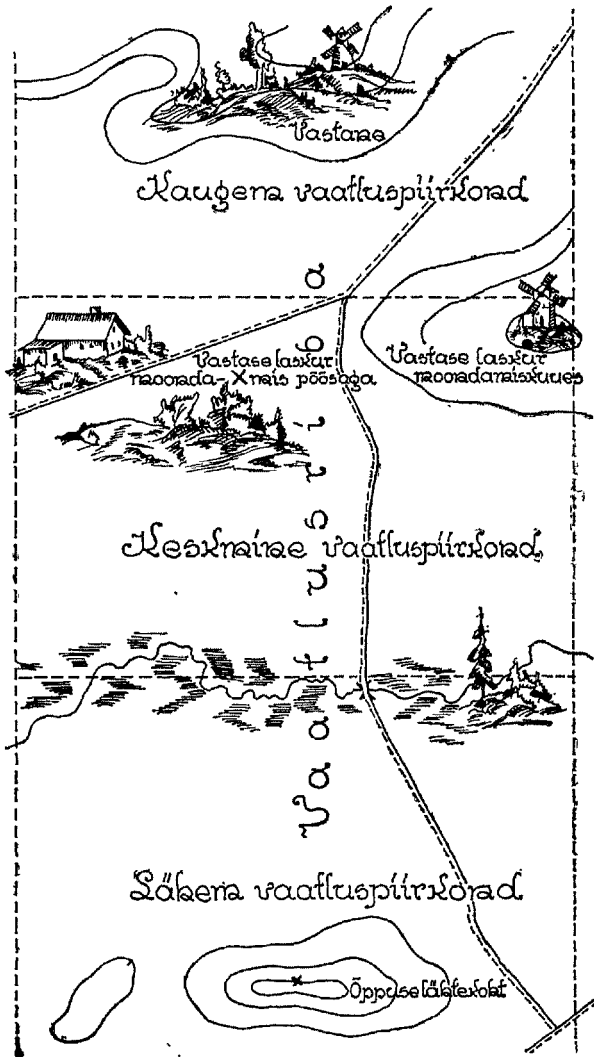
seks. Jaõilem kriipsutab alla veel pideva valve vajadust, et vastane ei saaks meile kallale tungida ootamatult. Alalise valvega võime teha õigel ajal kindlaks vastase ilmumise, võidame aega ettevalmistuseks ning suudame osavasti sihitud tulega teda hävitada.

Lahingus on iga laskur kohustatud pidevalt vaatlema maastikku ja vastast; kuid peale selle on veel igas allüksuses (alates jaost) oma erivaatlejad. Neid määratakse mõnikord paarikaupa, kus üks vaatleb ja teine on sidepidamiseks. Vaatleja peab asuma moondatult sarnasele kohale, kust on kaugele näha. Hästi on täitnud vaatleja oma ülesande siis, kui ta on suutnud tähele panna maastikul kõike, mis seal sünnib, jäädes ise tähelepanematuks vastasele.

Peale selle antakse õpilastele teada taktikaline olukord: „Vastane on vallutanud meie ees asuva veskiga künka kuni põõsasteni. Jaol on käsk asuda siia künkale ja valvata vastase järele.“ Küsimustega selgitatakse, kas õpilased on ülesandest aru saanud.

Ülesanne nr. 1. Noor Sepp, roomake sinna künkale ja valige endale vaatluskoht. Jagu jääb künka taha. Käsk täidetakse. Niipea, kui õpilane on jõudnud künkale, kuulduv vastase poolt pauk. Jaõilem selgitab, et vastane on meie vaatlejat märganud.

„Missugused vead tegi noor Sepp künkale välja-roomamise juures?“ Õpilased teatavad oma tähelepanekud. Jaõilem käsib teisel õpilasel täita sama ülesannet. See tegevus ebaõnnestub samuti, kusjuures selgitatakse vead. Peale selle moondab ennast jaõilem (nägu, müts jne.) ja ronib künkale. Ta ei roni künkale korruga välja kogu kehaga, vaid jääb vähe selle varju. Paar sekundit hiljem tõstab põõsa varjus ettevaatlikult pea nii kõrgele, et avaneb vaatlemisvõimalus. Õpilased teevad järgimööda seda sama, kusjuures pööratakse nende tähelepanu varjatud roomamisele ja käepärast olevate moondamisma-

Joon. 12.

terjalide kasutamisele. Kriipsutatakse alla ettevaatlikkude liigutuste tarvidust künkal, kus vastane võib vaatlejat hõlpsamini tähele panna. Õpilastele esitavate küsimustega jaoulem selgitab kõik võimalikud moondamisvõtted antud ülesande lahendamisel.

Jaoulem tähendab, et paremaks vaatlemiseks tuleb antud sektor jagada ribadeks: keskmine ja kaks äärmist (joon. nr. 12).

Maastikul märkida keskmise ja äärmiste ribade piirid kohalikkude esemetega. Kontrollitakse kas õpilased on aru saanud sellest jaotusest ja kästakse ribade piirid kätte näidata. „Nüüd asume maastiku uurimisele antud sektoris.“ Vaatluse hõlbustamiseks jagatakse vaadeldav sektor kolme vaatluspiirkonda: lähem, keskmine ja kaugem. Esmalt uuritakse maastikku lähemas vaatluspiirkonnas, sest et siin asuv vastane on meile kõige kardetavam. Hiljem minnakse üle keskmise ja kaugema piirkonna vaatlusele.

Vaatlust alata paremalt tiivalt (lugedes vaatleja paremalt käelt). Uurida maastikku piki rinnet kuni riba vasaku piirjooneni, siis minnakse edasi ning tullakse samas järjekorras parempoolse piirini. Nii viisi tuleb läbi vaadata terve piirkond kuni keskmise piirkonna alguseni — nagu pühkides teda üle silmadega. Samas korras sünnib ka keskmise ja kaugema piirkonna vaatlus. Vaatluse juures ei tohi jääda uurimata ükski põõsas ega ese. On laskur mõnel esemel märganud midagi kahtlast, siis peatub ta, et uurida seda põhjalikumalt.

Ü l e s a n n e n r. 2. „Nimetage minule kõik kohalikud esemed ja ebatasasused vaatlusribas, noor Sepp.“

Laskur loeb üles kõik temale nähtavad esemed ja nimetab ühtlasi nende värvi, suuruse ning kuidas on need temale nähtavad. Siinjuures peab ta õpetajale ütlema, missugune on kättejuhatatud esemete tähtsus vaatluse ja tulistamise seisukohalt. Ta nimetab kõigi esemete iseäraldused: liivaküngas, puu-

ga kungas, üksik kask, õlgkatusega maja jne. Jaoulem kontrollib kõigi juuresolekul laskuri vaatlemise osavust, piironna vaatluse järjekindlust ja esitab teistele selgitavaid küsimusi, s. o. kuivõrt hästi on maastik vaadeldavas piirkonnas läbi uuritud, missugustele esemetele ei ole pööratud küllalt tähelepanu ja kust võib kõige tõenäolisemalt oodata vastast.

Ülesanne n. r. 3. „Kirjeldage keskmist piirkonda, noor Leht.“ Jaoulem kontrollib tema tegevust, nagu eelmises ülesandes.

Ülesanne n. r. 4. „Kirjeldage kaugemat piirkonda, noor Sepp.“ Jälle kontroll, jne. Erilist tähelepanu tuleb pöörata õpilaste vaatlemise kiirusele, s. o. kuivõrt ruttu suudetakse leida tähtsamad esemed. Tuleb nõuda, et õpilased tarvitaksid õieti sõjalisi oskussõnu, mis säästab aega ülesannete lahendamisel.

Ülesanne n. r. 5. Nimetage ligipääsu teed ja surnud alad, mida vastane võiks kasutada oma jõudude koondamiseks? Iga laskur teatab oma arvamise. Jaoulem selgitab, et nendele aladele tuleb pöörata eriline tähelepanu. Põõsad ja rohelised laiugud maastikul võivad olla tehtud vastase poolt ka kunstlikult, mispärast neid kohti tuleb uurida erilise hoolega.

Ülesanne n. r. 6. Vaadake kõik keskmist piirkonda ja teatage seal ettetulevatest muudatustest. Jaoulem annab signaali, mille peale varem kohaleasetatud ja kunstliku põõsaga moondatud sõdur (mask — põõsas) roomab loomulikult kasvava põõsa juurest kõrvale. Samal ajal teine sõdur moondamiskuues roomab vaatlejate poole. Signaaliga jaoulem katkestab nende liikumise ja kontrollib, kas õpilased on märganud nende liikumist. Kui moondatud vastane liikus küllalt osavasti, siis arvatavasti ükski ei pannud tema tegevust tähele. Siin jaoulem pöörab õpilaste tähelepanu sellele, et loomuliku põõsa juurde on tekkinud teine ja sinna künkale roheline laik. Jõu-

takse selgusele, kuidas võis see sündida, mille järele jaoulem annab uue signaali. Selle signaali järele tõusevad moondatud vastase sõdurid püsti ja heidavad uuesti maha.

Ü l e s a n n e n r. 7. Vaadeldge maastikku surnuaiast maanteeni ja pange tähele, mis seal sünnib. Õpilased vaatavad. Üks õpilastest teatab, et puude grupi juures surnuaia lähedal toimivad inimesed, kuid mida, pole selgesti näha. Jaoulem vaatab binokliga ja ühtlasi tutvustab õpilasi selle vaatlusabinõuga, selgitades lühidalt, kuidas seda kasutada vaatlemiseks: binokli vaatetorud seada silmade laiusele ja vaadata, missuguse numbri kohale ta seisma jääb; selle järele vaadata ühe silmaga läbi ühe vaateoru ja seni okulaari pöörata, kui selge pilt on silma ees. Samuti tuleb talitada teise okulaariga. Numbriid, mille peale vaatetorud ja okulaarid jäid seisma, tulevad meeles pidada. See kergendab binokli tarvitamist iga kord, ilma et uuesti tuleks vaatluse kaudu mehhanismi reguleerida. Õpilased harjutavad.

Õppuste vältusel paralleelselt vaatlemisega võetakse läbi ka vaatleja kohused. Kui kontrollimisel selgub, et need kohused pole kindlasti omandatud, tuleb neid korrata. Selleks: 1) valida vaatlemiseks hästi varjatud koht ja asuda sinna ettevaatlikult vaatlemiseks; 2) uurida maastikku vaatlussektoris ja piirkondades — alates lähemast; 3) ei tohi ennast segada millestki, tähelepanelikult vaadelda maastikku ja vastast ja kõigest kiiresti teatada oma ülemale.

Valve vastase tegevuse järele ja kauguste hindamine.

XIII näide.

Eelmise õppuse järg.

E e s m ä r k — õpilaste harjutamine vaatluses ja kauguste hindamine.

Õppuse ulatus: a) ilmuvate märkide leidmine, b) märkide kättejuhatamine kohalikkude esemete abil, d) kauguste hindamine märkideni kuni 1000 m.

Õppuse organiseerimine. Valida kohane maastik ja ära märkida õppuse lähtekoht. Määrata kindlaks vastase asukoht, tegevusviis, signaalid temale sidepidamiseks ja ära mõõta kaugused vastaseni. Luua taktikaline olukord ülesannete lahendamiseks. Vastane varakult kohale paigutada.

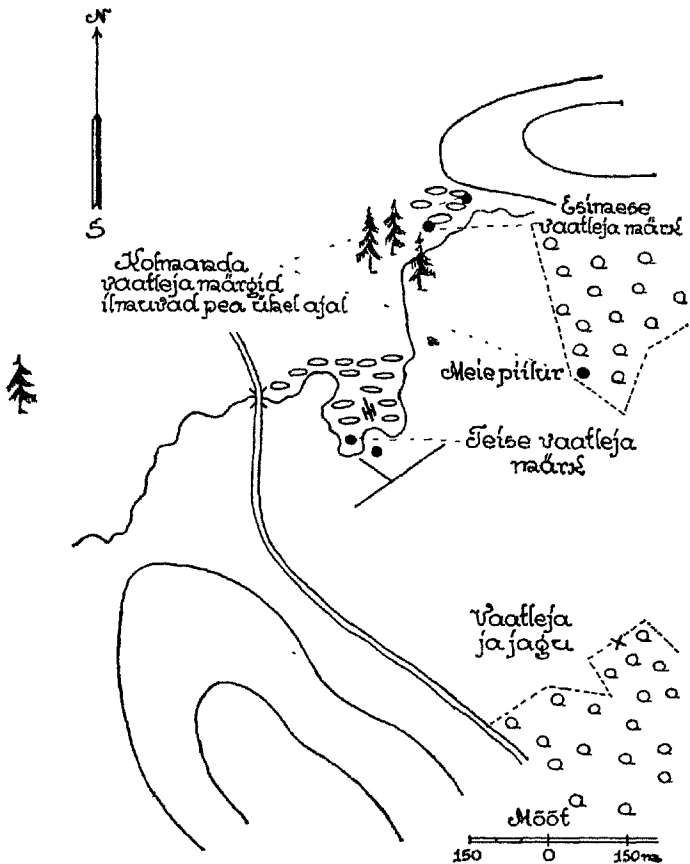
Töökord. Õppeplatsile jõudes antakse õpilastele teada õppuse eesmärk: „Täna harjutame ilmuvate märkide (vastase) leidmist, nende kättejuhatamist kohalikkude esemete abil ja kauguste määramist märkideni.“ Selgitatakse olukord: „Vastane on asunud sinna oja kaldale; meie panime seisma tema pealetungi tulega ja asume siin metsatukas.“ Jaoülem määrab kaks vaatlejat (neist ühe vanemaks). Laskurid asuvad nende poolt valitud vaatluskohale (vaatluspunkti). Jaoülem kontrollib teiste õpilastega vaatluskoha otstarbekohast valikut ja sinna asumist. On vaatluskoht valitud hästi, käsib jaoülem moonnuda, kontrollides seda üksikasjalisemalt. Küsimuste abil selgitatakse vaatlejate poolt tehtud vead.

Pärast antakse õpilastele teada jaoülemale asukoht, mis võib olla vaatlejatest tagapool või vähe kõrval. Vaatlejatele tehakse kohuseks peale vastase leidmist ja kauguste hindamist teatada jaoülemale vastase ilmumisest. On vaatlejate seljatagune lahine ja teise vaatleja tagasisaatmine võimatu, siis tuleb pidada sidet jaoülemaga leppemärkidega. Kui maastik lubab, võib üks vaatlejatest (noorem) asuda jaoülemale läheduses ja teateid edasi anda häälega. Teadete edasiandmine ühe vaatleja tagasisaatmisega peab sündima täiesti varjatult. Selle järele jaoülem esitab õpilastele küsimuse: „Kuidas peab praegusel juhul vaatleja sidet pidama minuga?“ Õpilased an-

navad teada oma otsused. Jaõülem küsib õpilaste arvamisi ja jääb kindlaks parima otsuse juurde. Leiti, et kõige parem on pidada sidet antud olukorras ühe vaatleja tagasisaatmisega. Selleks aga tuleb valida varjatud liikumistee. „Missugune tee oleks kõige otstarbekohasem vaatleja liikumiseks?“ Esmalt küsitakse vaatlejate arvamist ja siis kuulatakse õpilaste otsused. Vaatlejate ja õpilaste arvamised läksid lahku. Küsimustega selgitatakse tehtud otsused ja võetakse neist kõige otstarbekohasem. Kui ka sidupidamise viisi kohta on jõutud selgusele, siis antakse vaatlejatele täppis ülesanne: a) teated olukorrast, b) üksuse ülesanne, kelle kasuks vaatleja töötab, d) vaatlejate täppis ülesanne, e) kohalikkude esemete kaudu määratakse vaatlejatele täppis vaatlussektor ja antakse sellest tarbekorral temale perspektiivviisand. Vaatlussektor tuleb määrata vastavalt olukorrale: „Paremalt poolt — läänepoolne metsa serv ja mäe jalg“ (s. a.) ning vasakult — puusild üle oja (s. a.). Nagu XII näiteski, jagab vaatleja vaatlussektori piirkondadeks ja kirjeldab neid. Vaatlussektori kirjeldamisel peab nimetama kõik kohalikud esemed, ligipääsu teed jaole, juurdepääsu teed vastasele ja tema tõenäolised kogumise raioonid. Samuti peab vaatleja jõudma ise selgusele, missugustele punktidele peab ta pöörama erilise tähelepanu. Pole aga kõik selge, siis jaõülem kordab. See tehtud, — asub jaõülem ülejäänud õpilastega varem väljavalitud kohale ja käsib alata vaatlust (joon. nr. 13).

Jaõülem annab signaali, mille järele ilmub pööstastest vastane ja teeb hüppe kolme üksiku puu suunas. Vaatleja peab kiiresti vaatlustulemustest ette kandma jaõülemale (oma abi kaudu). Ettekanne peab olema selge ja lühike, s. o. missuguste kohalikkude esemete juures, kui kaugel ja kui palju on nähtud vastast ja mis ta teeb. Vaatleja teadaanne jaõülemale vastase ilmumisest on ebamäärane, kuna ta jättis nimetamata kauguse. Küsitakse teistelt õpi-

lastelt kuidas oleksid nemad teatanud antud juhul vastase ilmumisest, kui suur on kaugus vastaseni jne. Iga kord nõuda vastase täpsat kättejuhatamist kohalikkude esemete kaudu. Näiteks: „Poolvasakul 900 m kaugusel kolme üksiku puu tagant hüppas

Joon. 13.

välja vastase laskur künka suunas.“ Peale vastavaid küsimusi jaoülem ise ütleb õige kauguse vastaseni ja seab eeskujuks neid õpilasi, kes hindasid seda paremini.

Kõik kaugused peavad jaoülemal teada olema juba enne õppust. Mõõtmise hõlbustamiseks võib kasutada täpsat kaugusmõõtjat.

Vaatlejad vahetatakse; see peab sündima varjatult. Jaoülem annab jälle signaali, mille järgi oja kääru kohal pöösastest ilmub kaks vastase laskurit ühe k.-kuulipildujaga ja jooksevad eelasuvasse kraavi. Vaatleja teatab jaoülemale täpsalt vastase asukoha ja kauguse. Küsitakse teiste õpilaste arvamist vaatleja teadaande kohta ja antakse vastavaid seleusi.

Vatlejad vahetatakse uuesti. Pärast seda kui neile on antud vähe aega maastikuga tutvumiseks, jaoülem leppemärgiga laseb ilmuda ühe vastase laskuri pöösastest, mis asuvad kolmest üksikust puust paremal. Mõni sekund hiljem ilmub meie piilur metsa servale, mis kolmest üksikust puust kagus. Piilur liigub vastase vaatleja poole, kes asub pöösaste juures. Vaatleja teatab jaoülemale oma tähelepanekutest, millele järgneb üldine läbiharutus. Kui vaatleja on märganud vastast varem kui oma piilurit ja sellest kohe teatas jaoülemale, siis ta on talitanud õieti: see näitab tema tähelepanelikkust ja vaatlemisoskust. Sarnased õppused nõuavad vastase kujutamiseks rohkearvulist meeskonda, mis pärast on soovitatav neid läbi viia terve rühmaga, kus üks jagu kujutab vastast, kuna ülejäänud mehed teotsevad vaatlejatena mitmest punktist korruga jaoülemate juhatusel. Rühmaülema ülesandeks on nende õppuste organiseerimine vastavalt kohalistele oludele.

Tuleb hoiduda sellest, et vastase tegevuse algust tähendavad signaalid ja leppemärgid ei oleks vaatlejale hoiatuseks uute märkide ilmunisel. Seepärast tuleb eelistada optilisi signaale, neid andes lipukes-

tega seljataga või kuski kõrval niiviisi, et õppusest osavõtjad neid ei märkaks.

Neil õppustel peab õpilasi tutvustama mitmesuguste tundemärkidega, mille järele võime otsustada vastase olemasolust ja kavatsustest. Seda on harilikult raske läbi viia täies ulatuses, mispärast tuleb piirduda mõne tundemärgi lühikese teoreetilise seletusega.

Vaatlus liikumisel.

XIV näide.

E e s m ä r k — õpetada üksikvõitlejat vaatlema vastast ja maastikku.

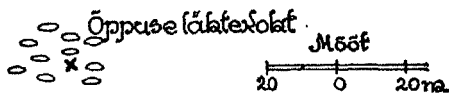
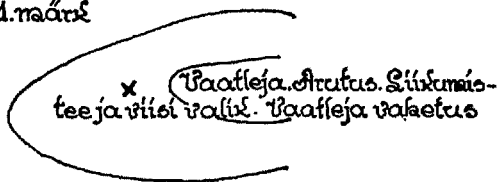
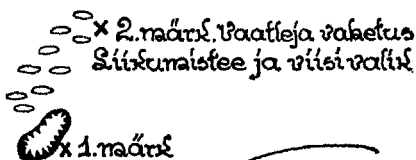
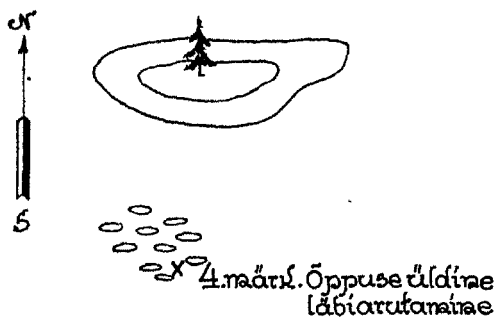
Õ p p u s e u l a t u s: a) liikumine vastase suunas, b) vaatlus peatustel, d) kohalikkude esemete ja maastiku ebatasasuste kasutamine vaatlemiseks ja e) side juhiga.

Õ p p u s e o r g a n i s e e r i m i n e. Valida maastik; määrata õppuse lähtekoht, märkide asetus ja nende ilmumise järjekord. Korraldada side vastasega (märkidega) ja õigel ajal välja saata vastast kujutavad sõdurid. Luua taktikaline olukord.

T ö ö k o r d. Õppuse lähtekohal selgitada õppuse eesmärk. „Nüüd õpime vaatlema vastast ja maastikku liikumisel.“ Jaotlem seletab, et vastase ja maastiku vaatlus liikumisel on raskemini teostatav, kui asudes paigal, seepärast tuleb vaatluseks aegajalt peatuda.

Liikudes kiiresti, tuleb välja jõuda varem märgitud vaatluskohani, kus toimetada vaatlust samuti nagu eelmistel vaatlusharjutustel (asudes paigal). Liikumisel ei tohi vahele jätta soodsaid silmapilke ja esemeid, mis võimaldavad vastase ja maastiku vaatlust, selleks tarbekorral peatudes.

Jaotlem annab teada taktikalise olukorra: „Vastane asub puuga künkal (joon. nr. 14). Meie tunnime temale kallale. Meist paremal liigub teine jagu,

kuna vasemal pole kedagi.“ Küsimustega jaoülem selgitab, kuivõrt antud olukord on arusaadav õpilastele ja kuhu vaatlejal on tarvis pöörata suuremat tähelepanu. Siin selgitatakse ka lahtise tiiva hädaohklikkust. „Määrän Teid vaatlejaks, noor Luik, liikuge siit põosaste suunas ja edasi üksiku puu peale ning teatage oma tähelepanekud.“ Vaatleja saab käsu liikuda lähtealale ja tutvuda eeloleva maastikuga. Ülejäänud õpilased jälgivad tähelepanelikult vaatleja tegevust eriti aga tema moondumist põosastes. Ettetulevad vead parandatakse ühiselt. Hiljem peab vaatleja kõigi juuresolekul kirjeldama eelolevaid kohalikke esemeid. Kõik õpilased uurivad eelseisvat maastikku ja kuulavad vaatleja teadaannet. Jaoülem küsimustega vaatlejale ja õpilastele selgitab juurdepääsu võimalusi vastasele antud olukorras, sidepidamisviise juhiga ja määrab leppemärgid vastase teatamiseks: vastane „paremalt“, „vasakult“, „otse“ jne.

Selgusele jõudnud, kus vaatleja on valinud esimese peatuskoha ja kuidas kavatses ta liikuda sinna, annab jaoülem käsu liikumiseks.

Vaatleja teeb hüppe. Jaoülema leppemärgi järgi roomab ettesaadetud vastane moondamis-põosaga ettevaatlikult eelasuvasse auku ja jääb täiesti nägematuks. Õpilased liiguvad vaatleja kannul. Vaatleja tuli põosastest välja, asus märgatavalt künkale ja hakkab uurima eelseisvat maastikku. „Mida teie märkasite?“ Vaatleja ei pannud tähele moondamis-põosa kadumist. Teistele õpilastele eitatakse sama küsimus. Kui ka nemad ei märganud põosa kadumist, siis tuletab jaoülem neile meelde, et vaatlejal tuleb kogu aeg jälgida kohalikkude esemete ilmumist ja kadumist, nende asetust ja kuju. Uuel vaatluskojal ta peab kiiresti kontrollima, kas mõned kunstlikud esemed ei ole ära kadunud või juurde ilmunud. Nii oligi praegusel juhtumisel — vastane märkas meie liikumist ja kadus. Jaoülem küsimustega õpi-

lastele selgitab vaatleja vead liikumisel ja künkale asumisel. Õpilastele tuletatakse meelde, et künka tagant tuleb pikkamisi välja roomata ja vaadata. Vaatlejat kästakse seda tegevust korrata, mille järele teda vahetatakse teistega. Uus vaatleja teatab oma arvamisest järgmise peatuse, liikumistee ja viisi kohta, mis harutatakse läbi teiste õpilastega. Peale arvamisest kuulamist saab vaatleja käsu alata liikumist.

Etteasetatud vastasele antakse märku tegevuse algusest. Põõsastiku põhjapoolisel serval ilmub märk nr. 2 — vastase piilur. Läbiharutamist peetakse endises korras. On vaatleja leidnud ootamatult uue märgi liikumise ajal ja leiab tarviliku olevat sellest jaoulemale leppemärgiga teatada, siis peatub, kohaneb maastikule ja varjab ennast vastase vaatluse eest. Tihti on kasulik vaatlejale õppuse juures anda tegevusvabadus teadete edasiandmise viisi käsitlemisel. Võib isegi nõuda vahel suusõnalist teadet, et harjutada vaatlejat teatama lühidalt ja selgelt vastase ilmumisest ja hindama kaugusi. Kui vaatleja pole enne liikumise algust ära märkinud peatuskohta, siis tuleb nõuda, et ta seda teeks liikumise ajal.

Hääle (akustika) tundmine, selle suuna ja tekkimise põhjuse kindlakstegemine.

XV näide.

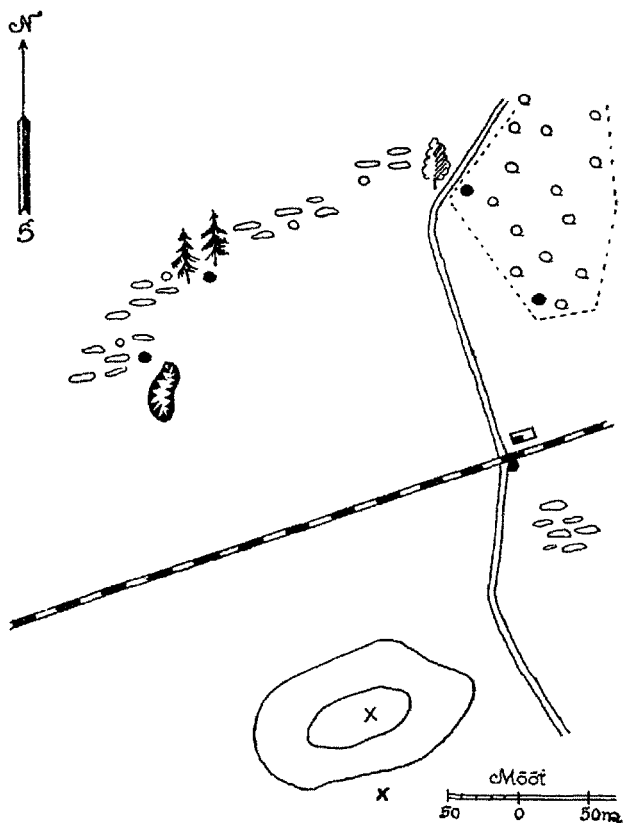
E e s m ä r k — harjutada õpilasi määrama hääle suunda ja nende tekkimise põhjusi.

Õ p p u s e u l a t u s: a) mitmesuguste hääle ja kõlade suuna määramine, b) nende tekkimise põhjuste selgitamine, d) nende kauguste määramine.

Õ p p u s e o r g a n i s e e r i m i n e. Nagu XIII näites.

T ö ö k o r d. Pärast õppuse eesmärgi selgitamist antakse õpilastele teada taktikaline olukord: „Vastane on vallutanud põõsastiku tee ääres kasva-

vast üksikust puust kuni auguni (joon. nr. 15), meie asume siin künkal.“ Jaõülem määrab ühe õpilase vaatlejaks, käsib temal koha valida ja moonduda ning ühes õpilastega jälgib vaatleja liikumist, moondamist jne., nagu XII näites peale esimest ülesannet.

Joon. 15.

„Kas vaatleja on moondunud õieti?“ Õpilased kontrollivad vaatleja asetust ja teatavad jaoulemale oma arvamisest. Tähtis on, et õpilased leiaksid ise vaatleja vead. Jaoulem tuleb ainult siis appi oma seletusega, kui õpilased pole kõike tähele pannud. Vead selgitatud, kästakse vaatlejat need kõrvaldada.

Hiljem jaoulem nõuab vaatlejalt maastiku uurimist ja kirjeldamist, nagu see on läbi viidud XII näites 2. ja 3. ülesandes. Pealtvaatajad ei tohi segada vaatleja vaatlust ette ja külgedele.

Antakse leppemärk, mille järele pöösastest ilmub meie piilur ja liigub majakese suunas. Niipea kui tema on jõudnud raudteele, on kuulda vastase poolt üksiku puu lähedalt metsa servast püssipauk. Meie piilur läheb raudtee majakese taha ja varjub.

Vaatleja ei pea nägema vastase laskurit. Ta peab jaoulemale teatama, mis suunas ja kui kaugelt ta kuulis pauku ja kuhu kadus meie piilur. Tegi vaatleja paugu suuna ja kauguse määramises vea, selgitab jaoulem seda vaatleja juuresolekul teistele õpilastele esitatud küsimustega ja annab täiendavaid juhtnöore. Selle järele vahetatakse vaatleja teise õpilasega.

Antakse uuesti leppemärk. Augu juures asuvas metsa servast kuuldu püssiluku löksutamise; samal ajal on ka kuulda kuulipilduja vedamise kolinat. Vaatleja teatab hääle suuna ja selle tekkimise põhjused ning määrab kaugused kuuldu häälteni. Kogu tegevus harutatakse läbi nagu eelmise ülesande juures.

Kolmanda signaali järele tuleb meie piilur majakese tagant välja ja luurab vastast. Tema peale lastakse: üks pauk kahe puu juurest ja vähe hiljem teine — metsa nurgast, mis asub majakesest põhjapool. Vaatleja teatab jaoulemale oma tähelepanekud, mille järele sünnib harutus.

Hääle suundade määramist tuleb harjutada võimalust mööda igal soodsal juhul. Kuuldub mõni hääl,

tehakse väikene peatus ja harutatakse ühiselt läbi selle tekkimine, suund ja kaugus. Eriti tähtis on määrata hääle suunda ja kaugust öösi. Tasane hääl (vankri mürin, hobusekapjade plagin) on kuulda selgemini, kui kõrva paneme vastu maapinda.

IV. ORIENTEERUMINE.

Ilmakaarte leidmine päikese, kohalikkude esemete ja kella abil.

XVI näide.

E e s m ä r k — õpetada üksikvõitlejat leidma ilmakaari mitmesugusel viisil.

Õppuse ulatus: a) orienteerumine päikese järele, b) orienteerumine kohalikkude esemete järele, d) orienteerumine kella abil.

Õppuse organiseerimine. Õppust võib läbi viia päeval kasarmute lähedal. Jaoulemal peab olema kaasas taskukell.

Töökor d. Jaoulem annab õpilastele teada õppuse eesmärgi: „Täna omandame teadmisi ja oskusi orienteerumiseks maastikul päikese, kohalikkude esemete ja taskukella abil.“ Selgitatakse orienteerumise mõistet. Orienteerumine tähendab ilmakaarte leidmist ja meie asukoha kindlaksmääramist nende ja kohalikkude esemete suhtes. Orienteerumise oskus omab sõjategevuses väga suure tähtsuse; ilma selleta, eriti aga öösi võib tundmatul maastikul hõlpsasti ära eksida.

Tihti tuleb toimetada luuret vastase seljataga, mispärast väga tarvilik on õige liikumissuuna leidmine, et mitte sattuda ootamatult vastase kätte ja seega jääb täitmata antud ülesanne. Enese asukoha võib määrata ka kohalikkude elanikkude seletuste järgi, kuid seda viisi ei ole igakord võimalik tarvitada. Siin peab olema äärmiselt ettevaatlik, kuna tihti kohalikud elanikud võivad anda vale teateid kas

oskamatuse tõttu või koguni meelega, kui nad on meie vastu vaenulikud.

Esmalt õpetada leidma päikese järele peasuundi: põhi, lõuna, ida, lää. Selle õppuse juures tuleb võtta arvesse neid teadmisi ja oskusi, mis õpilastel juba on sellel alal; harilikult leidub alati teatud arv õpilasi, kes on vilunud ilmakaarte määramises ja omavad küllalt praktilisi „võtteid“.

Niisuguste õpilastega pole muidugi tarvis aega viita. Parem on neid võhikutest eraldada, kontrollides mõne ülesandega. Õpilaste lahendused on siin suuremalt osalt sõnarikkad, kuid see ei tee viga; arusaadav on see ikkagi. Kui aeg on piiratud, siis jaoülem annab kõik tarvilikud seletused. Kõik õpilased kuulavad pealt, kuna eriline tähelepanu pööratakse vähemarenenutele. Kõigepealt selgitada, mida meie nimetame — põhja, lõuna, ida ja lääne kaareks. See tehtud, asuda ülesannete lahendamisele.

Ülesanne nr. 1. Missuguse ilmakaare suunas asub see raudteejaam?

Ülesanne nr. 2. Missuguses suunas asub see kungas seal?

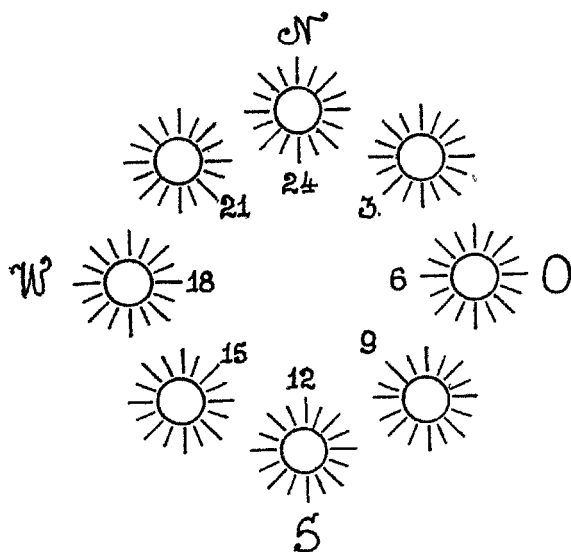
Siinjuures tulevad selgitada ka vahepealsed ilmakaared: edel, loe, kirre, kagu.

Ülesanne nr. 3. Missuguses suunas asub see üksiku puuga kungas?

Jaoulem annab järgmised seletused: Suvel kell 0300 asub päike kirdes, kell 0600 — idas, kell 0900 — kagus, keskpäeval — lõunas, kell 1500 — edelas, kell 1800 — läänes ja kell 2100 — loodes. Ringi kirjeldada paremalt vasakule — tunninäitaja või päikese näilise tee suunas (joon. nr. 16).

On soovitav seda õppust läbi viia lahtisel maastikul.

Ülesanne nr. 4. Kell on 1000. Missuguse ilmakaare suunas asub praegu päike?

Joon. 16.

Kui kellaaegade järele ilmakaarte leidmine ei sünnita enam raskusi, siis üle minna ilmakaarte määramisele kohalikkude esemete järgi.

Õpilased viiakse puude grupi juurde.

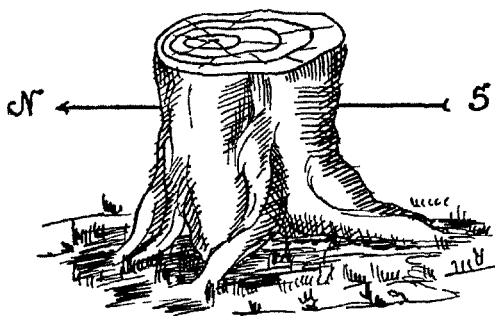
Jaoulem peab jõudma selgusele, kas mõni õpilastest juba ennem ei oska leida ilmakaari puude välismärkide kaudu. Kui vastus on eitav, siis annab ta ise seletusi. Puud on lõunapoolt okste- ja leherikkamad kui põhjapoolt. Puutüved on põhjapoolt harilikult sammaldunud ja talvel kaetud lumekorraga.

Ü l e s a n n e n r. 5. Määrake ilmakaared puude abil.

Õpilased viiakse kändude juurde (raiestikku).

Seal jaoulem seletab, et puu kasvab iga aastaga teatud osa jämedamaks, mida võib selgesti näha ringide näol mahasaetud puukännul. Need ringid on

lõuna poolt alati paksemad ja põhja poolt õhemad (joon. nr. 17).

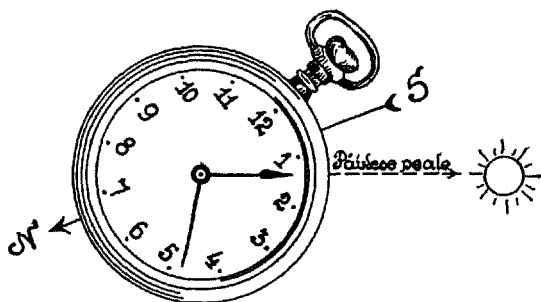

Joon. 17.

Ülesanne nr. 6. Määrake ilmakaared kändude järgi.

Kontrollitakse õpilaste arusaamist sellel alal. Ebaselgete vastuste puhul antakse täiendavaid selustusi.

Näidatakse ilmakaarte leidmist taskukella abil. Kella tunninäitaja pööratakse päikese poole nii, et tunninäitaja kataks enese varju (s. o. tunninäitaja

Joon. 18.

osuti juhatakse päikese peale). Selle järele tuleb vahe tunninäitaja otsast kuni nr. 12 jagada pooleks ja see ettekujutatav joon näitabki lõunasiht ja loetakse keskpäeva jooneks (joon. nr. 18).

Ülesanne nr. 7. Otsige kella abil üles kagusuund, nagu see praegu selgitati.

Üks õpilane lahendab ülesande, kuna teised jälgivad tema tegevust ja annavad jaoulema küsimuste peale seletusi. Ülesannet lahendavad kõik õpilased kordamööda ja otsivad jaoulema poolt nõutud ilma-kaared.

Orienteerumine kompassi järgi.

XVII näide.

Eesmärk — õpetada orienteerumist kompassi järele paigal ja liikumisel.

Õppuse ulatus: a) kompassiga tutvumine, b) orienteerumine kompassi järele paigal, d) kompassi ja orienteerumispunktide järele liikumine.

Õppuse organiseerimine. Õppust võib alata juba kohe kasarmust väljaastumisel, liikudes kompassi järele mingisuguses suunas. Õpilased võivad end harjutada selles ka tagasitulekul kasarmusse.

Töökorrd. Antakse õpilastele teada õppuse eesmärk. Tutvustatakse õpilasi kompassi ehitusega ja omadustega: kompassi magnetnõela sinine osuti pöörduv alati põhja poole, kuna vastasots — lõunasse. Kui pöördume näoga põhja poole, siis meie paremal käel asub ida, vasakul — lääts.

Näidatakse ilmakaarte leidmist kompassi abil: kompass asetada horisontaalselt (loodis) põlvele ja oodata, kui näitaja jääb paigale. Pöörata ettevaatlikult kompassi, kuni näitaja (magnetnõela) sinine ots tuleb tähe „N“ (Nord-Põhi) kohale, mis asub karbi põhjal. Karbi põhjal leiduvate jaotuste järele võime leida vahepealsed ilmakaared: O — ida, S —

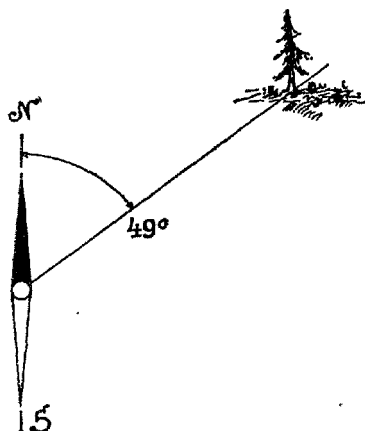
lõuna, W — lääs, NO — kirre, SO — kagu, SW — edel, NW — loe.

Ülesanne n. r. 1. Määrake kompassi järele edela-kirde suund ja nimetage nähtavad kohalikud esemed neis suundades. Õpilased korda mööda määravad nimetatud suunad, näitavad neid käega ja loetlevad kõik nähtavad esemed neis suundades.

Hiljem selgitatakse liikumise viise kompassi järgi. Liigutakse õpilastega näiteks põhja suunas, kusjuures kompass antakse ühe õpilase kätte ülesandega juhtida liikumist. Jaotlem teiste õpilastega jälgib õpilase tegevust ja parandab ühiselt teistega vead.

Tarviduse korral tuleb vahel peatuda, et parandada liikumissuunda. Kompass antakse üle teisele õpilasele ja jätkatakse liikumist endises suunas jne. Samuti harjutatakse liikumist vastupidises suunas. Liikumisel mõnes teises suunas peab alati jälgima, et magnetnõela sinine ots oleks tähe „N“ juures asuva jaotuse kohal. Sarnaselt harjutatakse liikumist pea- ja ka vahepealsetes suundades, s. o. kirdesse, edelasse ja loodesse.

Liikumise hõlbustamiseks märkida mingisuguses liikumissuunas hästi silmapaistev ese, näiteks üksik puu, maja, jne. Pöörata näoga määratud eseme poole, hoida kompass loodis oma ees ja oodata kuni magnetnõel jääb liikumata paigale. Selle järele pöörata kompassi rahulikult, kuni magnetnõela sinine ots tuleb tähe „N“ kohale. Võtta pliits või joonlaud, panna joonlaua ots servapidi magnetnõela tsentrumisse ja juhtida teine ots määratud esemele. Kompassi jaotuse kohal vaadata, missugune jaotus satub ühte joonlaua servaga ja märkida üles tähendatud number. Leitud numbri suunas võib liikuda määratud eseme juurest edasi, kusjuures eelmise viisi järele tuleb leida uus ese. Magnetnõel peab jääma kogu liikumise ajal N-S sihti (joon. nr. 19).

Joon. 19.

Olgu see jaotus näiteks 49° . Kompassil on ring jaotatud 360° (kraadiks) nagu iga ring (enamjagu).

Liikumisel hakkab võnkuma ka magnetnõel, kuid tuleb jälgida, et see liikumine mõlemale poole N-S joont oleks ühesugune.

Võib teha peatusi 50—100—200 m tagant, kus kontrollida magnetnõela ja liikumissuunda. On liikumine vale, tuleb seda kohe parandada ja alles siis liikumist jätkata.

Sarnaselt harjutavad kõik õpilased.

Niisugused sagedad peatused liikumisel viidavad aega. Selle ärahoidmiseks tuleb kasutada kohalike esemeid. Seda tehakse järgmiselt: on kompass orienteeritud (s. o. magnetnõel N-S suunas), siis valitakse kaugemal liikumissuunas mingisugune kohalik ese — puu, maja, jne. ja liigutakse selle peale; leitud liikumissuund kraadides märgitakse üles, nagu tähendatud eelpool. Määratud eseme juures orienteeritakse kompass uuesti ja kavatsatud kraadi all (näiteks 49° joon. nr. 15) märgitakse jälle

kaugemal mõni kohalik ese. Tähendatud eseme peale jätkatakse liikumist, ilma et kompassi vahepeal oleks vaja vaadata. Orienteerumispunktides on vaja kompassi täpsalt orienteerida ja uus ese samuti täpsalt nõuetava kraadi all valida. Orienteerumispunktide (esemete) otsimisel tuleb tarvitada pliitsit või joonlauda suuna viseerimiseks.

Nende õppustega ei tohi aga piirduda; edaspidi tuleb õpilasi alatasa selles harjutada.

Õppused viiakse pärastpoole läbi järgmiselt: jaoulem viib õpilased täiesti tundmata murdmaastikule, kus vaade on piiratud kohalikkude esemetega ja puuduvad teed. Liikumisel kästakse õpilastel meeles pidada kõik kohalikud esemed, kust tuli mööduda. Tagasi tullakse teist teed mööda. Paari päeva pärast peavad õpilased oskama kasutada sama teed. Jagu viivad siis juba õpilased korda mööda, kusjuures nad peavad ise oskama selgitada vigu. Jaoulem tuleb ainult seal abiks, kus õpilased ei saa hakkama omal jõul.

V. SIDEPIDAMISE VIISID.

Teadaanne ja käskude edasiandmise viisid ja reeglid.

XVIII näide.

E e s m ä r k — lihtsamate sidepidamise viiside õpetamine.

Õppuse ulatus: a) side tähtsus lahingus, b) selgelt ja lühidalt edasi anda teadaandeid ja õieti nimetada kohalikke esemeid, d) teadaannete edasiandmise reeglid, e) teadaannete edasiandmise viisid (käskjalg, häälega ühelt laskurilt teisele pildumine).

Õppuse organiseerimine. Õppust on soovitatav läbi viia terve rühmaga varem väljavalitud maastikul. Jaod paigutatakse üksteise kõrvale murdmaastikul 75—120 m intervallidele nii, et silmaside

oleks nende vahel raskendatud; üks jagu tuleb asetada tahapoole. Niisugune jagude asetus võimaldab jaoülematele teadaandeid edasi saata ka käskjalgadega. Iga jao ette asetada üks sõdur pukpadrunitega vastase kujutamiseks.

Töökor d. Õppuse lähtekohale jõudes jaoülem nimetab õppuse eesmärgi ja selgitab, et side on üldiselt juhtimise ning lahingu edu tagatiseks. Ta kriipsutab alla ka sisemise side vajadust, kus igaüks oleks teadlik oma ja selle üksuse ülesandest, mille koosseisus temal tuleb teotseda. Igakord ei ole juhil võimalik anda juhtnöore ja näpunäiteid. Lahingu müras tihti ei kuule tema häält, ta võib saada haavatud või isegi langeda. Võitleja ei tohi aga kunagi pead kaotada; ta peab teotsema üldise eesmärgi kasuks otsustavalt ja iseseisvalt.

Lahingus tarvitatakse mitmesuguseid sidepidamise viise ja vahendeid: telefon, raadio-telegraaf, raadio-telefon, sidetuvid, sidekoerad, sireenid, mootorrattad, automobiilid, lennukid, jne.

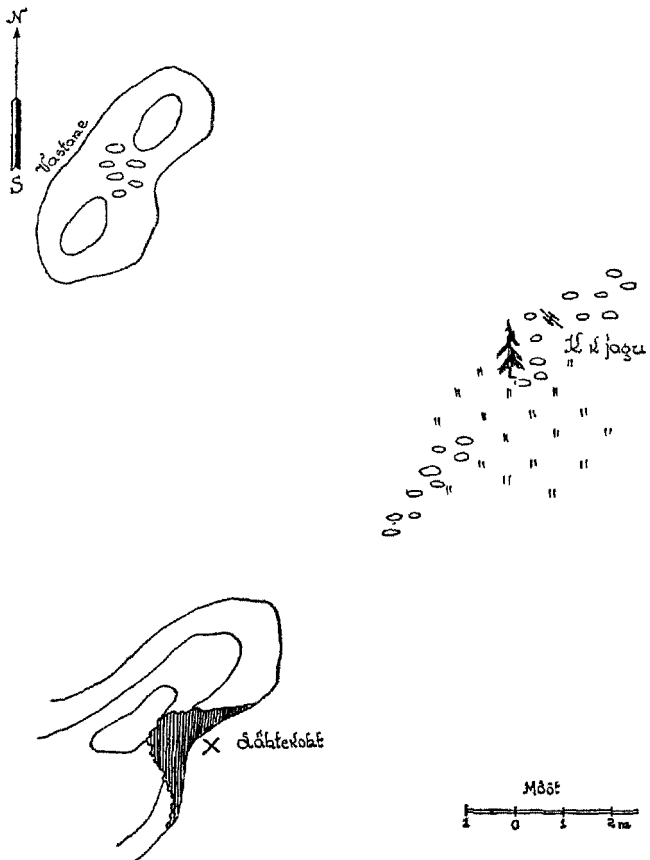
Vastase mõjuvtule piirkonnas tarvitatakse kõige lihtsamaid sidevahendeid: telefoni, valgustusrakette, lipukesi, lambikesi, vilesid, pasunaid ja inimsidet (virgatsid) — käskude edasiandmiseks häälega laskurilt laskurile ja teadaannete edasipildumiseks.

„Täna õpime tundma ainult inimside kasutamist“.

Jaoülem annab teada taktikalise olukorra:

„Vastane on vallutanud pöösastega künka (joon. nr. 20). Meie asume kaitsel sellel künkal; teised jaod on seal (näitab maastikul)“.

Rühmaülem käskis meid sidet pidada 3. laskurjaoaga; 3. jagu asub seal võsastikus, kuid kus nimelt ja kuidas ta on asetatud, ei ole teada. Leppemärke ja signaale ei ole määratud. Kuidas saab täita rühmaülema käsku?“ Õpilased otsustavad saata sinna

Joon. 20.

ühe võitleja. Jaülem tähendab, et see mees ongi virgats.

Ülesanne n. r. 1. Sidepidamiseks 3. laskurjaoga määratud noor Aav'a. Teie ülesandeks on leida

3. laskurjagu, selgitada, kus ja kuidas ta on paigutatud ja teatada jaoulemale, et oleme asunud kaitsele. Pöösastik, meie ja 3. l.-jao vaheline maa-ala on vastase k. k. tule all.

Jaoulem nõuab käskjalalt käsu kordamist. Ta kriipsutab alla, et praegusel juhul noor Aav on määratud side-virgatsiks, kelle kohuseks on: a) käsu täitmine, b) enne lahkumist käsk käsuandjale korrata, d) valida liikumiseks kõige soodsam tee, mis tulistatav kõige vähem vastase poolt, e) tagasijõudmisel kanda käsuandjale ette käsu täitmisest; selgelt ning lühidalt teatada oma tähelepanekud (üldtarvitusel olevate sõjal. oskussõnadega), g) ei tohi teel oma ülesande täitmisel ennast lasta millestki eksitada, meeles pidades, et iga viivitus võib juhi plaani nurja ajada, h) suusõnalised käsud edasi anda õieti ja täpsalt.

Virgats asub käsu täitmisele.

Ülesanne n. r. 2. Mis teie peate tegema haavamise puhul? Õpilaste otsusi ära kuulates, annab jaoulem seletusi: virgats peab haavamise korral pöörama esimese vastutulija juhi või sõduri poole ja teatama oma ülesande või saadud käsu. Käsu vastuvõtja on kohustatud tarvitusele võtma kõik abinõud, et käsk määratud juhile antaks õigel ajal ja viivitamata edasi.

Ülesanne n. r. 3. Kuidas peab virgats toimima, kui teda ähvardab vangistamine? Õpilased avaldavad oma arvamisi. Jaoulem toonitab, et sarnasel korral virgats peab tarvitusele võtma kõik abinõud saladuse hoidmiseks. Kirjalik teadaanne tuleb ära põletada, katki rebida või mõnel teisel viisil ära hävitada. Igal juhul tuleb talitada nii, et teadaanne jääks saladuseks.

Lühidalt selgitatakse teateahela organisatsiooni ja virgatsite kohuseid.

Virgatsid peavad juba algevs tundma õppimataid, mida meil tuleb kasutada öösi.

Virgats ilmub tagasi.

Jaoulem kontrollib suulist teadaannet, mis saadeti 3. l.-jaoulema poolt. Peale suulise teadaande peab 3. l.-jaoulem virgatsiga saatma kontrollimise otstarbeks ka samasisulise kirjaliku teadaande. Virgats kannab ette kõik, mis ta teel näinud ja kuulnud, kirjeldades kohalikke esemeid ja seades esiplaanile need objektid, millele oli kästud pöörata eriline tähelepanu. Sarnaste kirjelduste kaudu jaoulem kontrollib sõduri tähelepanu.

Ülesanne nr. 4. „Minge kohe k. k. jaoulema juuure, noor Tamm, ja andke sellele edasi kompaniiülema käsk — silmapilk võtta tule alla vastane, kes asub neil küngastel; jaoulem asub poolparemal üksiku puuga põõsastes. Selgitage ühtlasi kuidas on see jagu end asetanud (kus asub kuulipilduja, jaoulem jne.). Jaoulem jälgib teiste õpilastega virgatsi tegevust (liikumistee valik liikumisviis jne.).

Künka taga virgats liikus sammu — alul küürus, siis käpukil; künkast põõsasteni sündis liikumine roomates. Vastane märkas tema liikumist ja avas tule.

Laskur tuleb jaoulema käsul tagasi.

Temale ja juuresolevatele õpilastele esitatakse küsimusi, et selgitada tehtud vigu. Selgub, et laskur oleks pidanud künkast põõsasteni tegema kiire hüppe, eesmärgiga rutemini üle minna tulistatavast maalaast.

Mees algab uuesti liikumist.

Ta jookseb alul põõsasteni ja siis liigub edasi küürakil; põõsastest välja tulles ta teeb uue hüppe üksiku puuga võsastikku.

„Kas virgats liikus õieti?“

Jaoulem küsib õpilaste arvamisi; selgub, et esimestest põõsastest kuni naabri jaoni oleks võinud liikuda ka roomates; kõrge rohi võimaldas seda, mis-

pärast polnud tarvidust ennast näidata vastasele ja seega juhtida vastase tähelepanu ka naaberjaole.

K. k. jaoulem saadab virgatsi rühmaülema juurde ühes vastava teadaandega. Tagasitulekul kästakse virgatsil korrata temale antud käsku.

Kriipsutatakse alla käsu peamine mõte — silmapilkselt avada tuli kättenäidatud märgi pihta. Siinjuures selgitatakse, et käsu mõte ei tohi kunagi edasiandmisel jääda teiste kõrvalise tähtsusega küsimuste varju. Hiljem virgats kannab ette sellest, mida nägi teel ja naaberjao juures. Jaoulem teeb selgeks teiste õpilaste juuresolekul virgatsi vead liikumisel ja millele oleks ta pidanud pöörama erilise tähelepanu.

Ülesanne n. r. 5. Viige k. k. jaoulema teanne rühmaülemale, noor Lepp. Rühmaülem asub 3. l.-jao juures. Tagasi tulles teatage oma tähelepanekud.

Vasakpoolse naaberjaoülemale saadetakse samuti mingisugune suusõnaline teadaanne rühmaülemalt.

Niiviisi harjutavad kõik õpilased virgatsi kohuste täitmist. Toodud suusõnalised teadaanded kirjutatakse üles jaoulemate poolt ja lõpul võrreldakse neid õpilaste suusõnaliste ettekannetega.

Suusõnaliste teadaannete ja käskude edasiandmise vormi juures pole tarvis nõuda šablooni; vaid on tähtis, et teadaanne oleks lühikene ja selgesti väljendaks mõtte.

Peale selle harjutatakse käskude edasiandmist häälega — laskurilt laskurile. Selleks paisata jagu künkale ahelikku vastase tulistamiseks ja anda ühel tiival asuvale laskurile mitmesuguseid komandosõnu ja käske edasiandmiseks ahelikku mööda.

Tuleb ilmas pidada, et komandosõnade edasiandmine sünniks õppuse ja kontrolli mõttes mõõduka häälega ahelikus asuva naabrini. Jaoulem kontrollib aheliku lõpul käsu sisu. Komando või käsu vale eda-

siandmisel tuleb selgusele jõuda, kelle poolt ja mis-
sugusel põhjusel viga tekkis.

Teadaannete kokkuseadmine.

XIX näide.

See õppus on otsekoheses ühenduses eelmisega.

Õppuse ulatus: a) lihtsamate kirjalik-
kude teadaannete kokkuseadmine, b) teadaannete
edasiandmine paarispostide ahelikku mööda, d) õpi-
laste tutvustamine signaliseerimisega lipukeste abil
(Morse), e) katkenud juhtmete parandamine.

Õppuse organiseerimine. Nagu eel-
mises näites.

Vastast võib siin ära tähendada õpilastega, kel-
lele kirjalikkude teadaannete kokkuseadmine sünni-
tab suuremaid raskusi. Neid tuleb välja saata vara-
kult ühe õpetaja juhatusel, kes annab neile täpsa te-
gevuskava: kus kohal, kui suurel arvul ja kuidas
ennast näidata, jne. määrata kindlaks leppemärgid,
mille järele vastane peab teotsema. Hiljem vastast
kujutavad õpilased ühinevad teistega, et jätkata õp-
pust tunnikava järgi. Õpilased olgu varustatud vä-
likirjavahetuse raamatutega ja kui see võimatu, siis
hariliku valge paberiga ja pliiatsiga.

Töökord. Jaõlem annab teada õppuse ees-
märgi, rõhutades, et lahingutegevuses tuleb vahel
kirjutada lihtsamaid kirjalikke teadaandeid vasta-
sest või maastikust ja neid edasi saata juhile. Iga
teadaanne peab sisaldama kõigepealt tõelisi andmeid,
kusjuures kõik see, mis teadaande saatja on kuulnud
teistelt, tuleb teadaandes ära märkida vastava väl-
jendusega (samuti ka oletused).

Näiteks: „Vastase luurpatrull liigub Pühaküla juures teel. Kohalikkude elanikkude teatel
olevat oodata tema suuremate jõudude saabumist
täna õhtuks Peetrimõisa“. Siin on oma silmaga
nähtud ja teistelt kuulnud teated selgesti üksteisest

eraldatud. Teadaande saaja-juhi otsustada jääb kui võrra tõenäolised on kohalikkude elanikkude seletused. Ebatäpsad, suurendatud või isegi valeteated on kahjulikud, sest nad võivad viia juhi eksiteele vastase ja maastiku suhtes. Teadaanne peab alati andma vastuse järgmistele küsimustele: 1) millal, 2) kes, 3) kus, 4) mis teeb vastane ja ettekandja jne.

Alul tuleb õpetada suusõnaliste teadaannete kokkuseadmist maastikust. Õpilased asuvad ühte punkti, kust avaneb hea vaatlus ja harjutavad suusõnaliste teadaannete koostamist. Nende ettekanded kujunevad umbes sarnasteks:

„See jalgrada viib küla juurde soole, vasakul on näha maantee, poolparemal asub lage heinamaa jne.“

Pärast seavad nad need teadaanded kokku kirjalikult.

Ü l e s a n n e n r. 1. Teie olete piilkonna ülem, noor Liiv (kõik õpilased seavad kokku teadaande).

Jõudsite siia künkale, kust vaatlete vastast. Seadke kokku kirjalik teadaanne oma vaatluse tagajärgedest.

Ja ülem annab vastasele leppemärgi, millejärele viimane algab tegevust.

Õpilased valmistavad teadaanded.

Kui teadaanded on koostatud, korjatakse need kokku ja harutatakse läbi, kusjuures tuuakse esile ebatäpsused, jäetakse välja ülearune ja parandatakse mõtte väljendusvead.

Vastasele antakse uuesti signaal. Jällegi seatakse kokku teadaanded ja sünnib nende harutamine. Teadaannetes tuleb alati nõuda täpsust, selgust ja lühidust; näiteks: 1) „praegu tuli metsast välja kolm vastase laskurit 150 m meie ees asuva tuuleveski juurde; nad vaatavad binokliga meie poole; jätkan vaatlust; 2) praegu ilmus veski juurde veel 4 vastase laskurit, kaks neist liiguvad minu poole läbi põõsaste; jälgin nende liikumist ja tegevust“.

On teadaannete kokkuseadmises saavutatud teatud vilumus, tuleb neid oskusi arendada edaspidistel õppustel, kus selleks leiduvad soodsad võimalused.

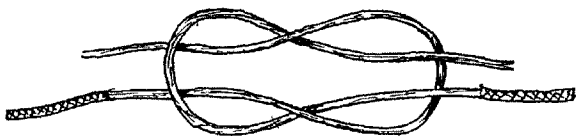
Pärastpoole õpetatakse laskuritele signaliseerimist lipukestega ja teadete edasiandmist vile signaalidega (Morse).

Kasarmusse tulekul korraldatakse teadete edasiandmist paarispostide ahelikku mööda. Selleks tuleb õpilasi paigutada paarikaupa 75—120 m distantstile; üks instruktoritest liigub esimese postiga, kuna teine asub viimase paari juures. Võib liikuda ka üks arukamatest õpilastest, kellele jaoulem annab varem valmis kirjutatud teadaanded. Neid teateid annab järelliikuv õpilane (instruktor) postile edasi, kes toimetab neid omakorda järgmisele jne. Jaoulem kirjutab ees sõnasõnalt üles kõik temani jõudnud teated. Samuti antakse teated edasi ka eest tahapoole, kus neid üles märgitakse. Tehtud märkuste kaudu kontrollitakse õpilaste vead ja selgitatakse, millised võivad olla nende vigade tagajärjed tegelikus lahinolukorras. Alul on kasulik kontrollida teadete edasiandmise täpsust ühelt postipaarilt teisele, et kiiremini üles leida vigade tegijaid. Vigade ärahoidmiseks tuleb seletusi anda kohapeal.

Telefoni tarvitamises tuleb praktiseerida õpilasi siis, kui lihtsamad edasiandmise viisid on juba omandatud.

Peale rääkimisharjutuste tuleb õpetada ka katkenud telefoni juhtmete sõlmimist.

See sünnib järgmiselt: purunenud kaabli otstelt tuleb isoleer maha kraapida ja puhastada traat (kuni

Joon. 21.

läikimiseni). Selle järele sõlmida nagu see joon. 21. näidatud. Sõlmekoht tuleb katta kättejuhtuva materjaliga (kalts, nöör jne.) või isoleerpaelaga (kui olemas).

Õppustel, kus tarvitatakse telefoni ühendust, peab jaoülem sõduritelt nõudma juhtmete hoidmist, kusjuures igaüks on kohustatud kokku sõlmima katkenud juhtmed või tarbekorral juhtmed maast üles tõstma ja teatama rikkkest vastavale ülemale.

VI. GAASIASJANDUS.

Gaasiluure ja gaasivaatlus.

Gaasiluure ja gaasivaatlus organiseeritakse lahingus koos üldise jalaväe luurega. Seda toimetab meeskond, kes on saanud selleks erilise ettevalmistuse. Ka iga laskur peab olema tuttav gaasikaitse abinõudega. Praktiliselt on neid õppusi hõlpus läbi viia siis, kui väeosal on kasutada vastavad sisseseaded.

Õpilased viiakse maastikule, kus nad tutvuvad, kuidas peab ümber käima gaasikaitse abinõudega. Pannakse välja gaasivaatlejad ühes ehk kahes punktis; määratakse kindlaks gaasialarmi signaalid. Need postid annavad siis jaoülema korraldusel mitmesuguseid signaale, mida signaalpostid kiiresti vastu võtavad ja täitmiseks edasi annavad.

Kui nendeks harjutusteks pole varem ette valmistatud õppevälja, siis rühmaülem tutvustab õpilasi küsimusega ainult teoreetiliselt.

Selgitades gaasiohtlikkust lahingus, mille vastu kõik võitlejad peavad olema ette valmistatud. Iga laskuri kohuseks on õigel ajal informeerida gaasiohust oma ja naaberüksusi.

Hoiatusabinõudeks on igasugused signaalid, sireenid, plekikola jne.

Selgitatakse, et lahinguolukorras igal sõduril peavad alati käepärast olema gaasikaitse abinõud ootamata gaasialarmi puhul. Gaasialarm peab jõudma üksuseni õigel ajal, s. o. niiviisi, et meeskond suudaks kaitsta ennast, hobuseid, materjalosi jne.

Jaoulem selgitab signalistide kohused.

Signaalvastuvõttepost peab: a) teadma, kus asub gaasivaatluspost, kes annab gaasialarmi signaale; need signaalid on üldised ja kohalikud, vastavalt sellele, kas gaasitatakse üksikuid kohti või suuri raioone; b) ta peab täpsalt teadma neid signaale; d) viibimata vastu võtma signaale, neid raiooni mööda edasi andma ja tarvitusele võtma isiklikud kaitseabinõud (gaasitorbik jne.); e) ei tohi postilt omavoliliselt lahkuda ega postil magama jääda.

Üldiselt gaasivaatlusposti ülesanded on eriliselt vastutavad.

Peale seda selgitatakse tuule, ilmastiku, aastaaja, öö-päeva, maastiku iseloomu, maapinna jne. mõju gaasiohtlikkuse mõttes.

Gaasitorbikutes viibimine ja töötamine.

Keemiline võitlusvahend ilmus Maailmasõjas 1914.—1918. a. vaenlase elavjõudude hävitamiseks.

Ta mõjub kõigepealt psühholoogiliselt, nõrgendab väeosa võitlusvõimet ja sünnitab kabuhirmu.

Maailmasõda tõi esile palju juhuseid, kus gaas sünnitas võitlejate ridades kabuhirmu ja paanikat, demoraliseerides väeosi, kes ei osanud endid kaitsta gaaside vastu. Tuleviku sõdades tarvitatakse arvatavasti gaasi veel suuremal määral. Sellepärast on väga tarvilik juba rahuaja olukorras põhjalikult tundma õppida gaasikaitse- ja gaasivõitlusabinõusid. See tõstab märksa väeosa võitlusvõimet gaasisõjas. Üksikvõitleja peab oskama gaasikaitseabinõudega ümber käia samahästi kui tulerelvaga. Selle väljajõe ülesanne lasub jaoulemal.

Võitleja õppis tundma gaasitorbikut juba esimesel õppeperioodil. Edaspidine õppus sel alal seisab peaaegjalikult tehnilises drillimises, s. o. gaasitorbikute käsitamises mitmesuguses olukorras.

Igapäevaste harjutustega tuleb jõuda niikaugemale, et laskur mitte üksi ei suudaks gaasitorbikut kiiresti pähe panna, vaid selles ka „elada“.

Ta peab gaasitorbikus suutma näha, kuulda, rääkida, käia, joosta, tulistada, vaadelda, ühesõnaga teha seda, mis ilma torbikutagi.

Siit seigub, et nimetatud väljaõpet ei saa läbi viia mitte üksi gaasiasjanduse tundides, vaid seda peab drillima kõikidel võimalikkudel juhtudel, rivi- ja taktikalistel õppustel, laskeväljal, rännakul jne.

Väljaõpet sel alal tuleb alustada esimeste väljaõppustega, sest siis see annab õpilastele rohkem võimalust harjutamiseks ning oskuste omandamiseks maskiga ümberkäimises.

Alul harjutada torbikutes viibimist kohal 3—5 minutini. Hiljem teha lihtsaid liigutusi ja lühiajalisi käike torbikutes, siis liikumist kiirsammul ja joostes. Neid harjutusi võib teha õppustele minekul ja tagasitulekul.

Viimaks läbi viia hüpped ja kogu pealetung gaasitorbikutes. Gaasitorbikute pähepanemine peab sündima kiiresti, s. o. ei tohi kesta üle 8 sek. Siinjuures peab silmas pidama, et see kiirus ei muutuks õigele pähepanemisele kahjuks.

Torbikute pähepanemise komando anda ootamata, muu õppuse vaheajal jne. Laskur peab sellepärast igal välisõppusel gaasitorbikut kaasas kandma.

Ü l e s a n n e n r. 1. Gaas! Noor Sepa järele — künka suunas joostes! Kõik panevad viibimata torbikud pähe ja jooksevad kättenäidatud suunas.

Ü l e s a n n e n r. 2. Teie, noor Paju, olete vaatleja. Vastase mürsud lõhkevad meie ees tumeda kõlaga (gaasimürskude iseäraldused) ja tekitavad erilist lõhna (vastavalt gaasi omadustele).

Vaatleja peab viibimata häälega hoiatama naabreid. Kõik panevad torbikud pähe. Suurem jagu gaase sünnitavad lõhna, mis haistmisega kergesti tunda. Laskurid peatavad hingamise ja panevad torbikud pähe; hingamist tuleb kinni hoida senikaua, kui torbikud on pähe pandud korralikult. Vanema teenistusaasta sõdurid peavad suutma gaasitorbikutest viibida 25—40 minutit. Seda saavutatakse aga alalise drillilga.

VII ÖISED ÕPPUSED.

Lahingutegevusel grupi ja jao koosseisus peab võitleja suutma teotseda ka öösi, seepärast osa öisi õppusi tuleb läbi viia juba üksikvõitleja väljaõppe perioodil. Edaspidistel öistel õppustel laskur õpib põhjalikumalt tundma ja kasutama ööpimedust mitmesuguses lahinguolukorras.

Päeval inimene kasutab kuulmis- ja nägemisorganeid, kusjuures viimased omavad peamise tähtsuse. Päeval inimene on harjunud iga kuulnud hääle suunale ka tähelepanu pöörama. Öösi on nägemisvõimalused piiratud või puuduvad täiesti. Peamise tähtsuse omab siin kuulmine, mille abil püüame kinni igasuguseid hääli, otsustame nende tekkimise põhjuste üle, määrame nende suuna ja kaugused. Inimene, kes pole harjunud teotsema öösi, satub pimedas tihti raskesse seisukorda: ta on tegevusvõimetu ja kardab isegi. Massides see hirm võib mõnikord muutuda paanikaks.

Need asjaolud määravadki öiste õppuste eesmärgi: üksikvõitlejat tuleb harjutada kasutama oma kuulmisorganeid seevõrra, et ta nende abil suudaks öösi orienteeruda ümbruskonnas nii kui ta seda teeb päeval silmade abil; ta peab oskama eraldada mitmesuguseid hääli, määrata nende tekkimise põhjused ja kaugused; ta peab olema tuttav öiste vaatlusviisidega, oskama teotseda täielises vaikuses ja liikumisel hoida õiget suunda.

Õised õppused nõuavad suurt ettevalmistust. Jaoulem peab igakülgselt töö organiseerimisala küsimused läbi kaaluma ja ise olema selleks põhjalikult ette valmistatud; ainult siis on õised õppused õpetlikud ja huvitavad.

Vaatlus öösi.

XX näide.

E e s m ä r k — tutvustada õpilasi öiste vaatlusviisidega.

Õ p p u s e u l a t u s: a) kärata liikumine öösi; b) vaatluskoha valik; e) tutvumine öise vaatluse iseäraldustega; g) valgustusallikate asukohtade määramine; h) signaliseerimine valgustuslampide abil (Morse).

Õ p p u s e o r g a n i s e e r i m i n e. Saades rühmaülemalt ülesande öiseks õppuseks, jaoulem tutvub selle eesmärgiga ja ulatusega, uurib päeval vastavat maastikku ja töötab läbi kõik õppusel läbivõetavad küsimused.

T ö ö k o r d. Enne väljaastumist õppeplatsile, jaoulem seletab õpilastele, et liikumisel vastase poole peab valitsema täieline kord ja vaikus. Rakmed ja relvad tuleb selga passida nii, et nad liikumisel ei sünnitaks kolinat; lahtised asjad kinnisiduda. Erilise hoolega tulevad kinnitada katlake ja labidas, sest et need on öistel liikumistel harilikult kolina tekkimise põhjuseks.

Katlakesesse võib toppida rohtu või lehti ja mõne pehme asjaga ümber mässida. Padrunid paigutada padrunitaskutes nii, et need ei koliseks. Selleks võib neid paberisse või kaltsudesse mässida. Keelatud on suitsetamine, vali rääkimine, nuuskamine ja köhimine. Igasugused korraldused ja komandod antakse tasase häälega või sosinal. Kraavidest, vallidest ja aedadest mitte üle hüpata, vaid kärata üle ronida. Gaasikaitse abinõud pidada alati käepärast.

Jaoulem käsib kinnitada rakmed; see tehtud kontrollib igaüht.

Näitab, kuidas kärata püssi laadida, rihmale ja jalale võtta; laseb paar korda järele teha.

Selgitab, et liikumine taktsammus on öösi kaugele kuulda ning annab välja väeosa liikumissuuna ja asukoha seisumajäämisel. Samuti kaugele on kuulda liikumine mööda maanteed või üldse kõva maapinda mööda, mispärast on soovitav liikuda mööda pehmeid teeradasid või koguni väljaspool teid.

Minnakse maastikule. Jaoulem viib jagu alul mööda maanteed, pärast liigub mööda teerada ja lõpuks väljaspool teid; siinjuures ta juhib õpilaste tähelepanu liikumise iseäraldustele sel või teisel juhul. Jagu peatub mõne päeval väljavalitud kohalikkude esemete grupi juures; jaoulem käsib õpilasi kirjeldada üksikuid esemeid. Sealjuures ta seletab, et öösi on raske eraldada esemeid üksteisest: tihti põõsad paistavad puudena, harilik tulp inimesena, jne. Liigutakse tee ääres kasvava põõsa suunas. Liikumisel jaoulem tähendab, et öösi vastane võib ennast peita selle või teise eseme taha. Õpilaste jõudes põõsa juurde, hüppab selle tagant välja laskur, kes oli asetatud sinna jaoulema poolt.

Õppeplatsil jaoulem annab teada õppuse eesmärgi. Ta seletab, et öösi võib hõlpsasti eraldada heledavärvilisi asju tumedatest, kuna aga teisi värve on raskem tähele panna. Pimedatel öödel kohalikud esemed ilmuvad meie silma ette ootamatult, kusjuures väikesed asjad paistavad kaugemal, suuremad ligemal. Jaoulem asetab ühe laskuri liivakünkale ja teise — põõsaste juurde ja käsib õpilasi vaadata, kumb neist on paremini näha. Õpetaja signaali järele laskur põõsaste juures katab oma näo tumeda rätikuga. Õpilased kontrollivad tema nähtavust. Näidatakse, kuidas paistab tulelöke, mis põleb mäetipul, küljel, põõsaste ees ja taga. Demonstreeritakse, kui kiiresti inimesed pimedas ilmuvad ja kao-

vad silmist jne. Selleks jaotlem saadab ette kaks meest, kuna ulejäänud õpilased jälgivad nende liikumist; vaadeldavate meeste kadumist teatatakse tasase hüüdega: „ei näe!“

Osa õpilasi seisab püsti, teised on põlvili või lamavad.

„Missuguses asendis on paremini näha?“

Õpilased vaatlevad ja vastavad, et lahkujaid on kõige paremini ning kauemini näha lamades.

Jaotlem tähendab, et see on õige, lisades juurde, et öösi taeva foonil nähtavad asjad paistavad selgemini, seepärast on öösi alt mäe otsa parem vaadelda kui ülevalt alla, heledamad asjad näivad suurematena ja lähemal kui tumedad; kaugused paistavad öösi suuremad, kui nad seda on tegelikult.

Õpilased jaotatakse kahte gruppi. Üks grupp asetatakse alla mäenõlvakule, teine — mäetipule niiviisi, et nad näeksid üksteist. Õpilased mäe otsas saavad käsu liikuda allseisjate poole: üks püsti, teine küürus, kolmas käpukil ja neljas roomates. Selgub, et püstiliikuv laskur on näha kõige selgemini, kuna roomajat on raske tähele panna.

„Kuidas tuleks liikuda mäeotsas, et see allseisjatele (vastasele) oleks kõige vähem tähele pandav?“
Õige vastus: roomates.

Edasi selgitatakse, et kohalikud esemed on näha paremini, kui valgusallikas asub vaatlejast tagapool. Paistab kuu vaatlejale vastu, siis valgus segab vaatlust.

Õpilased viiakse tasasele maastikule.

Ülesanne n. r. 1. Teie olete vaatleja, noor Suik. Vaadeldge vastast nende kolme pöõsa suunas.

Laskur asub vaatlusasendisse, teised õpilased siinsamas tema lähedal. Jaotlem signaali järgi hakkab varem pöõsastesse paigutatud laskur hiilima vaatleja poole, kes märkab vastase liikumist alles siis, kui see on jõudnud temale üsna lähedale. Selgitatakse, et öösi on vastasel head võimalused hiilida tä-

helepanematult meie asukohtade juurde; sellepärast tuleb panna erilist rõhku öisele valvele. Märgitakse, et öösi mitmesugused valgustusallikad tõmbavad oma peale tähelepanu.

Ülesanne nr. 2. Teie olete vaatleja, noor Sild.

Tehke kindlaks, kas see valgus seal läheneb, kaugeneb või seisab paigal.

Umbes 150—200 m kaugusele ettesaadetud sõdur liigub taskulambiga kord õpilaste poole, kord kaugemale, kord seisab paigal jne. Kogu liikumise ajal peavad õpilased valgust nägema. Kui jaoülem ei saa rahuldavat vastust, siis ta annab ise seletusi: Valgustusallika liikumissuunda võib kindlaks teha siis, kui vaatleja astub vaatluskohast 15—20 m paremale kõrvale. Kui siit vaadeldes valgus liigub paremalt vasakule, siis läheneb ta meile, vastupidise nähtuse juures — valgus kaugeneb. Kui astuda kõrvale pahemale poole siis sünnib see ümberpöörduvalt.

Õpilased viiakse kõrvale ja nõutakse valguse liikumissuuna kindlaksmääramist selgitatud meetodi järgi. Siinjuures jaoülem tähendab, et kui maastiku lüäng on meie poole, siis valgusallika tõusmine näitab selle kaugenemist ja vastupidi: langemine — lähenemist.

Jaoülem signaali järele vastast kujutav mees näitab lambiga signaliseerimist (Morse). Instruktor selgitab signaalide tähendust ja kontrollib kohapeal õpilaste arusaamist sellel alal.

Kuulmismeele kasutamine öösi; tegevused helgiheitja ja raketide valgusel; teadaannete kokkuseadmine ja korralduste edasiandmine.

XXI näide.

Eesmärk — õpetada üksikvõitlejaid: a) vaatlema kuulmise abil, b) kuidas ennast ülal pidada,

sattudes kunstliku valgustuse alla, d) teadaandeid kokku seadma ja korraldusi edasi andma öösi.

Õppuse ulatus: a) hääle suuna, selle tekkimise põhjuse ja kauguse määramine, b) labida tarvitamine öösi, d) tegevused helgiheitja ja rakettide valgusel, e) kuulamine maapinna kaudu, g) kirjalikkude teadaannete kokkuseadmine, h) takistuste võitmine ja i) korralduste edasiandmine.

Õppuse organiseerimine. Õppustele ettevalmistamine samuti, kui tähendatud XX näites.

Töökorrad. Jaoulem annab teada õppuse eesmärgi ja määrab vaatlejad. Ülejäänud õpilased asuvad vaatleja juurde.

Jaoulema signaali järgi algab vastane tegevust: üks köhib, teine kuski murrab oksa, kolmas kolistab katlakesega mõnes teises suunas jne. Vaatleja teatab, missuguses suunas ta kuuleb hääli, kui kaugel ja mis on nende tekkimise põhjuseks. Küsitakse juuresolijate arvamisi ja antakse õpilastele teada nende vead. Vaatlejaid vahetatakse. Ka vastast kujutavad mehed muudavad oma asukohti: esimene läheb 15—25 m vasemale, teine — 30—75 m tagasi, kolmas — 40—50 m paremale. Signaali järgi vastane annab uuesti hääli: on kuulda juttu, liigutakse kõvade sammudega, klobistatakse püssi lukuga jne. Tehakse harutus; vaatlejaid vahetatakse seni, kuni kõik on saanud teotseda vaatlejana.

Tuleb kasutada iga soodsat juhust nii päeval kui öösi, et harjutada õpilasi otsustama vastase asetuse ja tegevuse üle häälte järgi (vooride ja kaburite liikumise mürin, väeosade, loomade liikumine jne.).

Eriliselt on tarvis õpilasi harjutada vastase kuulipildujate asukoha leidmises kuulamise abil. Oma vähese nähtavuse, suure tulevõimsuse ja täpsuse tõttu on kuulipilduja praegusaja lahingus jalaväele kardetavamaid vaenlasi. Kuulipildujat, mis võib tulistada suurtest kaugustest, varjatud seisukohtadest ja on hästi moondatud, on nii päeval kui öösi

raske palja silmaga üles leida. Ainukeseks kindlaks tundemängiks on temale omane laskmise kõla, mille järgi osav kuulaja võib teda maastikul üles otsida. Arenenud kuulmine suurel määral kergendab võitlust kuulipildujate vastu praegusaja lahingus.

Õppuse organiseerimine nagu eelpool. Viia välja õppusele terve rühm korruga, kuna aga õppuse teostamine sünnib jagude kaupa, neid asetades sarnaselt, et nad ei segaks üksteist. Vastast juhib rühmaülem või rühmavanem vastavate valgus- või häälesignaalidega. Kuulipilduja tuld võib tähendada lühikeste laskude seeriaga (paukpadrunitega); kui see võimatu, võib tarvitada ka täristeid.

Näidatakse labida tarvitamise viise: ilma käteta laskuda põlvele, võtta tasa kotist labidas ja samuti tasa suruda maasse; muld ei tule mitte laiali loopida, vaid vajutada ettevaatlikult vastu rindkaitsekiut.

Õpilased harjutavad seda iseseisvalt. Kontrollitakse pärast jaoüleva poolt. Pööratakse tähelepanu kolinalle, mida tekitab maapinna kaevamine ja kriipsutatakse alla vaikuse tähtsust kaevumisel.

Pärast seda näidatakse õpilastele, kuidas kõrvaga vastu maad võib kuulda kaugeliikuvat vastast, eriti aga ratsaväeosi. Saadetakse välja 2—3 õpilast kes liiguvad määratud suunas, kuna teised kuulavad eeltähendatud viisil. Väljasaadetud grupp liigub joostes, käies, jäädes vahel seisma jne. Kui grupp on jõudnud 50—60 m kaugusele, jääb ta seisma ja õpilased kuulavad samal viisil mahajäänud meeste lähenemist.

Niisuguseid kuulamisõppusi on kõige kohasem läbi viia suurte liikumisteede lähedal. Seletatakse, et kõval maapinnal on siis paremini kuulda, kui hääleallikas asub kuulajast kõrgemal, kuna pehmel maapinnal on see vastupidi; laineline maastik, vihm ja tuul — raskendavad kuulamist.

Sellejärgi selgitatakse maastiku valgustamist helgiheitjaga ja rakettidega. Rakett lennul sünnitab alul müra ja alles vähe hiljem annab heledat valgust. Seepärast raketi müra kuulates, tuleb silmapilkselt maha heita ja jääda liikumata paigale. Kui raketi lendu pole mõnesugusel põhjusel kuulda ja maastik valgustati ootamatult, siis jääda alul liikumatult oma asendisse ja hiljem pikkamisi maha heita, hoidudes järskude liigutuste eest.

Raketile ei tohi vaadata, sest see pimestab ja takistab mõni aeg vaatlust.

Pärast niisuguseid seletusi üks õpetajaist, varjudes mõne kõrvalseisva esemega, laseb ootamatult välja raketi. Jaoulem jälgib õpilaste tegevust ja varem antud näpunäidete õiget täitmist. Ta juhib tähelepanu tehtud vigadele ja annab vajaduse korral ise vastavad juhtnöörid.

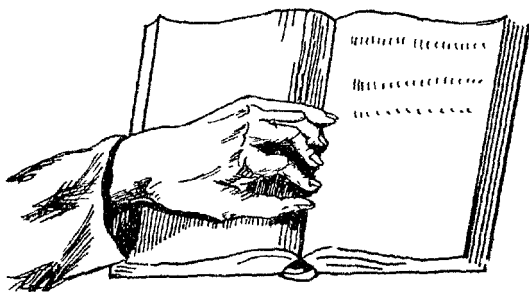
Helgiheitjaga valgustamise puhul peab laskur varjuma enne, kui valguse kiired satuvad temale. Jääb aga laskur valgusekiirte alla ootamatult, siis peab ta jääma liikumata paigale ja niipea, kui valgusekiired kaovad, hüppama silmapilkselt teisele kohale. Vastane võib helgiheitja abil leida teie asukoha ja avab sinna kohe tule.

Jaoulem saadab ette ühe elektrilambiga varustatud õpetaja. Õpilaste grupp liigub tema poole ja jõudnud määratud kohale, laseb vastane tamba valguse nendele. Laskurid peavad siis teotsema nii, nagu oleksid nad sattunud helgiheitja valgusekiirte alla.

Kontrollitakse õpilaste asukohti ja parandatakse vead.

Selgitatakse, kuidas kirjutada teadaandeid. Paber tuleb asetada kõvale asjale. Kirjutamise juures hoida pliiats otse ja paberilt mitte üles tõsta. Vasaku käe sõrmed asetada paberi vasakule äärele, uute ridade alguse näitamiseks (joon. nr. 22). On neli rida kirjutatud, asetada väikene sõrm esimese sõrme

asemele, teised sellest allapoole, jne. Harjutavad ainult need õpilased, kes on suutnud teadaanded kokku seada päeval.

Joon. 22.

Selle järgi harjutatakse õpilasi korraldusi edasi andma. Jaoulem seletab, et öösi tuleb korraldusi edasi anda tasa — pool-sosinal; selleks tuleb laskur naabri juurde, kuid ei hakka hüüdma. Kontrollimise otstarbel jaoulem annab ühele laskurile mingisuguse korralduse ja jälgib selle edasiandmist.

Viimane laskur teatab saadud korralduse sisu. Vead parandatakse, pöörates erilist tähelepanu kärata edasiandmisele.

Näidatakse veel teist edasiandmise viisi: Korraldus antakse ainult ühele laskurile (teised ei kuule), kuna teised täidavad seda korralduse saanud eeskujul. Jaoulem käsib: küürutada, põlvili lasta, maha heita, teelt kõrvale minna jne.

Takistuste võitmisel pööratakse jällegi tähelepanu kärata tegevusele. Laskurid harjutavad üleronimist aedadest, läbiminekut kraavidest (mitte hüpata), liikumist põosastes jne. Kõrgest ja tihedast võsastikust läbiminekul oksti mitte järsku tagasi lasta; metsadest ja põosastikkudest, kus on palju mahalangenud ja kuivi oksti, tuleb võimalikult kõrvale hoida, sest et seal liikumine paratamatult sünnitab

kära ning paljastab meie liikumist. Õpetatakse üles ronima järske kallakuid mööda jne.

Kui neid takistusi pole leida õppeväljal, siis viia need õppused läbi välivõimlemise ribas või pärastistel öistel õppustel.

Orienteerumine öösi.

XXII. näide.

See harjutus on päevaste õppuste järg (näited XVI ja XVII).

E e s m ä r k — õpetada üksikvõitlejaid orienteeruma tähtede ja kuu järgi ning harjutada kompassi tarvitamist öisel liikumisel.

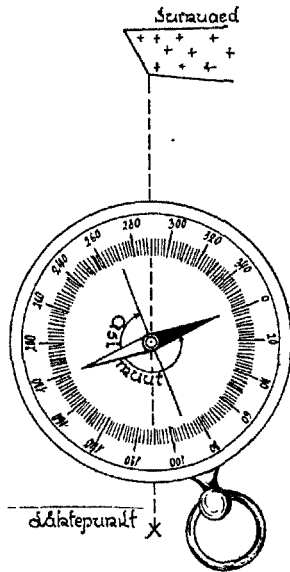
Õ p p u s e u l a t u s: a) orienteerumine tähtede abil, b) orienteerumine kuu järgi, d) liikumine kompassi abil.

Õ p p u s e o r g a n i s e e r i m i n e. Kompassi tarvitamisel on vaja enne liikumise algust määrata mingisugune suund, näiteks, surnuaed (joon. nr. 23). Lähtekoht võtta kasarmu juurde. Päevavalgel kindlaks teha liikumise asimuut (nurk, mis on moodustatud valitud liikumisesuunal asuva kohaliku eseme ja magnetnõela suuna vahel, kui magnetnõel asub N-S sihis, s. o. kui kompass on orienteeritud) surnuaiale, nagu see on selgitatud XVII näites.

Oletame, et asimuut on 290° (kraadid lugeda tunninäitaja tee sihis). Jaoulem meelespidamiseks kirjutab selle arvu üles.

Kompassi N-S siht ja magnetnõela sinine ots peavad olema kaetud valgustuseainega, et oleks võimalik tarvitada kompassi öösi. Õppuseks valida selge öö.

T ö ö k o r d. Teatada õppuse eesmärk. Kui õpilaste hulgas leidub mehi, kes oskavad ilmakaari määrata tähtede järgi, siis lasta neid seda teha. Teistele tuleb anda paralleelselt vastavad seletused. Jäeb õpilastele ülesande lahendus tumedaks, siis jaoulem ise

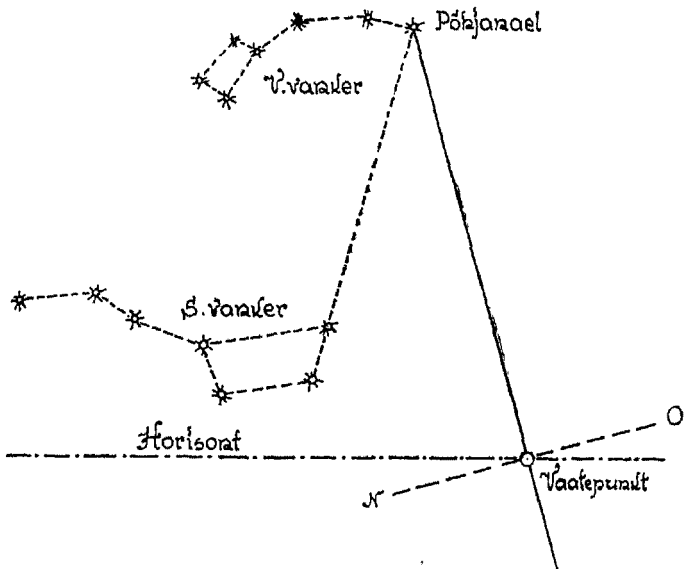

Joon. 23.

lahendab ülesande ja annab juhtnööre. Ta otsib taevavõlvil üles „Suure vankri“ (omab suure kulbi kuju), mida võib selgesti näha palja silmaga. Laseb igapäevaste otsida nimetatud tähestikku ja seda kirjeldada. Pärast seletab, et ilmakaared leitakse järgmiselt: Võtame „Suure vankri“ kaks äärmist tähte (kulbi õõnsuse väljaspoolsest äärelt) ja ühendame neid kujutatava joonega. Seda joont pikendame ülemisest tähest ülespoole — tähtede viiekordse vahe võrra, kujutatud joone otsaga ühele heledale tähele, mida nimetatakse „Põhja-naelaks“. „Põhja-nael“ asub teises samakujulises tähestikus „Väikene vanker“ (vähema ja õigemä varrega kulp). Pöörame nüüd näoga „Põhja-naela“ poole, siis asub meie ees põhi ja seljataga — lõuna (joon. nr. 24).

Pärast sarnast selgitust tuleb kontrollida neid õpilasi, kes „Põhja-naela“ ei suutnud leida.

Külaelanikud harilikult suudavad „Põhja-naela“ leida.

Joon. 24.

Selgitatakse ilmakaarte leidmist kuu abil, mis kellaegade järgi asub suundades, nagu on tähendatud alljärgnevas tabelis:

	Kell 1800	Kell 2100	Kell 2400	Kell 0300	Kell 0600
Täiskuu ja viimase veerandi ajal	idas	kagus	lõunas	edelas	läänes
Esimese veerandi ajal	lõunas	edelas	läänes	edelas	läänes
Noorkuu ajal	läänes	ei ole näha	ei ole näha	edelas	idas

Ülesanne nr. 1. Ütelge, missuguse ilma-kaare kohal asub kuu praegu?

Sarnase orienteerumise juures peab õpilastel ka kellaaeg teada olema.

Kui need algmõisted on tehtud õpilastele selgeks, siis alata liikumist kompassi järgi. Kõik asuvad päeval väljavalitud lähtepunkti. Jaõilem tuletab meelde ettevalmistused tegevuseks, nagu see on tähendatud õppuse organiseerimises. Enne liikumist hoida kompass oma ees nii, et ettekujutatav joon läheks läbi kompassi keskkoha ja üle valitud numbri (praegusel juhul 290⁰) ja oleks suundud otse meie ette. Pärast seda keerame end seni, kuni magnetnõel ühte satub N-S joonega (magnetnõela sinine ots peab tähe „N“ kohale tulema). Kompass tuleb hoida kogu aeg oma algasendis. On kompass niiviisi orienteeritud, siis asub ülesande lahendaja näoga täpsalt surnuaia poole. Jaõilem laseb igaihel seda kordamööda läbi teha. Hiljem kriipsutab alla, et kompassi, peab liikumisel hoidma kogu aeg samas asendis, kusjuures magnetnõela sinine ots seisab punkt „N“ kohal (s. o. magnetnõela võnkumised mõlemale poole N-S joont peavad olema ühesugused).

Ühele õpilasele antakse kompass, lastakse teda määrata liikumissuund ja alustatakse liikumist. Umbes 30—50 m tagant tehakse peatus, kus kontrollitakse liikumissuunda. Seal antakse kompass teisele õpilasele ja jätkatakse liikumist jne.

Surnuaial õpilased määravad veel ilmakaari tähtede abil ja siis liigutakse kompassi järgi kasarmusse.

Õpilaste tähelepanu pööratakse teel asuvatele lohkudele ja orgudele, antakse juhtnõore, kuidas neist mööduda liikumissuunda kaotamata.

Liikumissuuna täpsust kontrollitakse ka kasarmutesse minekul.

B. ÜKSIKVÕITLEJA VÄLJAÕPETAMINE GRUPI KOOSSEISUS.

I. Luure ja rännakkaitse.

Luure ja rännakkaitse tähtsust rühmaülem selgitab tervele rühmale isiklikult, tuues ajaloolised näited, et teha asja õpilastele huvitavaks. Õpilastele selgitatakse, millised on luureosade ülesanded, nende koosseis ja jõud, nimetades, kuidas kaitseb ennast kompanii ja pataljon rännakul jne. Luure- ja rännakkaitse teenistusega tuleb õpilasi tutvustada näitlikkudel õppustel, mida tuleb korraldada kompaniide või rühmade kaupa.

Võitleja väljaõpetamisel grupi koosseisus omab õppuse organiseerimine erilise tähtsuse.

Jaoulem peab siin veel rohkem ennast igakülgselt ette valmistama, uurima maastikku, taktikalist olukorda jne. Luure- ja rännakkaitse teenistus on ainult siis huvitav, kui kõik üksikasjad on välja töötatud viimase peensuseni. Sellel väljaõppe perioodil on rühmaülema sagedased näpunäited ja juhtnöörid erilise tähtsusega.

Piilurite paar luurel.

XXIII. näide.

E e s m ä r k — piilurite väljaõpe liikumise tehnikas ja maastiku luurel.

Õ p p u s e u l a t u s: a) piilurite kohused, b) liikumise tehnika, c) vaatluspunktide valik liikumisteel, d) teadaannete edasisaatmine ja sidepidamine piilkonna südamikuga leppemärkide abil, e) maastiku luure, g) tähelepanu ja meelespidamise arendamine.

Õ p p u s e o r g a n i s e e r i m i n e. Jaoulem valib rühmaülema juhtnööride järgi kohase maastiku, määrab õppuse lähtekoha ja koostab lihtsa ning sel-

ge taktikalise olukorra ja ülesande. Vastast märkida pole vaja.

T ö ö k o r d. Õppuse lähtekohal jaoulem annab teada õppuse eesmärgi, tuletades meelde rühmaülema poolt näitlikul õppusel antud seletusi luure tähtsuse ja selle teostamise kohta. Veel kord kriipsutab alla luure ülesandeid: teadete kogumine vaenlasest (jõud, jaotus, asetus, kavatsused) ja maastikust (lähised, läbipääsvus jne.). Piilurid on teotsenud hästi, kui nad on suutnud tähele panna maastikul kõike, mis seal sünnib, jäädes ise sealjuures tähelepanematuks vaenlasele.

Luureta on väeosa pime, teda varitseb alaline hädaoht vaenlase poolt. Luureteenistus on väga vastutav, kuid samal ajal ka raske ning hädaohtlik; ta nõuab võitlejalt julgust, arukust ja kavalust. Piilur peab olema algatusvõimeline ja kiiresti taipaja, sest temal tuleb tihti teotseda iseseisvalt mitmesuguses lahinguolukorras. Iga võitleja peab eneses arendama neid omadusi juba rahu ajal, sest sõjaolukorras halb piilur hukkub ja viib hukatusse ka kaasvõitlejad (piiluri kohused vaenlase luuramisel ja maastiku läbivaatamisel on vastutavad). Ta peab alati olema teadlik, et oma elu kaalule pannes, ta päästab kaasvõitlejad.

Jaoulem juhib õpilaste tähelepanu, et täna õppuse otstarbel liigub piilkonna südamik üsna piilurite lähedal. eesmärgiga anda õpilastele võimalus paremini jälgida piilurite tegevust. Lahinguolukorras sünnib see teisiti: siin liiguvad piilurid üksteisest ja piilkonna südamikust nägemise ulatuses.

Küsimustega kontrollitakse, kuivõrt õpilased on saanud aru piiluri kohustest. Siinjuures jaoulem tähendab, et luurel ei tohi kanda kaasas dokumente, mis sisaldavad andmeid meie vägede kohta, sest piiluri vangilangemise, haavumise või surma puhul need võiksid langeda vaenlase kätte.

Õpilastele antakse taktikaline olukord ja ülesanne. „Jao ülesandeks on kindlaks teha: 1) kas vastane on üksikus talus, mis asub X külla viiva tee ääres, 2) missugune on maastik vastase pool — selle maja taga, maja juurest vaadates. Pärast ülesande täitmist jääda rühma järgijõudmiseni üksiku maja juurde. Piiluriteks määrان noored Kärneri ja Tamme, Kärner — vanemaks.“

Õpilasi ja piilureid kontrollitakse küsimustega, kas nad teavad olukorda ja ülesannet, kus asub vastane, kus on meie ja naaberosad, kui kaugele liikuda ja mida luurata.

Selle järgi jaotulem annab leppemärgid sidepidamiseks jaoga: Vehkida taskurätikuga — vastast ei ole, vehkida mütsiga — märkasin vastast jne. Kõik leppemärgid tulevad jaotulemal isiklikult näidata ja nõuda nende tegelikku kordamist.

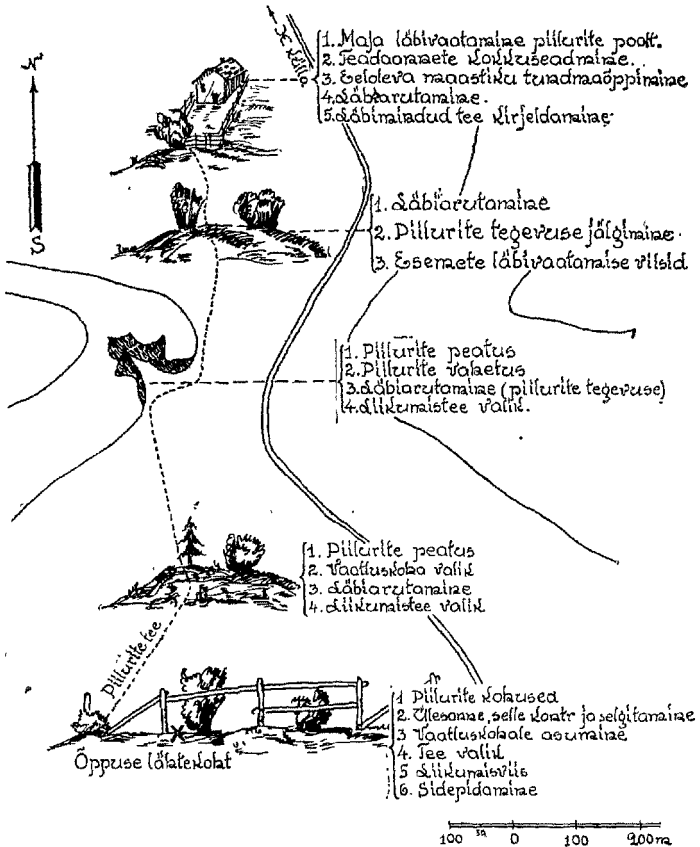
Piilurid on liikumisvalmis, kuid püssid on laadimata ja rihmal. Jaotulem parandab selle vea küsimusega:

„Mis teie teete, kui vastane kargab mingisuguse eseme tagant ootamata teie kallale?“ Arvatav vastus: „Avame kohe tule.“ „Kuidas te saate kiiresti tuld avada, kui teil püssid on laadimata ja rihmal. Enne kui olete laskevalmis, on vastane teid hävitanud.“

„Kuidas peab piilur liikuma?“ Vanem piilur teatab oma otsuse.

Selgitatakse, et piilurite liikumine oleneb maastikust: on maastik lahtine, siis liigutakse ahelikus (nägemise ulatuses üksteisest). Kui maastik võimaldab liikumist ainult ühte teed mööda, siis tuleb liikuda kolonnis, kusjuures distantsid määratakse olukorra kohaselt. Kästakse vanemat piilurit uurida maastikku, määrata liikumistee ja teatada oma otsus. Teised õpilased võtavad osa otsuse harutusest. Läbiharutamise tulemuseks on õige liikumistee ja viisi leidmine. Samuti jõutakse ühisele otsusele järgmise

vaatluskoha valikul. Jaõudem tuleb oma seletustega ainult siis appi, kui piilurid ja õpilased pole leidnud õiget lahendust.

Joon. 25.

Piilurid liiguvad aiast künkal asuva üksiku männini (joon. nr. 25). Jaõudem jääb teiste õpilas-

tega aia juurde põõsastesse, jälgib piilurite tegevust ja esitab õpilastele küsimusi: „Kas siin oleks võinud liikuda ka teed mööda?“ „Kas ei oleks piilurid teinud paremini, kui nad oleksid nihkunud siit vasakule ja siis edasi liikunud selle künka kagupoolse nõlvaku varjus?“

Piilurid jõudsid männini ja annavad taskurätikuga leppemärgi (vastast ei ole). Õpilaste grupp liigub piilurite juurde. Seal selgitatakse vead ja antakse vajalikke näpunäiteid; rõhutatakse, et ka liikumise ajal tuleb tähelepanelikult uurida eelseisvat maastikku, kuulatada ja vastase leidmisel selgitada tema täppis asetus. Vastasele tuleb võimalikult lähemale jõuda. Selleks üks piiluritest vaatleb, kuna teine hiilib ettevaatlikult ligemale. Tarbekorral vaatleja hoiatab hiilijat tasase häälega.

„Kas piilurid on valinud õieti vaatluskoha ja kas nad suudavad siit luurata vastast ja maastikku?“

Leitakse, et nende asetus on õige. Jaoulem seletab: kui piilurid on jõudnud määratud vaatluskohale, siis tuleb kiiresti uurida eelseisvat maastikku ja kui vastat pole märgata — kohe jätkata liikumist uuele vaatluspunktile (uuele esemele).

„Missuguse tee teie valite edaspidiseks liikumiseks ja kuidas liigute?“ Peale küsimuse igakülgset läbiharutamist jätkatakse tegevust.

Mäe nõlvak varjab hästi piilurite liikumist ja nemad jõuavad kiiresti orgu; sealt vanem piilur annab leppemärgi.

Õpilased jõuavad piilurite juurde, kus selgitatakse ettetulnud vead. Pärast piilurite vahetamist jätkatakse liikumist, üksiku maja ees asuvatesse põõsastesse. Seal kontrollitakse piilurite asetust ja nende vaatlusvõimalusi.

„Kuidas luurate siit seda üksikut maja, et jõuda selgusele vastase üle?“

Jaoulem seletab, et esmalt on tarvis läbi uurida maja lähem ümbrus ja siis maja ümbritseva aia

ääred. Piilurid toimivad selle näpunäite järgi; vanem piilur annab leppemärgi (vastast ei ole). „Mida kavatsete edasi teha?“

Piilurid teeksid õieti, kui nad ei piirduks maja vaatlemisega ainult põõsastest, vaid uuriksid seda põhjalikumalt.

„Kuidas teie vaatate läbi üksiku maja?“

See vaatlustehnika harutatakse läbi kõigi õpilastega. Piilurid liiguvad üksiku maja poole, kuna teised õpilased jälgivad tähelepanelikult nende tegevust.

Enne astumist õue, piilurid kuulatavad, kas seal pole koeri või ei ole näha majaanikke. Üks piilur läheb siis läbi aia õue ja hiilib maja seina juurde (akendeta ja usteta küljele) niiviisi, et seda ei märkaks keegi maja aknast. Hiljem piilur läheneb aknale ja vaatab tuppä. Teine piilur jääb kohale ja iga silmapilk on valmis tulistama maja ust. Selle järgi astub esimene piilur tuppä, kuna teine jääb välja valvele. Kui maja on läbi vaadatud, siis järgneb harutus kõigi õpilaste osavõtul.

Siin kriipsutatakse alla, et kohalikke esemeid peab läbi vaatama erilise hoolega ja et see peab sündima suurima tähelepanu ja ettevaatlikkusega. Tuleb alati olla laskevalmis. „Teie ei ole leidnud siin vastast. Mina asun ülejäänud meestega seal põõsastes ja ei näe Teie leppemärke. Kuidas teatate oma luure tulemustest minule?“ Vanem piilur kannab ette suusõnalise teadaande, mida ta kavatses saata jaoülemale. Kontrollitakse teadaande täpsust ja selgust ning lastakse seda mõnel laskuril korrata.

„Kuidas teie täidate teise osa ülesandest: korjata teateid maastikust, mis asub vastase pool — maja taga?“

Vastus antud — harutatakse seda küsimust ühiselt. Piilurid asuvad vaatluskohtadele ja luuravad ülesandes näidatud suunas maastikku. Jaoülem jälgib teiste õpilastega nende tegevust ja kontrollib,

kuidas piilurid on jaganud omavahel vaatluse. Hiljem nad kirjeldavad maastikku; vead parandatakse ühiselt. Niisugune kirjeldamine arendab õpilaste mälu ja õpetab neid uurima maastikku tähelepanelikult. Piilur peab maastikku kirjeldama täpsalt: kus asuvad pöösad, metsad, teed, maastiku lüngud, tõusud jne. Harjutada õpilasi tegema järeldusi vaatluse tagajärgedest, näiteks: majataguse maastiku vaatlemise ja uurimise järele peab piilur jõudma otsusele vastase võimaliku lähenemistee kohta. Siin võivad esile kerkida huvitavad küsimused, näiteks: kas vastane läheneb tee suunas, metsa äärt mööda, läbi pöösaste jne. ja missugused asjaolud segavad või soodustavad tema lähenemist. Üldisel harutusel (õppuse lõpul) avaldada kiitust neile, kes on paremini teetsenud.

Kõigil taktikalistel õppustel peab süvendama õpilaste teadmisi ja oskusi luureteenistuse alal, rõhutades, et väga tihti rühma, kompanii, pataljoni jne. edu lahingus oleneb luurajate osavusest ja julgest tegevusest. Erilise hoolega tuleb harjutada piilurite liikumistee valikut, sest tegelikus sõjaolukorras piiluritel tuleb siin tihti teetseda täiesti iseseisvalt.

Juhil puudub sageli võimalus anda piiluritele üksikasjalisemaid korraldusi. Kui olukord vähegi lubab, siis ta peab seda tegema.

Piilur peab varjatud liikumiseks tihti oma esialgselt teelt tagasi pöörama, võtma kõrvale jne., et vältida lahtisi alasid; millal seda teha, jääb ta enese otsustada.

Sarnaselt ettevalmistatud, võib piilur edukalt teetseda niihästi luurel kui ka rännakkaittsel.

Piilurite paar rännakkaittsel.

XXIV näide.

E e s m ä r k — õpetada piilurile liikumise tehnikat rännakkaittsel ja väikeste esemete läbivaatamise viise.

Õppuse ulatus: a) piilurite kohused rännakaitsele, b) piilurite liikumise tehnika erinevused luurel ja rännakaitsele, d) piilurite liikumine, e) piilurite sidepidamine jaoga, g) kohalikkude esemete läbivaatamine, h) suusõnaliste teadaannete edasiandmine.

Õppuse organiseerimine. Valida maastik, kus kohalikkude esemete arv ei käiks paaris piiluritele üle jõu.

Esimesel õppusel pole tarvis vastast ära märkida.

Töökorrad. Õppuse lähtekohal jaotlemine annab õpilastele teada õppuse eesmärgi ja selgitab rännakaitse ülesandeid. Ta rõhutab, et rännakul pole küllalt ettesaadetud luurest, sest viimane ei suuda igakord takistada vastast, korjata teateid meie jõudude kohta ja kaitsta rännakkoloni vastase ootamatu kallal tungi vastu. Seda võivad teha ainult erilised rännakaitse osad. Rännakaitse ülesandeks on peale selle veel vastase luureosade tagasisurumine, eesmärgiga — vallutada esemed, mis soodustaksid vaatlust ning tulistamist, tagades meie jõudude (rännakorra) õigeaegset hargnemist ja lahinguvalmist. Seepärast rännakaitse osade tegevus peab olema otsustav ja julge, et takistada vastase edasiliikumist ning nurja ajada tema kavatsused.

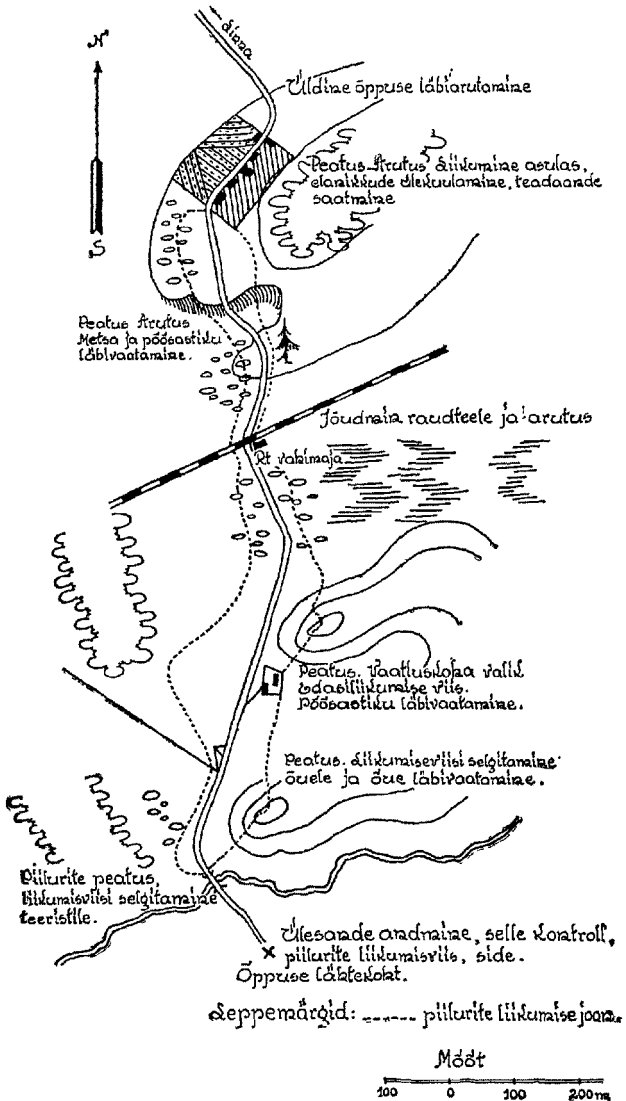
Rännakaitse rakukesteks on piilurid. Nad peavad liikuma umbes 200—300 m kaugusel (silmaside) neid väljasaatnud osa ees, ülesandega hoolega läbi vaadata kõik läbimindav maastik pidades üksteisega silmasidet. Rännakaitse piilurid liiguvad samuti nagu luurel ühelt vaatluskohalt teisele — esemelt esemele. Nende töö on aga raskem luurpiilurite teenistusest, sest neilt on nõuetav sidepidamine rännakorras järgiliikuvate osadega ja kiire tegevus, et mitte takistada rännakkoloni liikumist. Liikudes kiirelt ühelt esemelt teisele, nad peavad erilise hoolega läbi vaatama kõik esemed liikumise suunas, kus

võiks peituda vastane. Pärast ühe eseme läbivaatamist peavad nad kiiresti liikuma järgmisele, et võita aega selle läbivaatamiseks. Kogu piilurite tegevus peab sealjuures olema kiire ja otsustav.

Piilurid peavad esemete läbivaatamisel üksteist abistama. Kui parempoolne (näiteks) piilur nägi, et vasakpoolisel on läbi vaadata suurem pöösastik ja tema liikumisesuunas maastik on lage, siis ta peab vasakpoolset avitama. Niiviisi piilurid tulevad kokku ja hargnevad vastavalt olukorrale. Vastase märkamisel peavad nemad sellest viibimata oma juhile teatama vastava leppemärgiga või mõnel muul teel, kuna ise jäävad oma kohtadele ja jälgivad vastase tegevust, et selgitada tema jõudude suurust, liikumise sihti või asetust. Nad peavad toimetama vaatlust mitte ainult ette, vaid ka külgedele ja õhku. Järgiliikuvate osade peatusel jäävad piilurid seisma ja valivad omale varjatud vaatluskohad.

Jaoulem annab ülesande: „Meie kompanii liigub vastase poolt vallutatud linna suunas (joon. nr. 26). Meie oleme määratud kompanii rännaku kaitseks. Eelpiiluriteks määran noored Silla, Parve ja Paju. Paju — vanem. Ülejäänud mehed liiguvad piilkonna südamikus. Liikuda piki teed ja valgustada tee suunda. Vasakul pool teed liigub samuti rännakpiilkond (näitab lähemalt selle liikumissuunda). Selgitada, kuivõrt piilurid ja õpilased on ülesandest aru saanud. Selle järgi antakse leppemärgid sidepidamiseks piilkonna südamikuga, kontrollitakse neid ja kästakse alata liikumist. Piilurid liiguvad välja; vanem jääb eelmistest tahapoole silma ja hääleside kaugusele. Jaoulem ühes ülejäänud õpilastega liigub piilurite vanema juures. Piilurid on peitunud ojal asuva sillakese lähedale, kus neile antakse näpunäiteid, missugustele esemetele on tarvis pöörata erilist tähelepanu.

Kõige otstarbekohasemaks tunnustatakse järgmine lahendus: silla juurest läheb üks piilur kiiresti

Joon. 26.

paremale ja jätkab liikumist mööda mäe nõlvakut (liikumine peab olema varjatud vaenlase vaatlusele, kuna teine piilur liigub metsa äärt mööda; vanem jätkab liikumist teel. Eespool liiguvad piilurid peavad nägema teel asuvat vanemat. Küsimustega õpilased viiakse õige lahenduse juurde, kusjuures selgitatakse selle head ja halvad küljed. Piilurid liiguvad edasi; õpilased jälgivad nende tegevust. Teeristil piilurid peatuvad. Jaoülem selgitab küsimuste abil piilurite poolt tehtud vead ja annab tarvilikud juhtnöörid. Siin jõutakse ühisele otsusele, kuidas liikuda üksiku majani ja kuidas sünnib selle läbivaatamine.

Üksiku maja läbivaatamise kord on selgitatud XXIII näites. Osa õpilasi on seda ehk unustanud, mispärast on tarvis värskendada nende teadmisi:

Maja läbivaatamine peab sündima põhjalikult, kuid ühes sellega ka ruttu, sest vastasel korral takistaksid piilurid järgitulevate osade liikumist. Piilurite järgmine peatus on üksiku maja juures pärast seda, kui see on läbi vaadatud. Liikumistee määramisel otsustatakse saata parempoolne piilur kirdes asuvale künkale, kust temale avaneb hea vaatlusvõimalus. Teisel piiluril tuleks liikuda teeristilt läänepool asuvasse metsatukka.

„Kuidas korraldada kõige paremini teeäärse põõsastiku läbivaatamist?“ Esimesena avaldab vanem piilur oma arvamise ja pärast teised. Valitakse õigem otsus. Tegevus jätkub. Järgmised harutused sünnivad: a) raudtee majakese juures, b) orus, d) elamute juures.

Läbirääkimistel raudtee majakese juures jaoülem selgitab orust läbimineku viisi: vanem piilur jääb seisma üksiku puuga künkale, kuna üks piiluritest liigub läbi oru ja teine — läbi põõsaste (oru vastu). Niipea, kui üks on läbistanud oru ja teine põõsad, järgneb neile kohe vanem piilur. Niisugune liikumine tagab pideva side pidamist piilurite vanemaga ja piilkonna südamikuga.

Elamute juures jaoülem küsib õpilaste arvamist nende läbivaatamise kohta. Kui otstarbekohast lahendust ei anta, siis jaoülem annab selle ise. Külla minekul on tarvis esimeses majas üle kuulata elanikke, küsides, kas vastane asub praegu külas või millal ta siin oli, millal ja kuhu läks, mis väeliigist ja kui palju neid oli . . . Ülekuulamist toimetab piilurite vanem. Küsida tuleb peamiselt vanematelt inimestelt või lastelt, kes harilikult annavad usaldusväärsemad teated. Ülekuulamist toimetada üksikult, et ühelt saadud andmeid korntrollida teistega.

Juhul, kui vastast külas pole, saadab vanem piilur ülekuulatud isikud (õppusel fiktiivselt) jaoülema juurde, jätkates ise liikumist ja maastiku läbivaatamist.

Küla vaadatakse läbi tähtsamates (teede) suundades. Üks piilur liigub tänava ühel äärel, teine — paralleelselt tema kõrval majade vahel silmaside kaugusel; vanem liigub varjatult tagapool ja peab sidet eelmistega leppemärkide abil. Peale ülesande läbiharutamist jätkatakse tegevust. Piilurid liiguvad külla. Vanem kuulab üle elanikke. Jaoülem teiste õpilastega peaks jääma küla servale niiviisi, et piilurid (eriti vanem) tema asukohta ei märkaks. Sel teel on võimalik kontrollida, kuivõrt tähelepanelikult vanem piilur jälgib jaoülema liikumist, kas tema taipab saata teadaannet, elanikkude ülekuulamisest ja kas peatub jao asukoha väljaselgitamise otstarbel.

Peale vastava teadaande saatmist jätkavad piilurid ülesande täitmist. Nad lähevad kõik külla. Õpilased jälgivad piilurite liikumist tänavatel, et hiljem tuua esile ettetulnud puudused.

Küla põhjapoolsel serval sünnib üldine läbiharutamine. Kõige esmalt tuleb arvustuse alla piilurite tegevus küla läbivaatamisel ja külast läbiminekul.

Pärast seda jaoülem käsib kirjeldada piilurite liikumisteed: ühele teeb ülesandeks kirjeldada maastikku sillast kuni üksiku majani; teisele — üksikust

majast raudtee majaeseni, kolmandale — viimasest oruni jne. Õpilased peavad, tarvitades sõjalisi oskussõnu, üksikasjaliselt kirjeldama tähendatud rai-oone, nimetades kõiki kohalikke esemeid ja maastiku ebatasasusi.

Et saaksid harjutada kõik õpilased, tuleb iga peatuse järgi piilurid vahetada; vanemaid on soovi-tav vahetada iga kahe peatuse järgi.

Igasugune oma algatus rännakkaitse tegevuses tuleb alla kriipsutada, et sellega õpilasi ergutada tööle. Juba esimesel õppusel nõuda piiluritelt kiiret liikumist, et aega võita maastiku ja mitmesuguste esemete läbivaatamiseks.

Õpilastes tuleb arendada tungi kiireks tegevu-seks: võimalikult ruttu välja jõuda teisele vaatlus-punktile, kus peatuda, vaadelda ja tagajärjed teada anda juhile. On piilkonna südamikü läbivaatuse ta-gajärjed teatatud, peavad piilurid kiiresti edasi lii-kuma. Külppiilurite tegevus ei lähe lahku eelpiil-konna omast, seega ei vaja ka erilist harjutamist. Siin liiguvad piilurid südamikust vähe kaugemal; nende liikumine on raskem, kuna see sünnib väljas-pool teid. Eelpiilkonna tegevuse juures tuleb lühi-dalt juhtida tähelepanu külppiilurite teenistuse ise-äraldustele.

Õpilaste tähelepanu tuleb pöörata veel asjaolule, et piilurid saadetakse välja vajaduse korral ja piil-konna ülem võib meid igal ajal peatada, kus edaspi-disel liikumisel üks või teine piilur ühineb piilkonna südamikuga.

Neid võib vastavalt maastikule ja olukorrale välja saata kahekaupa või üksikult.

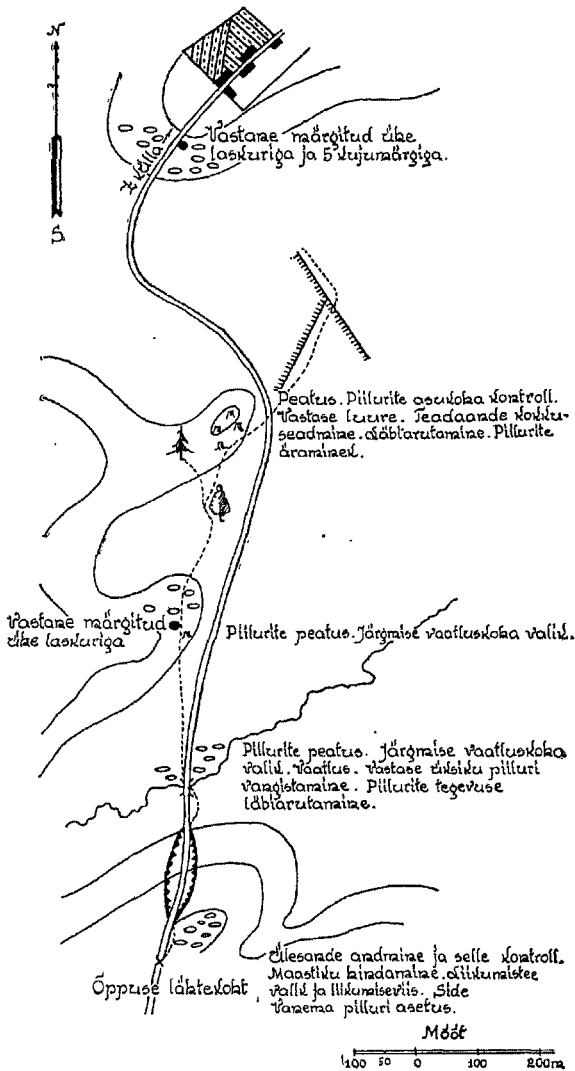
Piilurite tegevus kokkupuutumisel vastasega XXV näide.

E e s m ä r k — õpetada piilurit teotsema kokku-puutumisel vastasega.

Õppuse ulatus: a) piiluri liikumine, b) vaatluskohtade valik, d) piiluri tegevus vastasega kokkupuutumisel, e) piiluri tegevus ootamata kokkupuutumisel vastasega, g) sidepidamine jaoga (südamikuga), h) suusõnalised teadaanded, i) vastase asukohtade luure.

Õppuse organiseerimine. Valida maastik ja määrata õppuse lähtekoht. Leida punktid vastase asetuseks, anda neile ülesanded teotsemiseks ühes või teises punktis. Seada kokku taktikaline olukord ühes skeemiga ja esitada rühmaülemale läbivaatamiseks. Vastast kujutavad mehed aegsasti välja saata, andes neile juhtnöörid teotsemiseks ja leppemärgid sidepidamiseks.

Töökorrad. Õppuse lähtekohal jaoulem annab õpilastele teada õppuse eesmärgi ja tutvustab õpilasi lühidalt piilurite tegevusega kokkupuutumisel vastasega: a) vastase üksikute meestega kokku puutudes peab neile ootamatult kallale tungima ja peidukohast (pauguta) vangistama; b) tugevamate vastase jõududega kokku põrgates tuleb taanduda pikkamisi, peatudes kohalikkudel esemetel ja toimetades pidevat vaatlust vastase järgi; sealjuures kokkupuudet vastasega mitte kaotada; d) kui piilurid on oma järgi liikuvate osade tulepiirkonnas, siis jäävad nad oma kohtadele ja hoiavad pealetungivat vastast tule all; e) vastane võib meie piilureid märgata ja avada nende pihta tule; mõnikord on kasulik tulega vastata, et selgitada tema asukohti; kui need aga on meile teada, siis on parem vastasega tulevahetusse mitte astuda, vaid jälgida tema tegevust; mõnel juhul võib vähe taanduda piiluri väljasaatja juhi poolt kättenäidatud joonele, toimetada peatuskohtadelt vaatlust; g) piilurite tegevus peab olema julge ja otsustav ning juhitud peamiselt vastase tiibadele ja seljatangusesse, eriti siis kui vastane segab piilurite tegevust ja takistab nende ülesande täitmist.

Joon. 27.

Antakse taktikaline olukord: „Meie kompanii tungib peale selle tee suunas külla, mis on vallutatud vastase poolt (joon. nr. 27). Meie jaole (jao N) on ülesandeks liikuda kompanii ees ja toimetada vastase luuret. Pärast ülesande täitmist jääda võsastikuga kaetud mäe nõlvakule kaitsele. Piiluriteks määran noored Paju, Kase ja Männiku; noor Männik — vanemaks“.

Kontrollitakse ülesandest arusaamist; vanem piilur saab käsu valida liikumistee. Õppuse lähtekohalt ei ole eelseisev maastik näha, mis segab liikumistee valikut. Jaoülem viib küsimustega vanema piiluri õigele mõttele. Viimane liigub üksinda eelseisvatesse põõsastesse, mis asuvad teest paremal. Jaoülem peatab vanema piiluri ja küsib: „Kas teistel piiluritel ei ole tarvis tutvuneda eelseisva maastikuga?“ Vanem piilur muudab selle järgi oma otsuse ja liigub ühes teistega põõsastesse. Sealt varjatult uurivad maastikku. Vanem piilur määrab liikumistee. Jaoülem tuleb teiste õpilastega piilurite juurde. Vanem piilur teatab oma otsuse, mis võetakse ühise harutuse alla, tehakse tarvilikud parandused ja määratakse lõplikult kindlaks liikumistee. Vanem piilur määrab liikumisviisi esimese peatuseni, mis võetakse samuti harutuse alla. Õpilastelt küsitakse: „Kas meie võime puutuda kokku vastasega ja kus kohal võiks see kõige tõenäolisemalt sündida?“ See küsimus asetab õpilased vastase ossa, mis sunnib neid uurima maastikku ka sellest vaatepunktist. Kõik lähivad lähtekohale tagasi. Vanemale piilurile antakse signaalid ja leppemärgid sidepidamiseks jaoga.

Enne piilurite väljasaatmist kontrollitakse veel ülesannet, tehakse varustuse ülevaatus (rakmed, laskemoon, relvad jne.) ja laetakse püssid.

Piiluritele määratakse liikumisteed ja -suunad üksikasjaliselt (siin teeb seda õppuse otstarbel paarispiilurite vanem). Piilurid algavad liikumist; jaoülem teiste õpilastega liigub piilurite vanema lähe-

duses. Alul piilurid liiguvad tee süvendis ja sealt oja taga asuvasse põõsastikku. Põõsastes kontrollitakse piilurite asetust, peetakse läbirääkimisi, määratakse eeltähendatud viisil liikumistee ja järgmine peatuskoht.

Harutuste ajal jaoülem signaali (leppemärgi) järgi liigub eelseisvatest põõsastest vastase üksik piilur meie piilurite poole. Piilurite vanem otsustab teda vangistada. Kuidas seda teha, võtab jaoülem harutuse alla hiljem. Nüüd aga viib ta õpilased varjatult vähe maad eemale, kuid nii, et viimased näeksid piilurite ja vastase tegevust, seega antakse piiluritele tegevusvabadus. Meie piilurid lasevad vastast läheneda umbes 5 m kaugusele, kargavad siis põõsastest välja ja vangistavad vastase piiluri.

Selle järgi harutatakse läbi piilurite tegevus. Jaoülem küsib: „Kuidas oleks võinud veel vastase piilurit vangistada?“ Õpilased ei suuda anda vastust. „Põõsastes oli ehk veel teisi vastase piilureid, kes võisid näha meie piilurite ilmumist ja avada nende peale tule. Kuidas oleks pidanud siin toimima?“

Harutusel jõutakse otsusele, et üks meie piiluritest oleks pidanud hiilima põõsaste veerule ja jälgi-ma vastase tegevust, kuna teised samal ajal oleksid varjunud põõsastes. Meie piilurid olkesid pidanud vangistama vastase piiluri selle ilmumisel põõsastesse. Pärast harutust sünnib piilurite vahetus. Valitakse uuesti liikumistee ja -viis. Jaoülem jälgib teiste õpilastega piilurite tegevust põõsastest.

Piilurid liiguvad edasi. Kui nad on eemaldunud põõsastest umbes 10—15 m, siis antakse leppemärk „seis“.

Nüüd vaadatakse, mis teevad piilurid, s. o. kas nad peatuvad kohe, või hüppavad põõsastesse ja kas vanem korraldab vastase vaatlust põõsastiku põhjapoolisel veerel. Kõik lähevad piilurite juurde. Seal sünnib läbiharutamine nagu eelmisel peatuskohal.

Selgitatakse piilurite tegevusvead ja näidatakse, kuidas neid kõrvaldada edaspidisel tegevusel. Pärast tarvilikke parandusi kontrollitakse piilurite asetust jne. Selle järgi määratakse liikumistee ja -viis künkale (kändudega). Piilurid jätkavad ülesande täitmist. Jaoulem teiste õpilastega jääb põosastiku veerele ja jälgib nende tegevust.

Künkjal asusid piilurid: üks — männi juures, teine — lõunapoolsel künka nõlvakul; piilurite vanem ei läinud künkale, vaid jäi tahapoole üksiku puu juurde ja andis leppemärgi „vastast ei ole“.

Jaoulem teiste õpilastega läheb piilurite vanema juurde. „Kas selle piiluri asetust üksiku puu juures künka nõlvakul on õige?“ „Ei ole, vastane leiab tema kergesti üles; ta oleks võinud asuda kändude taha“. Piiluri asukoht jääb muutmata. Jaoulema signaali järgi on kuulda eelseisvalt künkalt paar pauku. „Vastane märkas piilurit üksiku puu juures; mis nüüd teha?“ Õpilased jälgivad piiluri tegevust, kas jääb kohale, või roomab tagasi ja annab vanemale piilurile teada vastasest leppemärgiga. Ühes sellega jõutakse selgusele, kas teine piilur kuulis pauku, kust ja kui kaugelt, lõpuks kuidas reageerib sellele vanem piilur. Sünnib piilurite tegevuse läbiharutamine. Näidatakse piilurite poolt tehtud vead ja nõutakse piilurite vanemalt suusõnalist ettekannet vastase kohta.

„Vastane märkas meie piilureid, kuid viimased ei jõudnud teha kindlaks tema asukohta. Kuidas jätkata luuret?“

Piilurite vanem otsustas astuda tulevahetusse, et selgitada vastase asukohta. Teised õpilased otsustasid tuld mitte avada, vaid varjatult liikuda mööda kraavi vastasele lähemale ja sealt jälgida tema asetust ja tegevust. Jaoulem näitab nii ühe kui teise lahenduse head ja halvad küljed ning annab ise lahenduse: Ühel piiluril hiilida varjatult vastase lähedale ja uurida tema asetust, teisel — avada vas-

tase pihta tuli ja sellega pöörata tema tähelepanu enesele, kolmandal — asetada müts kepi otsa ja aegajalt näidata seda. Mütsi tuleb näidata nii, et vastasele oleks näha ainult mütsi pealmine osa, kuna piilur peab olema täielikult varjatud.

„Kas nüüd piilurite vanemal on tarvis saata jaoülemale teadaannet?“ Vanem piilur kannab ette vastava suusõnalise teadaande, mis võetakse harutuse alla. Jaoülem seletab, et tulevahetuse algades jaoülem ei jää ootama teadaannet: ta läheb ise piilurite juurde, et selgitada olukorda.

Piilurid toimivad jaoülema poolt antud juhtnööride järgi. Kui piilur liigub mööda kraavi, siis jaoülema leppemärgi järgi vastane avab tule veel kahest või kolmest punktist (ettesaadetud vastane muudab põösastes oma asukoha jaoülema leppemärgi järgi).

Kraavis asuvale piilurile peab olema näha vastase tegevus; peale selle ta peab veel nägema 5—6 märklauda (lipukest), mis on asetatud põösastesse, paremal pool teed. Piilur kutsutakse kraavist tagasi. Ta teatab vanemale piilurile oma tähelepanekud; viimane teeb jaoülemale suusõnalise ettekande. Mõned õpilased peavad koostama ettekande ka kirjalikult (XIX näide).

Selle järgi sünnib õppuse üldine läbiharutamine, kus tuuakse esile piilurite õiged ja ebaõiged sammud, loetakse läbi kirjalikud teadaanded ja tehakse neis parandused.

Ü l e s a n n e. Mis teeb piilur vangi langes? Pärast õpilaste vastust jaoülem seletab, et ülekuulamisel sõdur võib avaldada ainult oma nime ja ameti. Ähvarduste mõjul ta võib anda ainult üldise iseloomuga vastused. Vale teadete andmisel ei tohi rääkida peensusi, sest vastane võib neid kergesti kontrollida. Vastused võiksid olla umbes järgmised: 1) mina tulin alles kompaniisse ja ei tea, 2) mina ei ole neis kohtades käinud ja ei tea, 3) kuulipildu-

jate arvu ei tea, ei ole kompaniid veel koos näinud jne.

Järgmisteks sellesarnasteks õppusteks võib töötada välja teised küsimused: 1) kokkupuutumine tugeva vastasega (hoiduda kokkupuutumisest, sest teated on peamise tähtsusega), 2) vastase postide vahelt läbihiilimine j. t.

Nende küsimuste läbivõtmine ja töö organiseerimine sünnib nagu eelmistel harjutustel.

Peab tähendama, et õppuse organiseerimine omab siin erilise tähtsuse. Tegevuse kohta toon ainult mõned näpunäited: kiirusel on peamine tähtsus nii liikumisel, kui ka kokkupuutumisel vastasega: luuretegevus peab olema julge ja otsustav, et vastase nõrgad osad tagasi suruda, vangistada või laiali ajada; piilur peab igal juhul muretsema teateid vastasest, tema asetusest ja need esitama oma juhile võimalikult kiirelt; tugevam vastane pidada kinni tulega (kui seda võimaldab ülesande täitmine), vastasega mitte kaotada kokkupuutumist, tähtsamad punktid ja esemed võtta oma alla ja organiseerida pidev vaatlus.

Siin pole igakord tarvis ära tähendada vastast, vaid jaotlemine annab õpilastele lendülesanded, nagu: 1) piilurite peale avati 3—4 vastase laskuri poolt tuli, mis näis tulevat paremal pool teed asuvatest põõsastest; 2) parempoolne piilur näeb, et kõrvalasuvast metsatukast sõidavad välja 6—8 vastase ratsanikku jne. „Mis teeb piilur?“ Need ülesanded peavad panema piiluri tegevusse, nagu see sünniks tegelikus lahinguolukorras.

Vaenlase arvu kindlaksmääramine mitmesuguste tundemärkide abil.

Seda õppust pole võimalik korruga näitlikult läbi viia.

Vastase äratähendamiseks läheks tarvis terved rühmad, kompaniid ja veelgi suuremad üksused. Esi-

algu tuleks õpilasi selle küsimusega tutvustada teoreetiliselt, neile selgitades vastase arvu kindlaksmääramise tarvidusest üldse, tuues tüüpilisemaid näiteid.

Vastase arvu saame umbkaudu teada:

- 1) Kolonni pikkusest: ridade arvu järgi, kui kolonn on väike ja selgesti näha, ja aja järgi, mida tarvitab kolonn teatud punkti läbiminekul; viimasel juhul tuleb aluseks võtta, et ühes minutis teatud punkti mööduvad 160—180 jalaväelast, või 100—120 ratsanikku sammu ja 180—200 ratsanikku traavi, 5 kahurit või laske-moona kasti; kolonnid kahekaupa võtavad kaks korda vähem aega.
- 2) Kolonni pikkuse järgi: laskurkompanii võtab oma alla 110 m; pataljon ühes kuulipilduja kompaniiga — 400 m; jal. rügement — 2000 m; suurtüki ja haubitsa patarei — 500 m; üksik eskadron — 250 m.
- 3) Puhkusel asuvate vägede julgestusosade järgi.
- 4) Kaitsepositsiooni laiuse järgi.

Väeliike võib tunda tolmupilvede järgi rännakul:

Tihe ja madal tolmupilv — liigub jalavägi; kõrged ja harvad tolmupilved — ratsavägi; üksikud tolmupilved — suurtükivägi või voor; väga tihedad ja kiiresti liikuvad tolmupilved — jõuvankrid.

Vastase seisukorra järgi:

Suurtel puhkustel ja teistel peatuskohtadel pea-aegu alati leidub jälgi, mis teataval määral lubavad teha oletusi vastase moraalse ja füüsilise seisukorra kohta.

Kui puhkuse asukoht on puhas, siis on see kindla distsipliini tunnuseks; mahajäetud asjad — rakmed, padrunitaskud, labidad, jne. tunnistavad distsipliini langust. Palju jälgi viljapuu aidades, peenardel, põldudel — korralagedus rännakul, toidupuudus. On

vastane maha jätnud suurel arvul varustust, toiduaineid, jne., siis ta taandus väga kiirelt.

Muud tundemärgid: 1) jäljed: on näha neli jälgede riba — liikus kolonn neljakaupa, kaks riba — kahekaupa; teel sügavad ja laiad sõiduki jäljed — liikus suurtükivägi; 2) hobuse sõnniku järgi: mustus värske ja terava haisuga (kui vihma ei ole olnud) — vastase väeosa lahkus vähe aega tagasi; mustus kõva, ilma haisuta — väeosa lahkus mitu päeva tagasi.

Kui hobused on seisnud kohal kauemat aega, siis võib mustuse rohkuse ja jälgede järgi kindlaks teha kaunis täpsalt hobuste arvu.

Nende tundemärkidega tutvustamiseks tuleb kasutada iga soodsat juhust õppusele minekul ja tagasitulekul. Näidata tolmupilvede iseäraldusi mitmesuguste väeosade liikumisel, kolonnide suurusi ja läbimineku algusi suurematel kaugustel, jne.

Gaasiluure.

XXVI näide.

E e s m ä r k — tutvustada üksikvõitlejaid gaasiluure teenistusega ja anda neile sel alal mõnesuguseid teadmisi ja oskusi.

Õ p p u s e u l a t u s: a) gaasiluurajate kohused, b) maastiku hinne piilurite poolt gaasiohtlikkuse mõttes, d) piilurite tegevus mürgitatud maalalade leidmisel, e) mürgitatud raioonide äramärkimine, g) ringiteede valik, h) piilurite signaalid ja teadaanded.

Õ p p u s e o r g a n i s e e r i m i n e. Neid õppusi võib läbi viia muudele õppustele minekul ja tagasitulekul. Nad ei raiska palju aega ja töö organiseerimine on siin lihtis. Igatahes tuleb valida maastik, kus on võimalik läbi viia üksikute punktide mürgitamist. Määrata kohad vastase tegevuseks ja luua

lihtis taktikaline olukord. Enne õppuse algust tuleb aegsasti saata välja vastane suitsupommidega.

T ö ö k o r d. Õppuse lähtekohal annab jaoulem õpilastele teada õppuse eesmärgi. Ta tähendab, et jalaväe luurega pole igakord kaasas erilisi gaasiluurajaid, mispärast igal võitlejal peavad olema teadmised ja oskused sel alal.

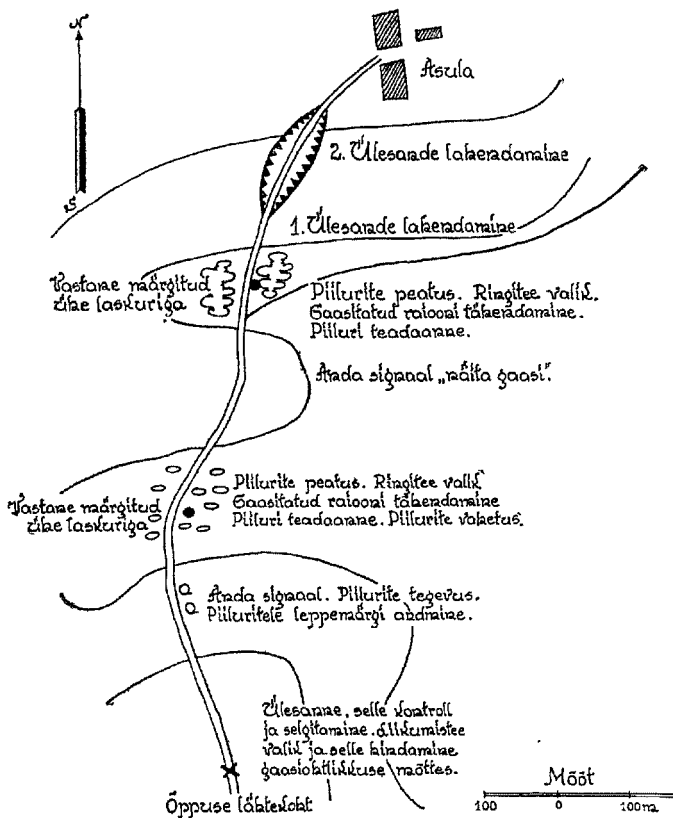
Võitlejad peavad: a) oskama õigel ajal teha kindlaks mürgitatud maa-alad liikumisteel, b) õigel ajal hoiatama liikuvaid osi mürgitatud maa-alade suhtes, d) järgiliikuvate osade jõudmisel mürgitatud punktideni, neile kätte juhutama ringiteed, e) hoiatada järgiliikuvaid osi gaasihust õhust, et anda neile võimalust tarvitusele võtta gaasikaitse abinõud.

Küimustega jaoulem jõuab selgusele, kuivõrt õpilastele on arusaadavad eelnimetatud kohused. Ta lisab juurde, et vastane püüab mürgitada kõigepealt kitsaid läbikäike, metsadest ja soodest läbiminevaid teid, orge, põõsastikke, kõrge rohuga heinamaid, lõikamata viljapõlde jne., ühesõnaga kohti, kus gaas püsib kauemini.

Just niisugustele kohtadele tuleb pöörata eriline tähelepanu. Vastane mürgitab neid kõigepealt taandumisel, et sellega tõkestada meie pealetungi. Gaasi kallaletung on võimalik ka õhust. Selleks vastane võib pilduda gaasipomme kergesti või raskesti haihtuvate gaasidega.

Üldine taktikaline olukord: „Vastane on taandunud ja vallutanud selle asula (joon. nr. 28). Meie rühma ülesandeks on vastane sealt välja lüüa. Üks jagu (teotsev) on määratud rännakkaitseks ja liigub seda teed mööda asula suunas. Eelpiilurid: noored Paju, Lepp ja Sepp; noor Sepp — vanemaks“.

Jaoulem kontrollib, kas õpilased on aru saanud ülesandest; annab piiluritele leppemärgid ja tähendab, et igasugune suits teel tähendab gaasi. Enne väljaastumist kontrollitakse piilurite vanema tege-

Joon. 28.

vust; teda kästakse uurida maastikku gaasiohtlikkuse mõttes ja vastavalt sellele valida liikumistee. Vanem piilur valib koha, kust on näha terve tee või selle osa. Kõik piilurid liiguvad valitud vaatluskohtale ja uurivad eelseisvat maastikku. Piilurite vanem teatab jaotilemale vaatluse tulemustest, mille kohta kõik õpilased avaldavad oma arvamised. Jaot-

ülem annab mõned lihtsad võtted, mille abil võib tunda gaasi olemasolu õhus (haistmine, mustaksläinud taimestik, gaasi kindlakstegemise aparaadid).

Piilurid liiguvad. Neile järgneb jaoülem teiste õpilastega. Piilurid jõudsid kahe puuni, mis kasvavad paremal pool teed. Jaoülema signaali järgi ette saadetud vastase laskur süütab põlema suitsupommi. Kõik jälgivad tähelepanelikult piilurite tegevust. Nad näevad, kui piilurid panevad pähe gaasitorbikud, kuna üks neist tõstab järgitulejate hoiatuseks torbiku kandekoti pea kohale. Jaoülem jälgib, kuivõrt ruttu sündis torbikute pähepanek ja kas piilurid panid kõik tähele hoiatusmärki; samal ajal peab jaoülem jõudma selgusele gaasitorbikute õige tarvitamise kohta liikumisel.

Leppemärgiga jäetakse piilurid seisma. Ka teised õpilased jõuavad nende juurde.

Ülesanne n r. 1. Vastase luurajad, märgates meie piilureid, võtsid tarvitusele abinõud gaasikallaletungiks, et takistada meid täita oma ülesannet.

Missugused on need abinõud?

Jaoülem seletab, et põlemisel annavad valget suitsu ja tuld erilised suitsuküünlad, mis annavad mürgiseid gaase, kuid kandmisel on hädaohtlikud. Selgitab, et kõikidest, ka nõrgalt gaasistatud maa-aladest tuleb võimalust mööda ringi ümber minna. Vanem piilur võttes arvesse tuule suunda, määrab liikumistee.

Ülesanne n r. 2. Ilm on vaikne; gaasipilv asub põõsastes. Mida tuleb veel teha möödumisel põõsastikust?

Sarnasel juhul tuleb gaasistatud maa-ala ära märkida. Selleks lõigatakse kepikesed, torgatakse need ühteotsapidi maasse; teine ots aetakse lõhki ja sinna vahele kinnitatakse väikene sedelikene pealkirjaga „põõsastik gaasitatud“. Sedelikesed ei vaja pealkirja, kui järgiliikuvate osadega on selle kohta

varem kokku lepitud. „Missugune teadaanne tuleb saata niisugusel juhul järgiliikuva osa juhile?“

Laskurid koostavad suusõnalise teadaande gaasiohu kohta; see võetakse harutuse alla. Piilurid otsustavad, missugusest küljest tuleb põesastikust mööda minna, et mitte sattuda tuulest laialikantava gaasi alla. Tähendatakse, et gaasitatud maa-ala möödumisvõimaluse puudumisel pannakse gaasitorbikud pähe ja minnakse hädaohtlikust raioonist ruttu üle. Järgiliikuvale osale saadetakse igal juhul hoiatusteadaanne (leppemärk, signaal, jne.).

Jätkatakse liikumist. Kui piilurid on jõudnud teeristile, annab jaoulem eelseisvasse metsa serva saadetud vastasele leppemärgi — „näidata gaas“. Piilurid ja õpilased toimivad kõik vastavalt olukorrale. Selle järgi peetakse läbirääkimisi samuti kui eelmisel juhul.

Edasi liiguvad kõik koos. Jaoulem annab käigul „lendulesandeid“.

Ülesanne n. r. 3. Teie olete piilur, noor Erik. Meie ees 75 m kaugusel lõhkes lennukilt allavisatud gaasipomm, millest on näha tõusvat suitsu. Teotsege vastavalt olukorrale.

Võitleja peab kiiresti panema pähe gaasitorbiku ja tõstma selle kandekoti hoiatusmärgiks pea kohale. Antud hoiatuse järgi panevad kõik õpilased torbikud pähe. Jaoulem jälgib, et torbikud pandaks pähe õieti ja kiirelt.

Rõhutada pähepanemise kiirust, eriti tuulise ilmaga, kus gaas levineb suure kiirusega.

Ülesann n. r. 4. Lennukilt jätkatakse gaasipommide pildumist. Tagapool liikuv jagu ei näe pommide lõhkemist ega noor Eriku poolt antavaid leppemärke. „Mis teeksite niisugusel juhul?“ Leitakse tarvilikuks teine piilur saata teadaandega tagasi. Igaüks õpilastest seab kokku suusõnalised teadaanded ja teatab need jaoulemale. Teadaanded

võetakse üksikult harutuse alla; koostakse ühiselt õige teadaanne.

Ülesanne nr. 5. Siin tee süvendis on tunda sinepilõhna. Missugune hädaoht ootab meid ja mis tuleb teha sellest pääsemiseks?

Ülesanne harutatakse läbi eelmiste eeskujul; määratakse liikumistee. Õppuse lõpul peetakse üldised läbirääkimised kogu tegevuse kohta ja kriipsutatakse alla õpised, mis õpilased peavad meeles pidama.

Õised õppused.

Piiluri liikumine kärata.

XXVII näide.

E e s m ä r k — piiluri väljaõpetamine öiseks tegevuseks.

Õppuse ulatus: a) liikumine kõval ja pehmel maapinnal ja rohus, b) hiilimine öösi.

Õppuse organiseerimine. Õppuseks valitakse kõvaduselt mitmesuguse pinnaga maastik.

Töökor d. Kasarmust väljatulekul antakse õpilastele teada õppuse eesmärk. Liikumisel õppeplatsile jaoulem juhhib õpilaste tähelepanu rakmete korralikule selgapassimisele. Mär gatakse, et ühel õpilasel koliseb katlake, teisel teeb labidas müra, kolmandal õppepadrunid peksavad padrunitaskutes, neljas köhib, viies nuuskab jne. Jaoulem jätab jao seisma, käsib puudused kõrvaldada, tuletades meelde eelmisel öisel õppusel antud näpunäiteid (XX näide). Ta näitab, kuidas hoiduda köhimast, või kui see võimatu, siis kuidas seda teha tasakesi (kattes suu taskurätikuga, varukaga või palitu hõlmaga). See tehtud, jätkatakse liikumist. Jagu liigub alul kõva pinnaga teed mööda taktsammu ja astudes kõvasti (parem on liikuda mööda maanteed). Juhitakse õpilaste tähelepanu sellele pahele ja nõutakse kärata astumist. Alul ei lähe see korda.

Joon. 29.

Peatus. Näidatakse, kuidas tuleb astuda: alul toetuda varvastele ja selle järgi kand maha panna. Keha raskus jääb seniks tagapool asuvale jalale, kuni eelmine puudutab terve tallaga maad (joon. nr. 29). Kõik harjutavad sarnast käimist; jaõilem kontrollib. Jätkatakse liikumist, kusjuures lastakse käia vaheldamisi kõva ja tasase sammuga. Jõudnud pehmepinnaga teele, näidatakse teistsugust käimisviisi:

toetuda kontsale ja selle järgi ettevaatlikult kogu tal-
lale (joon. nr. 30). Õpilased harjutavad seda, mille
järgi liikumine jätkub. Jaoulem viib jao teelt kõrvale
rohule. Siin juhitakse õpilaste tähelepanu sellele, et

Joon. 30.

käimisel rohi sahiseb jalgade all. Jagu peatatakse
ja näidatakse kuidas ilma kärata liikuda rohus: jalg
tõsta rohus välja, siis ette sirutada, panna esime-
sena maha varbad ja laskuda selle järgi pikkamisi
kontsale (käimine kõva pinda mööda). Õpilased har-
jutavad ja jaoulem kontrollib ka seda liikumisviisi;
pärast seda jätkatakse liikumist.

Jõudnud õppeplatsile, teatab jaotlem õppuse eesmärgi: „nüüd hakkame harjutama kärata roomamist.“

Roomamine öösi ei erine päevasest; ainult siin tuleb olla ettevaatlikum. Igakordsel keha edasikandmisel peab, katsudes käega, jõudma selgusele, kas pole roomamise teel käratekitavaid takistusi; jaataval korral tulevad need enne edasiroomamist kõrvaldada. Väljaõpetatud ja ettevaatlik piilur võib niiviisi hiilida vastasele 8—10 m kaugusele, kuna halvasti väljaõpetatud sõdur ei pääse isegi 30—40 meetrini. Liikumisel teha tarvidust mööda peatusi ja kuulatada. Roomaja peab kasutama iga juhuslikku sahinat, et moondada seda kära, mis paratamatult sünnib oma edasiliikumise juures (lehtede, okste ja rohu kahin, loomade ja lindude hääled, laskmine, jne.).

Jagu jaotatakse kahte gruppi. Igast grupist võetakse üks võitleja, kellel silmad seotakse rätikuga kinni ja asetatakse umbes 30—40 m kaugusele grupist.

Teistele õpilastele antakse ülesanne:

Ü l e s a n n e n r. 1. Vastase vahipost asub seal (näitab maastikul). Roomake kärata temale 10—15 m kaugusele. Õpilased roomavad. Ettesaadetud kinniste silmadega võitleja hüüab iga kord „kuulen lähenemist“, kui ta kuuleb roomamise sahinat või müra. Jaotlem selgitab kära põhjused roomamisel ja laseb õpilastel ebaõnnestunud harjutused korrata.

Õpilane, kelle roomamist vastane ei suutnud kindlaks teha, asub viimase asemele ja harjutused jätkuvad. Kui öö on väga pime, pole tarvidust vaenlast kujutava laskuri silmi kinni siduda. Pärast roomamist aegajalt antakse õpilastele puhkus, mida jaotlem ära kasutab täiendavate näpunäidete andmiseks. Vastase asukohtadest läbiroomamisel võib viimane avada piiluri peale tule. Niisugusel juhul

ei ole soovitatav temaga tulevahetusse astuda; lasta võib ainult siis, kui on karta vangilangemist.

Öisel luurel võib piilur ainult siis oma ülesannet eduga täita, kui ta suudab ja oskab luurata ettevaatlikult, ilma kärata; sõdureid tuleb sellest veenda ja sellele harjutada.

Kasarmusse tagasitulekut on soovitatav samuti kasutada käimise harjutusteks mitmesugusel maapinnal.

Traattõketest läbiroomamine ja kaevikutest üleminek öösi.

XXVIII näide.

E e s m ä r g i l t on see õppus eelmiste harjutuste järg.

Neid õppusi on soovitatav läbi viia esialul päeval.

Õ p p u s e u l a t u s: a) traattõketest läbiroomamine, b) kaevikutest üleroomamine ja -hüppamine (kitsad ja laiad kaevikud).

T ö ö o r g a n i s e e r i m i n e. Pioneerväljale liikumisel on kasulik harjutada kärata liikumist mitmesugusel maastikul. Õppeväljal antakse õpilastele teada õppuse eesmärk. Jaoulem selgitab eelseisva õppuse tähtsust, eriti luuretegevusel. Luurajatel (piiluritel) on vaja tihti ülesande kohaselt läbi minna teel ettetulevatest takistustest; ainult siis nad suudavad uurida vastase täpsat asetust tema vastupanupositsioonil. Jaoulem näitab, kuidas tuleb üle astuda madalatest traattõketest: tõkete juurde jõudmisel vaja laskuda maapinnale nii, et traat oleks näha taeva foonil. Ühe käega võtta kinni pealmisest traadist, kuna teise käega otsida järgmist traatide rida. Samuti tuleb käega leida koht, kuhu võiks astuda (joon. nr. 31). Vastane loobib harilikult traattõkete vahele asju, mis läbiroomamisel sünnitavad müra ja alarmeerivad seega vastupanupositsioonil asuvaid osi.

Joon. 31.

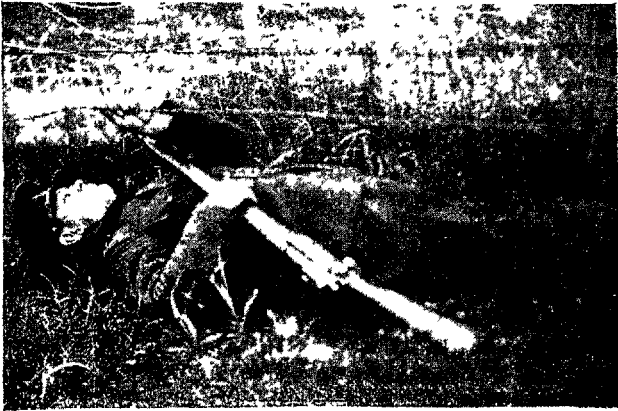
Tõketest uleastumisel ei tohi jalaga puudutada teisi traate; selleks astuda üle traatide käe lähedalt (joon. nr. 31).

Jaõlem käsib õpilasi harjutada omaette, kontrollides nende tegevust.

Pärast seda ta näitab traattõketest läbiroomamise viisi juhul, kui piiluril pole tarvitada traadi kääre. Tuleb heita seljale, kätega tõsta alumised traadid üles nii, et võimalik alt läbi pugeda (joon. nr. 32).

Õpilased harjutavad ka seda võtet jaõulema kontrolli all.

Kui on kaasas käärid, siis tulevad läbi lõigata alumised traadid. Jaõlem näitab traatide lõikamist

Joon. 32.

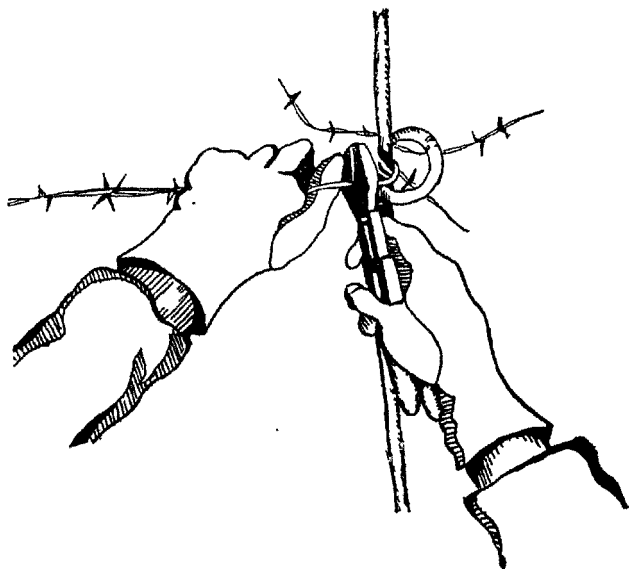
kahe piiluriga. Üks hoiab traate peos, kuna teine töötab kääridega. Sarnane koostöö on tarvilik, et ära hoida kära lõikamise ja läbilõigatud traadiotste eemalekargamise juures (joon. nr. 33). Läbilõigatud

Joon. 33.

traadiotsad keeratakse kõrvale ja kinnitatakse teiste traatide külge. Tehtud läbikäik peab võimaldama vabalt läbi roomata.

Kaks õpilast saavad ülesande läbi teha eelnäidatud tegevus. Jaoülem kontrollib nende võtteid ja tarbekorral annab täiendavaid näpunäiteid. Õpilased harjutavad paari-kaupa. Pärast seda näidatakse, kuidas piilur töötab kääridega üksinda: vasaku käega traadist latj lähedalt kinni võtta ja traat läbi löigata latj ja käe vahelt; vaba traadi ots ettevaatlikult kinnitada (joon. nr. 34). Niiviisi tekib läbikäik. Kõik õpilased harjutavad seda. Selle järgi paigutada üks sõdur vaenlasena 20—25 m kaugusele traat-tõkete taha (valgel ööl — 40—50 m) ja lasta kahel laskuril tõketest läbi roomata, jättes läbistamisviisi täitjate valida.

Joon. 34.

Ülesanne nr. 2. Vastase vaatleja asub seal (näitab maastikul). Piiluriteks määran noored Sepa ja Sarve; vanemaks noore Sepa. Roomake traattõketeni, minge nendest läbi ja vangistage vastase vaatleja.

Piilurid peavad roomama tähelepanematult ja kätatult tõketeni ja need ühel või teisel viisil läbistama. Kui alumine traat asub küllalt kõrgel, siis tuleks läbi roomata selle alt; on aga alumine traat liiga madalal ja järgmine traatide rida kõrgel, siis peab astuma üle traatide. Hästi ehitatud ja tihedad traattõkked tulevad läbi lõigata kääridega. Tähtis on, et õpilased valiksid ise tõketest läbimineku viisi, võttes arvesse mitte ainult nende ehitust, vaid ka öö iseäraldusi. Valgel ööl peab tõkkest üleastumisest loobuma, sest vastane näeb kergesti inimeste siluette taeva foonil. Niisugusel korral on soovitav tõkke alt läbi pugeda, või valmistada läbikäik traatide katki lõikamise teel. Pimedal ööl sellevastu võib traatidest üle astuda väiksema jõupingutusega.

Jaoulem teiste õpilastega jälgib piilurite tegevust.

Roomamisel piilurid peavad kasutama igasugust kära ja sahinat (grupis alaline rääkimine jaoülemale märguande järgi, teel liikuva vankri müra, tuulepuhangud, kuulipildujatest tulistamine, mida tähendatakse jaoülemale juurest täristajatega jne.). Piilurid peavad siin oskama teotseda üksteisega kokkõlas: üks roomab, teine kuulab ja vaatab ning ümberpöördukt.

Kui ettesaadetud vaatleja märkab piilurite lähenemist, kuulab nende kära või traatide krõbinat, siis ta hüüab: näen musti kogusi sealt lähenevat, kuulen traatide helinat, jne.

Pärast seda selgitatakse piilurite vead, antakse neile täiendavaid näpunäiteid ja lastakse tarviduse korral tegevust korrata.

Niiviisi harjutavad kõik õpilased, kusjuures piilurid ja vaatlejad vahetatakse kordamööda.

Laiad traattõkked (8—10 m) piilurid läbistavad kordamööda.

Üks piilur jääb alul tõkete taha ja ootab teise läbimineku; ta uurib tähelepanelikult ümbrust, kuulab ja annab teisele iga kahtlustäratavast asjast märku.

Vastase ootamatu kallaletungi puhul, kui üks piilur asub tõketes, peab teine teda kaitsma tulega.

Kui esimene piilur on jõudnud juba tõketest läbi minna, siis annab ta sellest märku naabrile ja võtab oma peale selle kaitsmise.

Jagu tuuakse kitsa kaeviku juurde. Jaoulem seletab kaevikust ülemineku viise. Piilur roomab ettevaatlikult ja tasa kaevikuni, vaatab selle sisse ja tõstab tasa kõik lahtised kivid, prahi ja kuivanud mullatükid kaeviku äärtelt kõrvale. Selle järgi hüppab ettevaatlikult ning kergelt üle kraavi ja heidab silmapilkselt maha mõni silmapilk kuulatanud ta jätkab liikumist.

Iga õpilane harjutab seda iseseisvalt, kusjuures jaoulem kontrollib igauhte üksikult.

Pärast seda viiakse õpilased laia kaeviku juurde. Jaoulem seletab, et vastase läheduses ei tohi laiast kaevikust öösi üle hüppata; piilur peab tasa laskuma kaevikusse ja siis ettevaatlikult välja ronima teisele poole äärele. Harjutatakse ja kontrollitakse ka seda tegevust.

Kaevikust ülemineku tuleb harjutada ka terve piilurkonnaga. Määratakse piilkond, kes saab ülesande minna läbi kaevikud, mis asuvad 30—40 m vastase vaatlejast (kaugus antakse vastavalt pimedusele).

Ülesanne nr. 3. Meie märkasime vastase vaatlejat seal (näitab maastikul). Piilkonnal üle minna vastase kaevikud selles suunas. Erilist tähelepanu peab alati pöörama kärata liikumisele, selleks

ära kasutada igasuguseid hääli ja sahinat ümbruses.

Kui piilkond on hiilinud 10—15 m kaugusele kaevikust, roomab üks piilur kaevikuni, vaatab selle sisse ja kui vastast pole näha, annab teistele leppemärgi. Teised roomavad samuti kaevikuni ja organiseerivad vaatluse: üks piilur kuulab ja vaatab paremale, piki kaevikut, teine vasakule, kuna kolmas läheb üle kaeviku ja toimetab vaatlust ette. Eelmisele järgnevad vanema leppemärgi järgi teised.

Siin peab õpilastes arendama osavust, arukust ja leidlikkust kärata liikumisviiside otsimisel.

Õpilastele esitatakse rida küsimusi: kuidas talitada, kui vastase piilur läheneb mööda kaevikut, kui nad lähenevad mõlemalt poolt jne. Otsustavatel silmapilkudel, kui vastane tungib kallale ootamatult, tuleb teotseda täägiga ja käsigranaatidega.

Piilkonna liikumine öösi.

XXIX näide.

E e s m ä r k — õpetada üksikvõitlejale piilkonna liikumise tehnikat, piilurite omavahelist sidepidamist ning signaalide tarvitamist.

Õ p p u s e u l a t u s: a) piilkonna liikumise tehnika öösi, b) signaalide tarvitamine öösi.

Õ p p u s e o r g a n i s e e r i m i n e. Õppust tuleb läbi viia niisugusel maastikul, mida õpilased tunnevad hästi (päevased õppeplatsid); valmistada taktikaline olukord, tähendada vastane.

T ö ö k o r d. Maastikule tulles annab jaoulem teada õppuse eesmärgi, tuletades meelde, et käratu liikumine omab piilkonna öisel tegevusel peamise tähtsuse. Seepärast on tarvilik vältida metsi, põõsastikke ja üldse kohti, mis tekitavad liikumisel müra ning paljastavad meie lähenemist.

Parem on valida liikumiseks lagedad alad; madalatel kohtadel varjab pimedus paremini, mispä-

rast kõrgeid kohti ja eralduvaid foone tuleb vältida. Liikumisel on nõuetav täieline vaikus.

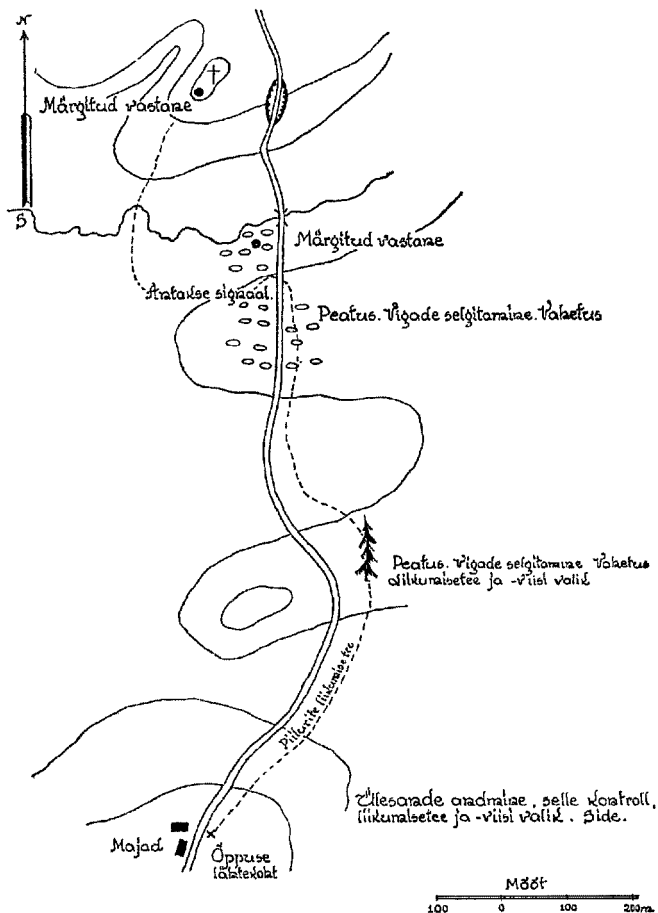
Teid mööda liikudes tuleb neid kasutada ainult suuna pidamiseks. Piilurid liiguvad lähedatel distantsidel ja intervallidel, et oleks tagatud omavahe-line sidepidamine kuulmise ja nägemise abil. Päevasel tegevusel omab suure tähtsuse nägemine — piilur näeb maastikku, vastast ja naabrit, kuna selle vastu vaatluse piirid öösi on palju kitsamad. Eriti pimedatel öödel pole näha isegi mõne sammuga kaugusele. Siin tuleb teotseda peamiselt kuulumismeelega.

Optilisi leppemärke meie ei näe öösi kuigi kaugemale, kuna samal ajal vali rääkimine ja signaalide andmine on tihti hädaohtlik, paljastades vastasele meie asukohad ja tegevuse.

Seepärast tulevad öösi võtta tarvitusele erilised akustilised signaalid, mis sarnanevad lindude lauluga, loomade häälega, putukate sumisemisega jne. Neid signaale tuleb kasutada ettevaatlikult, arvestades aastaaja ja ööpäeva vältust (ei või näiteks talvel järgi aimata sitika sumisemist jne.). Mida leidlikum on piilur, seda otstarbekohasemalt ta suudab järgi aimata vastavaid hääli. Järgiaimamise viise on palju: võib hõõruda vastamisi kaht kivi, kloppida kergelt vastu tikutoosi, tõmmata lühidalt ja järsku sõrmega vastu kammi hambakesi, pliatsiga koputada vastu hambaid, puhuda padrundi kestasse, hõõruda peoga vastu riideid jne. Sõdurid, kes oskavad hästi järgi teha lindude hääli, võivad seda ära kasutada sidepidamiseks. Sarnased hääled on harilikult kaugemale kuulda ja halvasti järgi tehtult paljastada kergesti piiluri liikumise.

Õpilased proovivad üksikult nimetatud hääli järgi teha. Selle järgi jaoulem annab taktikalise olukorra:

Vastane asub künkal, mis läänepool tee ääres asuvaist süvendist. Tema vahipostid asuvad ligikaudu seal (joon. nr. 35).

Joon. 35.

Jaole on ülesandeks luurata täpsamalt vastase valvepostide asukohti; tulevahetusse nendega mitte astuda.

Piiluriteks määran noored Sarve, Paju ja Kana; vanemaks — noor Sarv.

Kontrollitakse ülesannet ja küsimustega õpilastele selgitatakse liikumistee (liikumistee valib õp-puse eesmärgil vanem piilur).

Antakse teada leppemärgid ja signaalid sidepidamiseks jaoga ning kontrollitakse vanema piiluri esialgset asukohta (XXV näide). Piilur liigub üksiku männiga künkale. Jaoulem ülejäänud õpilastega liigub piilurite lähedal nii, et ta võiks näha piilurite tegevust. Alati tuleb vältida sarnaseid kohti, kus piilur projekteerub taeva foonil. Liikumine peab olema täiesti ilma kärata. Esimene läbiharutamine tehakse üksiku männiga künka nõlvakul. Küsimustega selgitatakse piilurite vead liikumisel ja sidepidamisel; siis määratakse piilurite edaspidine liikumistee ja tarbekorral antakse täiendavaid juhtnõore.

Piilurid peavad öösi liikuma vaheldamisi — üks liigub, teine kuulab jne. Paremaks vaatluseks kumardada, kükitada või heita maha.

Piilurid vahetatakse ja tegevus jätkub. Vösa-stiku joonel, mäenõlvakul harutatakse läbi piilurite tegevus ja määratakse edaspidine liikumistee. Jaoulem laseb piiluritel meelega liikuda aia ääres asuvate põõsaste suunas. Kui piilurid on jõudnud 20—25 m kaugusele põõsastest, jaoulem annab leppemärgi (süütab põlema tuletiku); sellepeale etteasetatud vastane laseb välja ühe raketi. Kontrollitakse piilurite varjumist raketi valgusel ja selgitatakse vead.

Ü l e s a n n e n r. 1. Vastane märkas meie piilurite liikumist. Tema valvepost asub meie ees põõsastes. Mis peab piilur tegema?

Piilurid unustavad oma otsekohese ülesande ja otsustavad vastase vahiposti vangistada kallaletungiga seljatagant. Jaoulem tuletab piiluritele meelde nende ülesande: luurata vastase vahipostide asukohti ja temaga tulevahetusse mitte astuda. Piilurid olek-

sid pidanud mööduma vastase vahipostist ja siis luuret jätkama.

Ülesanne nr. 2. Enamus õpilasi otsustab mööduda vahipostist läänepoolt.

Jaotlem selgitab küsimuste varal vastase kuulamise võimalusi käesoleval juhul ja laseb määrata kauguse vastaseni. Sellest välja minnes, peaksid piilurid tulema oma asukohtadelt vähe tagasi ja siis uues suunas luuret jätkama.

Liigutakse edasi. Piilurid tulevad mõnikümend samm tagasi ja mööduvad pöösastest läänepoolsest küljest.

Jaotlem peatab piilurite liikumise oja juures ja pärib nende otsust edaspidise suuna ja tee kohta. Võib olla, et piilurid otsustavad nüüd liikuda ristiga künkale vasakul asuvat lohku mööda. Sarnasel juhul jaotlem kriipsutab alla otsuse ebakohasust. Vastane on igatahes hinnanud maastikku ja asetanud lohku, kui paremale juurdepääsu teele oma vahiposti. Seepärast sünnib nüüd liikumine ristiga künkale otse suunas. Taeva foonil teravalt projekteeruv künigas on ka heaks orienteerumise punktiks öösi.

Piilurite liikumise alul laseb vastane pöösastest ühe raketi ja samal ajal kuulatakse künkal püssipauku.

Meie piilurid on leitud, kuid ka vastase asukohtad on kaudselt kindlaks tehtud. Kui aega jätkub, siis võib kasutada lähtekohale tagasitulekut samasuguseks õppuseks. Otsustas jaotlem seda teha, peab ta aegsasti välja saatma vastast kujutavad sõdurid: ühe mäenõlvakule pöösastikku, teise üksikute majade juurde; ta annab neile vastavad juhtnöörid teotsemiseks. Õppuse läbiharutamise ajal need piilurid liiguvad oma kohale.

Harutuse lõpul määratakse teised piilurid ja antakse uus olukord. Samal õppusel võib ka kontrollida orienteerumise oskust tähtede ja kompassi abil ja nõuda läbikäidud tee kirjeldamist peast.

II VALVETEENISTUS.

Enne vastavaid harjutusi maastikul kompaniiülem tutvustab õpilasi valveteenistuse organitega ja nende tegevusega. Ta selgitab lühidalt valveosade koosseisu mitmesugustel juhtudel. Selle järgi võib liivakastil näidata üldjoontes kompanii, rühma ja jao asetust puhkusvalvel. Tuuakse näiteid ajaloo ja juhitakse õpilaste tähelepanu valveteenistuse vastutusrikkale tegevusele. Pärast seda teoreetilise iseloomuga ettevalmistavat vaatlust, minnakse üle harjutustele maastikul.

Vahtide tegevus postil.

XXX näide.

E e s m ä r k — õpetada üksikvõitlejale vahi kohuseid puhkusvalveteenistuses.

Õppuse ulatus: a) vahi asukoha valik, b) vahi abi asukoha valik, d) vahi ja tema abi moondamine, e) ligipääsuteede hindamine vaatlussektoris, g) vahi ja tema abi kohuste selgitamine, h) leppemärkide tarvitamine sidepidamiseks väli-valvkonnaga (jaoga), i) sõnaliste teadaannete edasiandmine, k) vahtide tegevus vaenlase ilmumisel, l) vahi ja tema abi vahetamine.

Õppuse organiseerimine. Valitakse varakult välja maastik õppuse lähtekohaga. Märgitakse kohad vastase asetamiseks ja määratakse leppemärgid temaga sidepidamiseks, luuakse lihtis taktikaline olukord.

Töö kor d. Jõutud õppuse lähtekohale, antakse teada õppuse eesmärk, kusjuures tuletatakse lühidalt meelde kompaniiülema või rühmaülema poolt teoreetilised seletused valveteenistuse otstarbest: a) tagada puhkavate vägede julgeolek vastase ootamatu kallal tungi puhul; b) takistada vastase luureosade tegevust meie puhkavate osade asukoh-

tade luuramisel; d) võimaldada meie puhkavatele osadele asuda õigel ajal lahingukorda vastase pealetungi puhul; e) sundida vastase pealetungivad osad hargnema lahingukorda tema kavatsuste selgitamiseks.

Antakse taktikaline olukord: „Vastane läheneb põhja poolt; meie kompanii, liikudes P külla, jäi R külas puhkusele. Jaole on ülesandeks asuda P külla viiva tee äärde ja teostada puhkusvalvet“. Küsimustega selgitatakse, kas õpilased on aru saanud olukorrast (joon. nr. 36).

„Puhkusvalveks määratud jagu asub sellele künkale (näitab maastikul). Määratud jaole võitluskoha siin künka nõlvakul, kuna mehed paigutan varjatult künka taha R küla poolsele küljele. Kuidas tagada jao julgeolekut vastase ootamatu kallaletungi vastu?“

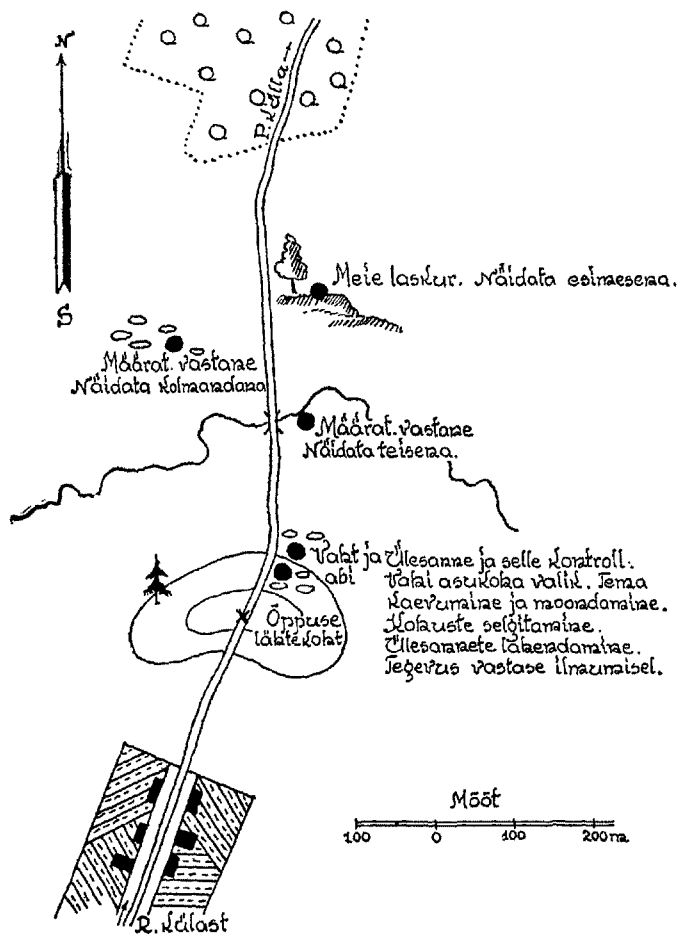
Õpilased arvavad, et jao julgestuseks on tarvis määrata vaht. Jaoülem kinnitab nende otsuse.

Määratakse vaht. Selgitavate küsimustega jõutakse otsusele, et vahile on vaja määrata veel abi sidupidamiseks. Sellega tagame ka pideva vaatluse määratud sektoris. Määratakse abi.

Jaoülem kriipsutab alla, et mäenõlvakul varjatult asuv jagu peab olema valmis iga silmapilk lahinguks. Vaht ja abi asuvad samuti varjatult oma kohtadele — jaost 10—75 m eelpool või kõrval — vastavalt maastikule ja ajale (öösi, päeval, udus jne.). Vaht peab asuma seesugusele kohale, kust valvata antud sektor oleks hästi näha. Vaht ja abi on välivalvkonna silmadeks ja kõrvadeks.

Ülesanne nr. 1. Jagu asub eelnimetatud kohal varjatult. Valige vahile hea vaateväljaga asukoht, noor Sild.

Sild asub ülesande täitmisele. Ta otsustas asuda paremale poole teed, põõsastesse. Jaoülem ei muuda noore Silla otsust, vaid küsib teisi õpilasi, millised on valitud asukoha head ja halvad küljed. See sündinud, ütleb jaoülem õige otsuse.

Joon. 36.

Pöösad pakuvad head varjet vahtidele; sealt avaneb ka hea vaatluse ja tulistamise võimalus; ühendus seljatagusega on hea.

Vaht ja abi asusid kohale, kuid ei laadinud püsse. Jaoulem tähendab, et enne postile asumist peavad püssid olema laetud ja kaitsevinnastatud; püssi ei tohi käest ära panna ja kellelegi üle anda; seljakott jäetakse välivalvkonna juurde.

Selle järgi jaoulem käsib õpilasi hinnata vastase ligipääsuteed ja laseb lahendada ülesanded.

Ülesanne n. r. 2. „Missugused on vastase võimalikud ligipääsu teed vahiposti asukoha juurde?“

Kontrollitakse õpilaste otsused ja juhitakse nende tähelepanu sellele, et vaht peab eriliselt silmas pidama pöösaid, ehitusi, puude gruppe, lohke jne., ühesõnaga sarnaseid kohti, kust vastane võib meile varjatult läheneda.

Ülesanne n. r. 3. Paremaks vaatlemiseks vaht asus puu otsa. Kus peab niisugusel juhul abi asuma?

Selgitatakse küsimustega, et maapealse vaatluse juures vaht ja abi asuvad kõrvuti, kusjuures viimane aitab vahti vaatlemisel.

Kui vaht asub puu otsas ehk üldse kuski kõrgel esemel (maja katusel, torni otsas jne.), siis peab abi olema all. Sel teel on võimalik teateid ja leppemärke kiiresti edasi anda.

Pärast seda jaoulem tutvustab õpilasi vahi kohustega.

Vahid peavad teadma: a) kust on oodata vastast ja missugused teated meil temast on juba olemas, b) oma ülesannet, d) vaatlussektorit, alasid ja punkte selles sektoris, millele tuleb pöörata erilist tähelepanu, e) kuhu viivad vaatlussektoris asuvad teed, naabri posti asukoha ja olema informeeritud meie poolt väljasaadetud luurest, g) leppemärke oma jao alarmeerimiseks ja selle juhi väljakutsumiseks, h) kuidas teotseda vaenlase ilmumise ja pealetungi puhul.

Vahtide kohused postil on:

- mitte loobuda neile antud ülesande täitmisest kuni ei ole ära vahetatud,
- kättenäidatud kohal valida omale soodus asend vaatlemiseks, jäädes ise tähelepanematuks vastasele. Võimaluse korral kaevuda,
- kohale asunud, suurima hoole ja tähelepanuga täita neile antud ülesannet, pannes tähele kõike, mis sünnib neile kättenäidatud vaatlussektoris ja naabrite juures,
- kõigist tähelepanuväärsest teatada oma ülemale, milleks abi postilt ajutiselt võib lahkuda,
- vaenlase kallaletungi puhul viibimata alarmeerida oma jagu (leppemärgiga ehk abi tagasisaatmisega),
- ootamatu kallaletungi puhul, kui enam ei ole aega teatada leppemärgiga või abi tagasisaatmisega, avada tuli,
- valju hüüdega „seis“ ja püssi laskevalmis hoides, pidada kinni kõiki, kes lähenevad postile, välja arvatud oma otsekohesed ülemad, keda nad tunnevad isiklikult ja neid, kelle kohta on saadetud korraldus läbilaskmiseks. Kolmekordse hoiatuse peale mitte-seismajäänule avatakse tuli.

Pimedas ja udus peetakse kinni kõik, kes lähenevad postile.

Vahipost ei või loobuda temale antud ülesande täitmisest kuni ta ei ole ära vahetatud. Vahtidele on keelatud kõrvaliste isikutega kõnelda ja üldse kõiki seda toimetada, mis paljastaks vahiposti asukoha või kuidagi võiks viia kõrvale vahtide tähelepanu nendele antud ülesande täitmisest.

Vahetuse juures peab uuele vahile üksikasjaliselt üle andma kõik teated ja tähelepanekud vastasest ja maastikust.

Vahid postil asetatakse seevõrra üksteise lähedusse, et nad võiksid vabalt anda edasi lihtsad teated ja leppemärgid.

Vahtidel on lubatud suitsetada, kui see mitte erilise käsuga keelatud ei ole.

Pimeduse tulekul vahiposti asukohta tarbekorral tuleb muuta, et neid kaitsta vaenlase retkede eest.

Vahiposti vanem peab pidevalt vaatlema, kuna noorem teda abistab, annab edasi leppemärke jao juhile ja viib tarbekorral temale suusõnalisi teateid.

Selle järgi jaoülem kontrollib õpilaste poolt omandatud teadmisi lühikeste ülesannete varal teoreetiliselt ja praktiliselt (vastane olgu siin tingimata tähendatud tõetruult).

Ü l e s a n n e n r. 5. Öösi tuli naabri välivalvkonnast mees ja teatas, et vastane on nende valvkonna vangistanud. Mis tuleb teha?

Kõigepealt peab kuulama vahtide otsust ja selle järgi õpilaste arvamist.

Tähendatakse, et sarnasel juhul peab teate tooja kinni pidama ja abiga välivalvkonna ülema juurde saatma; pärast seda peab kõvendama valvet naabri suunas maastiku ja vastase erilise uurimisega.

Iga õpilane peab teadma ettesaadetud vastase tundemärke (valged sidemed varukal, mütsil). Jaoülemasignaali järgi ilmub tee ääres asuva puu juurest oma laskur ja tuleb vahipostile. Kõik jälgivad vahi tegevust. Küsimustega õpilastele selgitatakse vahi poolt tehtud vead (hilja märkas laskuri liikumist, mitte küllalt arusaadavalt andis leppemärgi, laskis tulla liiga lähedale jne.) ja näidatakse, kuidas oleks pidanud talitama käesoleval juhul.

Antakse teine signaal, mille järgi vastast kujutav laskur tõstab pea paar korda teel asuva sillakese ääre alt välja, tõuseb viimaks püsti ja liigub julgesti edelas asuva üksiku puu suunas.

Jaoulem juhib õpilaste tähelepanu järgmistele asjaoludele: millal vahid märkasid vastase ilmumist, kuidas teatasid sellest välivalvkonna ülemale, kui teatati suusõnaliselt, siis kas anti see teadaanne edasi õieti, s. o. täpsalt ja lühidalt, kas näidati täpsalt vastase ilmumise koht ja mis otsustavad vahid teha.

Vahtide tegevus võetakse arvustuse alla ja antakse näpunäiteid selle kohta, kuidas vangistatakse vastase üksikud piilurid. Seda tuleb teha vaikselt ja ootamatult.

Vahid vahetatakse teiste õpilastega; vahetamist kontrollitakse. Vahetusel avalikuks tulnud puudused selgitatakse kõigi õpilaste juuresolekul. Uuesti antakse signaal, mille järgi teest läänepool asuvatest pöösastest ilmub vastase piilur ja liigub oja suunas. Piilur peatub vahi lähedal ja jookseb selle järgi kiiresti pöösastesse tagasi.

Igaüks jälgib piiluri ja vahtide tegevust. Tehakse läbiharutamine. Siin jaoulem tähendab, et vaht oleks pidanud vastase piiluri maha laskma ja mitte võimaldama tema põgenemist.

Vahte tuleb vahetada niiviisi, et igaüks saaks tegelikus olukorras teotseda ja lahendada mõne tähtsa ülesande.

Ühel õppusel pole võimalik esile tuua valveteenistuse mitmekesiseid olukordi; seda peavad selgitama järgmised õppused salade ja piilurite tegevusel.

Eriiselt tuleb jälgida ja alla kriipsutada vahtide tegevust vastase ilmumisel. Siin peab süvendama otsustusvõimet, julgust ja arukat tegevust.

Salade, sidepiilkondade ja piilurite teenistus.

XXXI näide.

E e s m ä r k — anda üksikvõitlejale vahiteenistuspraktikat ja õpetada temale sala- ja sidepiiluri kohuseid.

Õppuse ulatus: a) vahid asukoht ja tegevus, b) salaposti tarvidus, d) sala kohused postil, e) sala kohaleliikumine, g) sala asukoht ja selle moondamine, h) sala tegevus vastase ilmumisel, i) sidepidamine sala ja välivalvukonna vahel, k) sidepiilurite kohused.

Õppuse organiseerimine. Valitakse niisugune murdmaastik, mis nõuab salaposti määramist.

Määratakse maastikul õppuse lähtekoht, paigutatakse vastane, antakse signaalid ja leppemärgid viimasega sidepidamiseks ja koostatakse taktikaline olukord.

Sellest õppusest võtab osa terve rühm korraga, kusjuures jaod on asetatud üksteise lähedale, mis võimaldab üksteise juurde sidepiilurite saatmist.

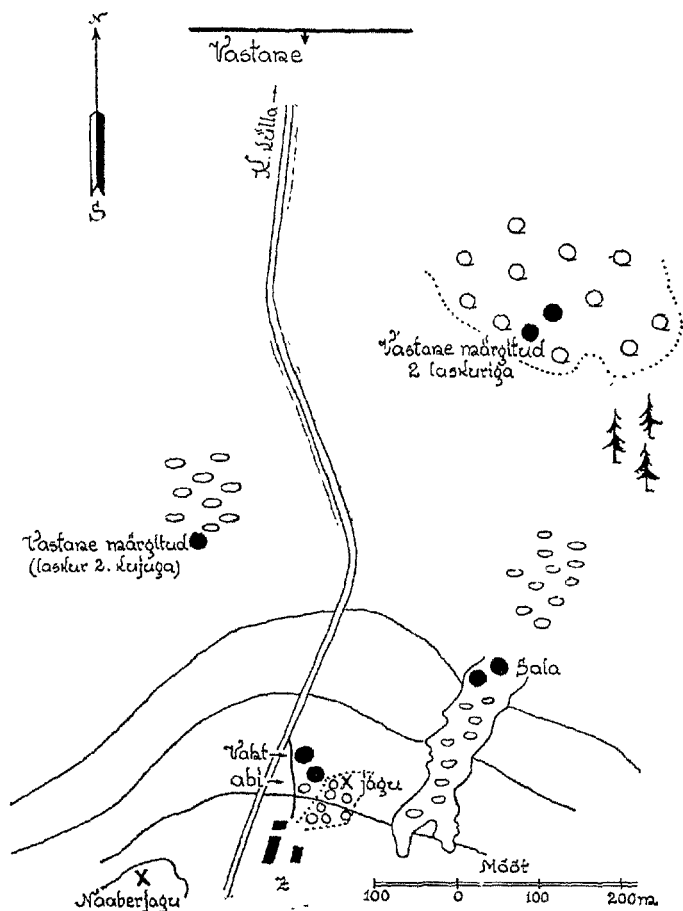
Töökorrad. Pärast õppuse eesmärgi selgitamist antakse teada taktikaline olukord.

„Meie kompanii, liikudes K külla, jäi Z asundusse ööks puhkama; meie ja 3. jagu on määratud puhkuse valveks. 3. jagu asub meist vasemal (edela pool) L külla viiva tee ääres. Vastast on oodata K külla poolt (põhjast); meie poolt on välja saadetud luure, kellelt pole aga saadud teadet vastase kohta.

Meie jao ülesandeks on toimetada valvet sektoris, mille piirid: paremalt — kolm üksikut kuuske (s. a.), vasakult — põõsastik (s. a.); erilist tähelepanu pöörata tee suunale ja nimetatud põõsastikule (joon. 37)“.

Jaoulem teeb teatavaks jao asukoha, selgitades küsimustega vahtide kohused, ta määrab vahid ja käsib neid valida omale asukohad (õppuse mõttes valida asukoha vanem vaht, kuna jaoulem määrab selle üldjoontes). Tehakse korraldus vahid asukoha moondamiseks. Vanem vaht otsustas asuda puude alla, mis on majade juurest läbimineva tee ääres.

Valitud asukoht võetakse ühiselt arvustuse alla; tarbekorral jaoulem annab täiendavaid näpunäiteid.

Joon. 37.

Sel ajal, kui vahid kohastavad oma asukohti vaatlemiseks, laseb jaoulem teisi õpilasi hinnata ja kirjeldada maastikku ning määrata kaugused üksikute esemeteni.

Pärast seda kontrollitakse vahtide asetust ja moondamist. Selgitatakse vahtide poolt tehtud vead: mõlemad töötavad korruga moondamise alal; see oleks pidanud sündima vaheldumisi — üks töötab ja teine vaatleb. Vaatlus ei tohi katkeda sellest silma pilgust, kui vahid on asunud kohale. Vahtidele antakse leppemärgid, mille abil tuleb pidada sidet valvkonnaga ja vastase tundemärgid (valge side varukal).

See tehtud, jätkatakse ülesande täitmist. Antakse signaal, mille järgi poolparemalt pöösastest ilmub kaks vastase laskurit ja avavad meie jao peale tule (paukpadrunitega).

Arvustatakse vahhi tegevust, kes küllalt õigeaegselt ei märganud vastast ja ei hoiatanud jagu selle lähenemisest. Vahepeal vastane läbib kiiresti lohu ja kaob põhja pool asuvasse metsa.

Arvatavasti hakkab vaht nüüd ennast kaitsma sellega, et tema ei suutnud näha vastase tegevust lohus ja selle taga asuvates pöösastes. „Kuidas võib organiseerida vaatlust lohu taha ja pöösastes, et tulevikus sarnaseid ootamatuid kallaletunge ära hoida?“

Selleks võib paigutada tunnimehe lohu alule pöösastesse või asetada vaatluspost ettepoole nii, et oleks võimalik silmas pidada ligipääsuteed lohule. Jaoülem näitab ühe ja teise lahenduse head ja halvad küljed ja annab viimaks oma lahendusviisi. Juhul, kus vaatlus on piiratud maastiku või ilmastiku tingimustega (orud, lohud, öö, udu jne.), määratakse vastavatele kohtadele salad, mis koosnevad 2—3-mehest ja on kohustatud: a) liikuma tähelepanematult ja tasa (mitte rääkida, kõhida jne.) kättenäidatud kohale ja seal kohanema maastikule; siinjuures tuleb pidada silmas äärmist vaikust; b) peamiseks kohuseks on vastase õigeaegne paljastamine, vaatlus tema tegevuse järgi ja õigeaegne teatamine oma jaoülemale kõigist sellest, mis sünnib vastase juures, leppemär-

giga või ühe mehe tagasisaatmisega; d) kui vastane tungib salale kallale ootamatult või viimane märkas teda niivõrt hilja (vastase suuremad grupid), et enam pole võimalik saata teadaannet jaõilemale, siis peab sala oma elu kaalule pannes tulega kinni pidama vastase liikumise, hoides sellega oma ülemat hädaohu lähenemisest; siin tuleb teotseda julgelt, otsustavalt ja leidlikult; e) vastase tugeva surve all taandudes, liigub sala ühelt esemelt teisele, jälgides tegevust, et jõuda selgusele, kui suured on vastase jõud, missugusest väeliigist, kuhu liiguvad suuremad jõud, kus on tema automaatrelvad jne.; g) salasid keegi ei vaheta ega kontrolli; nad jäävad oma kohale kindlaksmääratud ajaks ja tulevad tagasi oma osa juurde pärast ülesande täitmist.

Kontrollitakse sel alal õpilaste arusaamist ja antakse neile küsimuste juures täiendavaid seletusi.

Selle järgi antakse õpilastele teada salaposti vanema kohused, kes peab enne väljaastumist: a) läbi kaaluma ja omale selgeks tegema saadud ülesande ja määrama posti asukoha; b) selgusele jõudma, missugustele kohtadele pöörata eriline tähelepanu; d) saada juhtnöörid, mis ajaks tuleb tegevus lõpetada; e) kuhu tulla pärast tegevuse lõpetamist.

Ülesanne nr. 1. Olukord..... (v. eelmine ülesanne). Määrän saladeks noored Sepa ja Sarve; vanemaks noore Sarve. Saladel asuda vaatlemisele kuristikku veerule põõsastesse. Asuge ülesande täitmisele.

Jaõilem jätab meelega nimetamata kohad, millele pöörata erilist tähelepanu, millal lõpetada tegevus ja kuhu ilmuda pärast ülesande täitmist. Sellega tema kontrollib postivanema teadmisi. Pärast täiendavate juhtnööride saamist lähevad salad oma kohale. Jaõilem kontrollib teiste õpilastega salade liikumistee valikut ja kohaleminekut.

Umber 5—10 min. pärast kõik õpilased lähevad salaposti juurde (võib ka vahid postilt maha võtta).

Kohal kontrollitakse salade asetust, nende moondamist, vaatlus- ja sidepidamise võimalusi ja antakse ka täiendavad juhtnöörid.

Pärast seda lähevad kõik endisele kohale tagasi. Ka vahid asuvad oma kohale. Teotsejatele mitte nähtava signaali järgi ilmub alul üks rinnakuju loodes asuvate pöösaste varjust, vähe hiljem — teine. Kujud tähendavad vastase piilureid. Samal ajal liiguvad vastase piilurid ka metsa servast hüpetega kolme üksiku kuuse suunas (idapool teed) ja heidavad kuuskede alla maha.

Kõik jälgivad vahi tegevust. Kontrollitakse märkide leidmise kiirust vahtide poolt ja missugused neist on varemini märgatud (kujud, piilurid), kuidas teatati sellest välivalvkonna ülemale ja mis ta kavatses teha. Selle järgi sünnib tegevuse läbiharutamine. Antakse jälle leppemärk vastasele, mille peale kujud kaovad, kuna vastase piilurid liiguvad kuuskede alt lähemate pöösaste juurde (lohu põhjapoolse osa lähedal). Salapostile teatatakse täiendavalt, et piilurite järgi liigub üks suurem vaenlase grupp. Nüüd teritavad kõik oma tähelepanu salaposti tegevusele. Mõne minuti pärast ilmuvad salad välivalvkonna juurde. Vanem kannab ette teated vastasest. Salade tegevus võetakse arvustuse alla ja näidatakse nende vead: mõlemad laskurid (salad) tulid valvkonna juurde korruga, ei kasutanud varjatud liikumise võimalusi jne. Sellega nemad andsid välja välivalvkonna asukoha. Küsimuste kaudu jõutakse otsusele, et üks saladest oleks pidanud kiiresti ilmuma teatega välivalvkonda, kuna teine sel ajal pidi vaatlust katkestamata aegajalt taganema. Liikuda oleks tulnud varjatult lohu põhja mööda.

Nii oleksime varjanud oma asukohti vastase vaatluse eest, lasknud liikuda teda posti seljataha ja seal teda ootamatult vangistanud.

Õpilastele tuleb selgitada ka lühidalt välivalvkonna tegevust vastase kallaletungi puhul (praegusel

juhul). Jagu peab asuma varem väljavalitud positsioonile ja olema valmis iga silmapilk lahinguks. Jaotlem peab saatma teda välja saatnud juhile (rühmaülemale) kirjaliku teadaande olukorrast jne.

Läbirääkimiste lõpul saadetakse välja uued salad. Vastast ei ole tarvis enam tähendada. Jaotlem annab suusõnaliselt teada vastase tegevuse ja küsimustega viib õpilasi ühele või teisele otsusele. Eri-list tähelepanu tuleb pöörata salade tegevusele vastase pealetungil. Siin tuleb nõuda, et vaatlus vastase järgi ei katkeks ühekski silmapilguks. Esimese salaposti tegevuse vead ei tohi teise juures enam korduda.

Jaotlema leppemärgi järgi 3. jao raionis on kuulda 2—3 püssi pauku. Juhitakse sellele õpilaste tähelepanu.

„Mis tähendavad need paugud naabri juures ja kuidas peame sellele reageerima?“

Otsused on mitmesugused. Tähendatakse, et ka valveteenistuse juures peame alati sidet pidama naabriga ja teadma mis ta teeb. Selleks määratakse eriline sidepiilkond, mis koosneb 2—3 mehest. Piilkond liigub varjatult ja kärata naabri jao juurde ja uurib postidevahelist maa-ala. Liikumine sündigu suure ettevaatusega, et mitte välja anda meie valvosaade asukohti. Üksikud vastase piilurid, kes on imunud meie postide vahele, tuleb ootamatult vangistada. Vaenlase suuremate gruppide ilmumist tuleb viibimata teatada oma valvkonda ja naabritele. Ootamatu pealetungi puhul avada tuli.

Naabri piirkonda jõudes, vanem piilur ilmub valvkonna ülema juurde ja kannab ette: „Sidepiilkond parempoolse (2. l. jao) juurest; teel nägin, kui meie valvkond vangistas lohus (näitab maastikul) kaks vastase piilurit“. Küsib selle järgi luba lahku-miseks ja läheb tagasi oma välivalvkonna juurde. Seal ta teatab kõigist, mis teel nägi ja annab edasi naabri valvkonna ülema teated, näiteks: „Sidepiil-

kond välivalvkonna N juurest (3. l. jao): N valvkonna ülem teatas, et vastase ratsapiilurid võeti tema valvkonna poolt metsa tukas tule alla, kusjuures vangistati üks haavatud ratsanik“.

Jaoülem kontrollib, kas õpilased on aru saanud sidepiilkonna kohustest.

Ülesanne n. r. 2. Määrän sidepiilkonda noored Suigu ja Keremi; vanemaks — noore Suigu. Minge kohe vasakpoolse valvkonna juurde, mis asub seal üksikus majas, küsige temalt laskmise põhjusi.

Piilkonna vanem määrab liikumistee, teatab sellest jaoülemale ja liigub naabriraiooni.

Mahajäänutega jaoülem harutab liikumistee valikut ja küsib õpilasi. Kui keegi ei ole nõus piilkonna liikumistee, siis nõuab jaoülem põhjendusi. Kõik jälgivad piilkonna liikumist. 3. jao ülem annab piilkonna vanemale teada suusõnaliselt laskmise põhjused ja saadab temaga ühtlasi ka kirjaliku teadaande kinnises ümbrikus. Piilkonna vanema suusõnalise teadaande täpsust kontrollitakse kirjaliku teadaande järgi ja parandatakse vead; tuuakse esile need soovimatud järeldused, mis võiksid tekkida teate ebatäpsast edasiandmisest.

Vanem piilur kannab ette üksikasjad, mis ta pani tähele liikumisel.

Üldisel harutusel selgitatakse õppusel sagedamini ettetulnud vead, kriipsutatakse alla õpilaste korralikke ja olukorrahaseid tegevusi ning juhatakse tähelepanu sagedamini ettetulnud puudustele.

Piilkonna (piiluri) tegevus maastiku valgustamisel.

XXXII näide.

E e s m ä r k — õpetada üksikvõitlejale piilkonna kohuseid ja tegevust maastiku järgi vaatlusel ja vastasega kokkupuutumisel.

Õppuse ulatus: a) piilkonna (piilurite) määramine, b) piilkonna vanema korraldused, d) piilkonna liikumistee valik e) piilkonna liikumistehnika, g) kohalikkude esemete läbivaatamine piilkonna poolt, h) kohalikkude elanikkude ülekuulamine, i) piilkonna tegevus vastasega kokkupuutumisel.

Õppuse organiseerimine. Õppusi tuleb läbi viia õpilastele hästi tuntud maastikul. Jaoulem valmistab aegsasti õppuse kava ja loob taktikalise olukorra (Kui õppused viiakse läbi samal maastikul, siis võib kasutada XXXI näites tähendatud olukorda). Ta peab määrama kohad vastasele, andma temale juhtnöörid teotsemiseks, leppemärgid sidepidamiseks, kindlaks määrama õpilastele kaasaantavate paukpadrunite arvu, määrama vastase tundemärgid (valge side jne.) ja lõpuks vastase õigel ajal välja saatma.

Töökord. Maastikule tulles, annab jaoulem teada õppuse eesmärgi ja tuletab meelde taktikalise olukorra (kui maastik endine). Pärast seda ta teatab õpilastele jao ülesande ja asukoha (ka vahiposti asukoha).

„Möödunud õppusel, kui meie tutvunesime siin salaposti ja sidepiilkonna tegevusega, läks vastase piiluritel korda nägematult hiilida läänepool asuvasse pöösastesse (näitab maastikul); samuti õnnestus temal läheneda metsa servale, mis asub põhja pool kolme üksikut kuuske. Ta hiilis isegi lohku. Vahid ei suuda igakord tähele panna vastase lähenemist, tihti ei luba seda ka maastik. Vaenlane võib kasutada niisuguseid juurdepääsuteid, mida vahid ja salad ei suuda valvata. Nende raskuste kõrvaldamiseks tuleb niisuguste alade läbivaatamiseks aegajalt välja saata piilkondi, mis koosnevad 2—3 mehest.

Jaoulem tutvustab õpilasi nende piilkondade kohustega. Piilurid peavad: a) olema tähelepanelikud ja ettevaatlikud liikumisel; igal ajal olema lahingu-

valmis, et mitte lasta ennast vastase poolt ootamatult vangistada; b) põhjalikult läbi vaatama kõik teelasuvad kohalikud esemed, kus vastane võib ennast kuidagi varjata; nad teevad liikumisel sagedaid peatusi ja kuulatavad, d) nad ei tohi liikumisel suitsetada ega rääkida, peavad osavasti kasutama iga varjet; e) vastase üksikute piilurite kohtamisel neid vangistada ja viia välivalvkonna ülema juurde; vastase suuremate gruppidega kokkupuutumisel jälgida varjatult nende tegevust ja ajaviitmata teatada sellest oma jaoülemale; vastase osadega ootamatul kokkupuutumisel avada nende peale tuli ja hoiatada sellega valveosi läheneva hädaohu eest; g) kohates kohalikke, elanikke, pärida neilt teateid vastase üle, kusjuures on kindlasti keeldud anda mingisuguseid teateid oma vägede kohta; samuti ei tohi teada anda oma liikumissihti ega ülesannet.

Jaoülem peab selgusele jõudma, kuivõrt õpilased on saanud aru selgitatud kohustest.

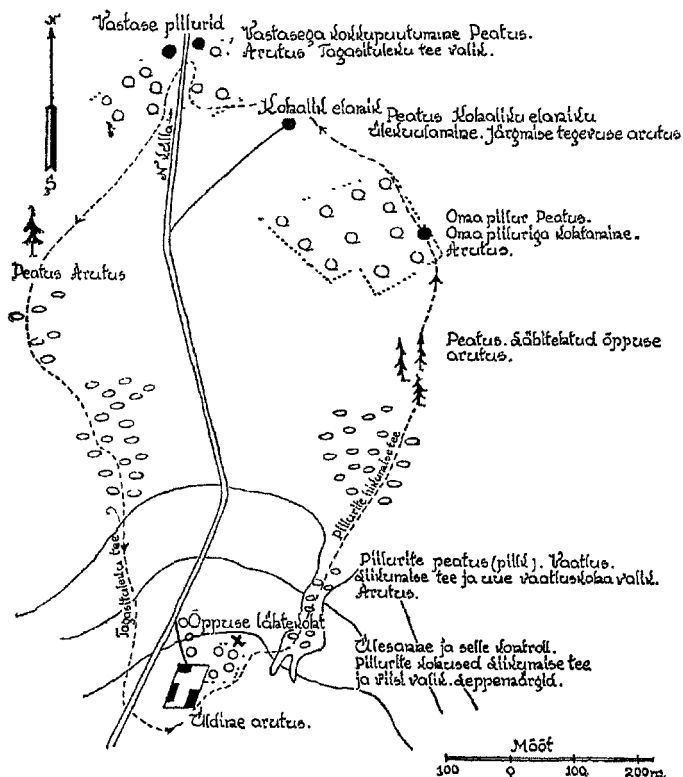
„Mida tuleb küsida kohalikkudelt elanikkudelt?“ Harilikke ülekuulamise küsimusi õpilased leiavad ise. Üksikute küsimuste esitamist selgitatakse koos kõigi õpilastega, kusjuures jaoülem peab püüdma nendele selgeks teha tähtsamate küsimuste põhimõtted, tutvustades õpilasi ka küsimuste esitamise viisiga.

Pärast seda antakse teada piilurite vanema kohused, mis seisavad järgmises: a) enne väljaastumist peab piilkonna vanem saama juhtnöörid liikumistee kohta; b) ta peab teadma ülesande täitmise tähtaja; d) missugustele esemetele pöörata eriline tähelepanu; e) kuhu ilmuda peale ülesande täitmist; g) tagasitulekul ette kandma peensusteni oma tähelepanekud, kellega kokku puutus ja missugused teated sai elanikkudelt.

„Seda tegevust hakkamegi täna õppima.“

Ülesanne nr. 1. Vastane asub N külas (joon. nr. 38). Määratud piilkonda noored Oksa, Keremi ja Paju; vanemaks — noore Paju. Teie üles-

andeks on läbi vaadata põõsad, mis asuvad lõunapool kolme üksikut kuuske, siis mets — põhjapool kaski, metsa serv N külla viiva tee ääres ja põõsad eeltähendatud teest idapool. Asuge kohe ülesande täitmisele.

Joon. 38.

Harilikult näidatakse piilkonna liikumistee piilkonna väljasaatja poolt. Neil õppustel on kasulik, et piilkonna vanem valiks tee iseseisvalt. See nõuab piilkonna vanemalt süvenemist ülesandesse, oskust

hinnata maastikku ja arendab teda taktikaliselt mõtlema.

Pärast liikumistee valikut vanem piilur teatab sellest jaoulemale, kes omakorda õpilastega läbi harutab selle head ja halvad küljed; küsitakse teiste õpilaste arvamisi ja valitakse parem otsus.

Jaoulem annab piilkonnale teada oma, vastase ja kohalikkude elanikkude eraldusmängid (kohalikud elanikud tähendatakse samuti sõduritega).

Vanem piilur kordab saadud ülesannet ja asub selle täitmisele.

Kontrollitakse vanema piiluri korraldusi ja tegevust enne väljaastumist, s. o. ülesande selgitamist piilkonnale, ülesande andmist üksikutele piiluritele, leppemärkide määramist sidepidamiseks ja liikumiseks, liikumistee ja liikumisviisi andmist järgmise peatuseni, relvade, padrunite, gaasimaskide, riiete ja jalanõude järelevaatust ja püsside laadimist.

Piilkond algab liikumist. Ülejäänud õpilased liiguvad piilkonna vanemaga umbes 5—10 m kaugusel — tema taga.

Õpilaste tähelepanu juhitakse piilurite liikumisviisi leppemärkide kasutamise ja piilkonna vanema tegevusele; selgitatakse tegevuse vead. Kui piilkond on jõudnud võsastiku servale (põhjapool kuristikku), siis jälgivad õpilased erilise hoolega võsastikust väljatuleku silmapilku. Seal tuleb tähele panna eriliselt piilkonna vanema tegevust vaatluse organiseerimisel võsastiku veerul ja liikumistee valikul järgmise peatuskohani. Õpilaste otsused harutatakse samuti läbi ja juhitakse tähelepanu tehtud vigadele.

Piilkond jõuab põõsastesse, mis kasvavad lõunapool kolme üksikut kuuske. Seal nad varjuvad ja organiseerivad vaatluse metsa servale põhjapool eelnimetatud kuuskesid.

Õpilaste grupp peatub. Juhitakse tähelepanu tehtud vigadele. Siin tegid piilurid vea liikumise

juures. Nad liikusid kolmekesi koos väljaspool pööstastiku serva. Jaoulem nõuab piilkonna vanemalt sarnaste vigade kõrvaldamist ja kriipsutab alla vigade tagajärjed.

Jätkatakse liikumist kolme üksiku kuuseni ja sealt edasi metsani. Vanemalt piilurilt päritakse, missuguse tee ta valib edaspidiseks liikumiseks, kuidas liigub, kus valib järgmise peatuse ja millele pöörab erilise tähelepanu.

Vanema otsused harutatakse läbi ja tarbekorral antakse täiendavaid juhtnööre.

Kolme kuuse juures piilkond peatub, varjub ja organiseerib vaatlust metsa lõunapoolsele servale. Piilur liigub ettevaatlikult metsa servale, vaatab selle läbi ja annab leppemärgi teistele. Selle järgi liigub terve piilkond metsa. Jaoulema leppemärgi peale liigub piilkonnale vastu naabri luuraja (piilur), kes on ära eksinud oma piilkonnast.

„Mis peab piilkond tegema?“ Esimene, kes võõrast piilurit nägi, peab tema kinni pidama hüüdega: „Seis!“ Vanem piilur läheb juurde, et jõuda selgusele, kes ta on. Kuulab piiluri üle, s. o. pärib temalt, kust väeosast ta on, kust ja kuhu läheb ja missugused teated temal on vastasest. Piilur saadetakse välivalvkonna juurde. Kolmas piilur samal ajal jätkab vaatlust.

Pärast seda sünnib tegevuse ja järgmise kavatsuse läbiharutamine. Esimesena kannab vanem ette oma arvamised, selle järgi üks piilur ja siis üks õpilane grupist.

Piilkond jätkab liikumist.

Vaadatakse läbi ida- ja põhjapoolne metsa serv. Piilkond liigub ühelt väljaulatuvalt metsa tukalt teiseni, üks piilur liigub ees, selle järgi 10—15 m kaugusel — teine ja kõige viimasena piilkonna vanem. Jõutakse põhjapoolsele metsa servale, kus organiseeritakse vaatlus.

Jaõilema signaali järgi tõuseb teelt üles üks sõdur (ette saadetud), kes kujutab kohalikku elanikku ja liigub piilkonna poole. Piilkonna vanem peatab tema ja saadab ühe piiluri tema juurde; teist käsib vaadata lõunapoolset metsa serva. Kõik õpilased jälgivad piilurite tegevust. Piilurite teadmiste kontrollimiseks peab kohalik elanik (sõdur) omakorda esitama piilkonna vanemale küsimusi — kui palju neid on ja kuhu lähevad, kus olid öökorteris, jne. Vastasest ta peab andma niisugused teated, mis nõuavad elaniku saatmist valvkonna ülema juurde. Siin on tähtis, et piilkonna vanem arvestaks elaniku teadete väärtust ja otsustaks ise elaniku saatmise oma juhi juurde põhjalikumaks ülekuulamiseks.

Pärast seda harutatakse läbi tegevus meie naabri piilkonnaga kohtamise momendist kohaliku elaniku ülekuulamiseni. Võib olla otsustavad õpilased elaniku üle kuulata mitte teel, vaid metsa serval. Ka see lahendus on õige, kuid siin peab tähendama, et elanik ei tohi näha meie tervet piilkonda.

Piilurid vahetatakse teiste õpilastega. Jõutakse selgusele piilkonna liikumistee ja -viisi kohta metsas ja jätkatakse ülesannet.

Tee suund ja metsa serv (tee ääred) vaadatakse läbi järgmiselt: üks piilur liigub paremal pool teed metsa veerul, teine — vasakul ja esimesest vähe tagapool, kuna kolmas (vanem) liigub neist ühe järele; kõik liiguvad üksteisest silmaside kaugusel ja kasutavad varjumiseks metsa.

Metsavahelisel teel annab jaoülem kahele ettesaadetud laskurile signaali ühe lasuga (paukpadruniga) ja teeb näo, nagu oleks pauk sündinud kogemata. Selle signaali järgi liigub vastane meie piilkonnale vastu. Kui vastane ei märka piilkonna liikumist, siis peab see varjuma mõlemal pool teed, laskma vastasel mööduda ja siis temale seljatagant ootamatult kallale tungima. Märkas aga vastane meie piilkonda ennem, siis peab viimane vastast eksi-

teele viima. Ta liigub alul tagasi, läheb siis vastasest paremalt või vasakult poolt mööda ja tungib temale jällegi ootamatult kallale. Kõik jälgivad, kuidas esimene vastast märkav piilur teatab sellest vanemale, kuidas teotseb teine vanem jne.

Pärast vastasega kokkupuutumist sünnib uuesti tegevuse läbiharutamine.

Piilkonna tagasiliikumisel juhitakse õpilaste tähelepanu liikumis- ja esemete läbivaatamisviisidele.

Läbirääkimisi võib teha järkude kaupa: esimene — kuuse juures asuvates põõsastes, teine — piilkonna lähtekohale jõudmisel.

Lähtekohal sündigu üldine tegevuse arvustamine, kus nõuda piilkonna vanemalt ettekannet läbikäidud tee kirjeldamise ja kohalikkude elanikkude ülekuulamise kohta.

Jaotlem teeb lõpul üldise kokkuvõtte tervest tegevusest, kriipsutab alla tegevuse juures ettetulnud suuremad vead ja seab eeskujuks need õpilased, kes näitasid arukat tegevust.

Õised õppused.

Vastase õine kallaletung tabab kõigepealt valveosi; ta on peamiselt rajatud ootamatusele. Meie julgeolek on tagatud valveosadega, mis pärast vahipostide, salade ja piilkondade korralik ja arukas tegevus omab suure tähtsuse ning nende tegevuse harjutustele, eriti öösi, tuleb pöörata tõsist tähelepanu. See on parimaks tagatiseks vastase ootamatu kallaletungi vastu.

Vahi- ja salaposti tegevus öösi.

XXXIII näide.

E e s m ä r k — õpetada üksikvõitlejale vahi- ja salaposti tegevust öistes tingimustes.

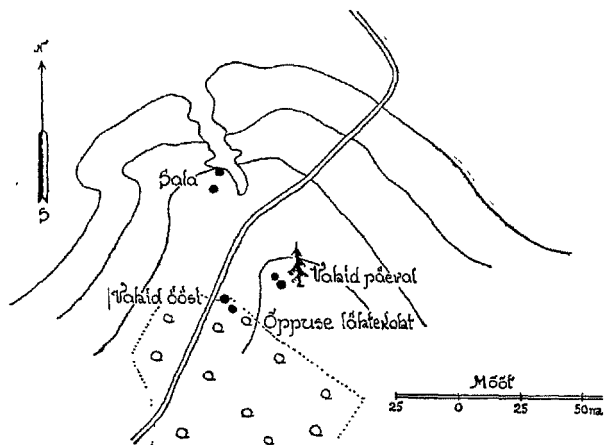
Õ p p u s e u l a t u s: a) vahi asukoha valik, b) vahi asukohale asumine ja maastikule kohanemine,

d) sidepidamine vahhi ja välivalvkonna vahel, e) vahhi tegevus vastase pealetungi puhul, g) sala asukoht, h) sala tegevus vastase pealetungi puhul.

Õppuse organiseerimine. Õppuse ettevalmistustööd on samasugused, kui XXX näites. Õpilased tuuakse maastikule valgus, nii et nad jõuaksid tutvuda maastikuga enne pimedat tulekut.

Töökorrad. Pärast õppuse eesmärgi teadaandmist, jaoulem annab õpilastele taktikalise olukorra ja ülesande. Ta näitab jaole asukohta, määrab vahhi ja abi, käsib neil valida vaatluskoha, kohale asuda, moonduda ja tundma õppida eelseisvat maastikku.

Vaht asus üksiku puuga künkale (joon. nr. 39).

Joon. 39.

Pimedat tulekul peab jaoulem pöörama õpilaste tähelepanu kauguste hindamiste iseäraldustele päevase ja öise valguse juures.

„Kas ööks on tarvis asetuses mingisugused muudatused ette võtta?“

Õpilased ei suuda ehk vastata.

Küsimustega jaoülem viib õpilased mõttele, et oiseks vaatluseks peab vaht oma asukoha vähe muutma.

„Kas öösi on parem näha künkalt alla või ümberpöördult? Kas meie vahipost suudab oma ülesannet hästi täita, kui jätame ta praegusele asukohale?“ Õpilased otsustavad tuua vahiposti künkalt alla. „Kuhu paigutada siis vahipost?“ Üldisel harutlusel viib jaoülem õpilased õigele mõttele, või leitakse õige lahendus kohe õpilaste eneste poolt.

Vahiposti asukoha valikul on soovitav kasutada varjualasid. Käratakse asjade juurde ei tohi vaht asuda (veskid, jne.), sest see segab kuulamist. Vahiposti ja välivalvkonna vahet tuleb vähendada 10—15 m, mis kergendab öösi sidepidamist.

Ülesanne n. r. 1. Kuhu asetada vaht öösi? Õpilased valivad vahi asukoha iseseisvalt. Tuuakse mitmesugused otsused. Need otsused kontrollitakse kohal ja jäädakse peatuma parima juurde.

Aja puudusel jaoülem näitab ise lahenduse ja põhjendab oma otsuse näidetega.

Määratakse uued vahid, kes saavad ülesande asuda postile ja moonduda.

Samal ajal teised õpilased lahendavad ülesande.

Ülesanne n. r. 2. Kuidas peab vaht sidet välivalvkonnaga? Iga õpilane avaldab oma arvamise. Jaoülem peatub kohasema juures ja teatab selle vahile; ta nimetab möödaminnes, et vaht võib sidet pidada ka nõõri abil, kuid niisugusel juhul peab post asuma välivalvkonnale üsna lähedal.

Kontrollitakse vahiposti asukohta ja asetust. Vahile märkamata saadetakse välja kaks meest ülesandega hiilida 15—20 m kauguselt vahist mööda ja jõuda tema seljataha. Ülejäänud õpilased asuvad vahi läheduses ja jälgivad tema tegevust; nad ei tohi aga segada vahti ja abi nende ülesande täitmisel.

Vastane jõuab tähelepanematult vahtide seljataha ja laseb ühe paugu (paukpadr.).

Jaoulem juhib sellele õpilaste tähelepanu ja tähendab, et ka soodsa asetuse ja koha juures võib vastane vahile tähelepanematult läheneda ja teda postilt maha võtta. Vahid üksinda ei suuda igakord välivalvkonda julgestada.

Õo nõuab vahtidelt erilist tähelepanu ja kuulmist. Sellega ei saa vahipostid üksinda igakord hakkama; nendele peab abiks määrama salaposti.

Ülesanne n. r. 3. Leidke igaüks koht salaposti paigutamiseks. Õpilased otsivad vastava koha.

Otstarbekohane asukoht on lohu alul — mäe nõlvakul; see koht võimaldab salapostil organiseerida vaatlust teele ja ka lohu taha.

Määratakse salad, kes asuvad kättenäidatud kohale. Ette saadetakse jällegi kaks sõdurit, kes peavad sala- ja vahiposti vahelt läbi hiilima.

Juhitakse õpilaste tähelepanu vahtide ja salade tegevusele vastase märkamisel ja välivalvkonnaga sidepidamisele.

Vastast kujutavad sõdurid, vahid ja salad vahetada teistega, et harjutada kõigi õpilastega õist tegevust ja arendada neis leidlikkust, julgust ja otsustusvõimet.

Vastase vahiposti vangistamine.

XXXIV näide.

Kui eelmises näites toodud harjutustele on määratud rohkem aega, siis võib käesolevat õppust sellega siduda.

Määratakse piilkond — 2—3 meest ja antakse temale ülesanne: läheneda salapostile ja tema vangistada.

Kõik küsimused selgitatakse enne piilkonna väljaastumist, s. o. otstarbekohasem juurdepääsu tee postile, kuidas posti vangistada, leppemärgid piil-

konna juhtimiseks (edasi, seis, paremale, vasakule) ja salaposti vangistamiseks.

Lahendused harutatakse läbi ühiselt ja valitakse neist otstarbekohasem.

Jaõilem tuletab meelde, et peamise tähtsuse omab siin ootamatus. Selle saavutame ainult siis, kui oskame vastasele juurde hiilida kärata ja varjatult. See õnnestub tihti lähenemisega küljepealt või seljatagant. Kui piilurid on jõudnud vastase vahiposti juurde, siis peavad nad kallale tungima kiirelt ja käratult. Vahtidele ei tohi anda võimalust enesekaitsmiseks ja oma valveosade alarmeerimiseks. Teetseda tasa täägiga ja tulistamatult.

„Kuidas talitate vastase saladega siis, kui nad on saanud surma kokkupõrkel meie piilkonnaga?“

Jaõilem tähendab, et arnasel korral tuleb neilt ära võtta igasugused dokumendid, pagunid (ehk muud tundemärgid), kirjavahetuse raamatud, kirjad jne.

Piilkonnale antakse käsk alata tegevust. Ülejäänud õpilased asuvad salaposti lähedale nii, et oleks näha piilkonna ja salade tegevus. Nad ei tohi käratseda või mõnel muul viisil segada teotsejaid.

Hiljem sünnib tegevuse läbiharutamine.

Kui vahid asusid vahipostil, siis pidid nad kuulma salaposti ja piilkonna vahelist võitlust ja sellest ette kandma välivalvkonna ülemale. Ka salad ise peavad katsuma alarmeerida valvkonda või püüdma piilkonda vangistada, kui see ei suutnud teetseda ootamatult.

Õpilasi tuleb harjutada teotsema niiviisi, et kaks meest hiilivad märkamatult vastase juurde, kuna kolmas jääb tahapoole. Need kaks peavad parajal hetkel iseseisvalt — kolmandat ootamata vastasele kallale tungima.

Pärast läbiharutamist määratakse uued teotsejad. Need tuleb aga asetada teisele kohale ja läbi teha analoogiline harjutus, kuid tarvitada sellejuures

juba kavalust. Üks piilur võib salaposti tähelepanu pöörata oma peale mingisuguse häälega või müraga, kuna teised kaks sel ajal hiilivad postile juurde küljelt või seljatagant ja vangistavad sala ootamatu kallaletungiga.

Piilkondade tegevus sidepidamisel ja maastiku valgustamisel.

XXXV näide.

E e s m ä r k — õpetada üksikvõitlejale piilurite tegevust vastasega kokkupuutumisel öösi.

Õ p p u s e u l a t u s: a) piilkonna (piiluri) tegevuse iseäraldused öösi, b) piilkonna (piiluri) liikumistee valik, d) piilkonna (piiluri) liikumistehnika, e) sidepidamine öösi, g) piilkonna tegevus vaenlasega kokkupuutumisel.

Õ p p u s e o r g a n i s e e r i m i n e. Õppust peab organiseerima samuti, kui on kirjeldatud XXXII näites. Vahe seisab selles, et siin jaotulemad peavad omavahel kokku leppima (naaberjagu teostab läheduses analoogilist õppust) piilkondade väljasaatmise aegade suhtes. Piilkondi tuleb vastastikku välja saata sarnase aja arvestusega, et nad teel üksteisega kokku puutuksid.

Määratud vastane saadetakse ette juba valges. Jagu tuleb kohale viia samuti valges, et õpilased võiksid tutvuda maastikuga ja orienteerumisesemete mitmesugustes suundades.

T ö ö k o r d. Pärast õppuse eesmärgi teadaandmist ja taktikalise olukorra selgitamist jaotulem kontrollib õpilasi ülesande teadmises.

„Piilkondade (piilurite) öise tegevusega harjutamisele asume pimedat tulekut. Seni uurige oma ümbruskonda — eriti aga vastase- ja naabripoolset maastikku. Pidage meeles kohalikke esemeid ja orienteerpunkte, mida saaks kasutada liikumisel öösi.

Määrake kaugused kohalikkude esemeteni ja märki-
ge need paberile.“

Jaotlem annab selleks aega 8—10 min. Selle järgi laseb üht õpilast kirjeldada peast maastikku, nimetada kohalikke esemeid, orienteerumispunkte ja määrata kaugused nendeni. Seda teevad kõik kor-
damööda. Pealtkuulajad parandavad vead ja täien-
davad kirjeldust oma andmetega.

Pärast seda jaotlem selgitab piilkondade (pii-
lurite) öise tegevuse iseäraldusi: a) öösi tuleb liikuda
päeval valitud orienteerumispunkte mööda. Kohali-
kud esemed paistavad meile öösi teistsugustena kui
päeval ja seepärast on nende kasutamine liikumiseks
raskendatud; liikumine muutub paratamatult aegla-
seks; b) piilurid peavad liikuma üksteise lähedal,
sest nägemise ulatus on pimedusega piiratud; d) lii-
kumisel peab tähelepanelikult uurima oma ümbrust
ja iga kohalikku eset, teravalt kuulama igasugust
kära, tihti peatuma, küürutama ja tähelepanelikult
uurima maastikku; e) piilkonda tuleb juhtida hääle
signaalidega, sest leppemärke ei ole öösi näha; peab
tundma lihtsaid signaale ja oskama neid kasutada
igas olukorras; sarnaste häälesignaali arv olgu
piiratud; g) öösi liikumisel peab olema väga ette-
vaatlik; põõsaid ja metsi tuleb vältida, sest liikumine
neis sünnitab paratamatult kära; lahtisel maastikul
tuleb liikuda koondatult (kolonnis) — piilurid lü-
hendatud distantsidel ja intervallidel; teid võib ka-
sutada ainult suuna pidamiseks, kuid neil liikuda ei
ole soovitatav; h) vastase otseses läheduses piilkonnad
(piilurid) peaksid liikuma järgmiselt: üks piilur lii-
gub ette, kuna teised peatuvad ja kuulatavad; eel-
mise piiluri signaali järgi liiguvad ka teised ette-
vaatlikult tema juurde jne.; i) piilkondade vastasti-
kusel kohtamisel informeerivad nende vanemad vas-
tastikku üksteist nende andmetega, mis neil on teada
vastasest ja maastikust; selle järgi nad jätkavad te-
gevust; piilurid ootavad informeerimise ajal kohta-
del; kui tekib kahtlus vastutulija kuuluvuse kohta,

siis peab ennast peitma ja selgusele jõudma, kellega on tegemist; meie võime eraldada oma piilkonda vastasest rääkimise, riietuse jne. järgi; k) vastasega kokkupuutumisel jääda peidetult kohale, kui vastase jõud ei ole liiga suured, siis peab temale parajal silmapilgul ootamatult täägiga kallale tungima; vastase suuremate jõududega kokkupuutumisel avada tema peale tuli, sellega viime tema segadusse ja toome temale kaotusi, ühtlasi alarmeerime oma valvesi; siinjuures peab igal juhul vähemalt ühe piiluri saatma informeerima suusõnalise teatega oma juhti vastase liikumise suunast ja jõust.

Jaõilem peab selle järgi jõudma selgusele, kui võrt õpilased on aru saanud piilkonna kohuste selgitusest. „Missuguseid kohti tuleb kasutada õiseks liikumiseks?“ Kuidas piilurid peavad üksteisega sidet pidama? Kuidas jõuate selgusele, kas vastutulija on oma või vastase piilkond? Mis peate tegema, kui teid on ümber piiranud tugevam vastase piilkond?“ Samaseid küsimusi esitatakse kordamööda igale õpilasele.

Pimeda tulekul tuleb piilkondade ja piilurite õpetamisega algust teha praktiliselt.

Ülesanne nr. 1. Määrän teid sidepiiluriteks, noored Kask ja Vaher; vanemaks — noor Vaher. Minge naaberjao juurde, kes peab asuma meist vasakul, lohu tagaküljel; teatage jaõilemale, et meie välivalvkond asub siin ja on asetanud vahid ja salad sinna (näitab maastikul). Tehke täpsalt kindlaks, kus asub naabri valvkond, tema vahid ja salad. Ülesande täitmise järgi ilmuge oma jao juurde tagasi. Piilkonna vanem kordab ülesannet ja teeb korraldused väljaastumiseks. Ta peab määrama leppemärgid, järgi vaatama relvastuse, laskemoona jne. Selle järgi valitakse liikumistee ja -viis; tehakse kindlaks, missuguseid orienteerumispunkte kasutada suunapidamiseks ja kuidas liikuda (mõlemad koos, üksteise järgi, kõrvuti jne.).

Piilkond astub välja. Jagu liigub tema läheduses ja jälgib piilurite tegevust. Teel piilkond puutub kokku naabripiilkonnaga ja sünnib vastastikune teadete vahetus.

Pärast seda harutatakse läbi piilkonna tegevus liikumisel, naabriga kokkupuutumisel ja üksteise informeerimisel. Piilkond jätkab ülesande täitmist. Vanem piilur, naaberjao juurde jõudes, kannab ette: „Sidepiilkond välivalvkonna N juurest; valvkonna ülem käskis teatada ja palus teateid teel kohtasin jne.“

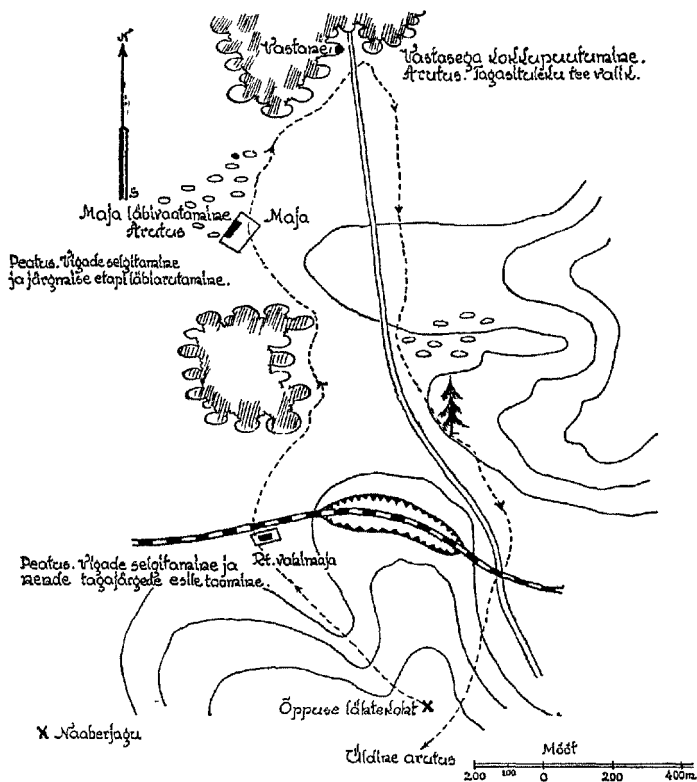
Vastavate teadete saamisel piilkondade vanemad toovad need oma jaoülemale (valvkonnaülemale), nagu tähendatud XXXI näites.

Kontrollitakse teadete täpsust, mille järgi jaoülemad lähevad tagasi oma jao raiooni.

Selle järgi harjutatakse piilkonna tegevust maastiku läbivaatamisel.

Ülesanne nr. 2. Määratakse teid piiluriteks, noored Suik, Sild ja Paju (piilkonna koosseis); vanemaks — noor Paju (Parem on esialul määrata piiluriteks rohkem arenenud õpilasi).

Vaadake läbi idapoolne metsa serv (mets läänepool M külla viivat teed) lõunapoolne metsa serv samal teel (näitab kõik esemed maastikul) ja ilmuge tagasi kahe tunni pärast (joon. nr. 40). Vahipostist mööda minna raudteevahi majakese juurest. Asuge kohe ülesande täitmisele. Piilkonna vanem teeb korraldused väljaastumiseks ja määrab omale asetäitja. Õppuse otstarbel peab piilkonna vanem ise määrama liikumistee. Pärast otsuste läbiharutamist annab jaoülem lõpliku otsuse: liikuda suunas — raudtee majake, kagupoolne metsa nurk, kagupoolne sama metsa serv teeni. (Missugust teed mööda tagasi tulla, seda jaoülem ei ütle). Enne väljaastumist piilkonna vanem kontrollib ka piilureid ülesande teadmises.

Joon. 40.

Jaõülem liigub ülejäänud õpilastega piilkonna lähedal ja jälgib piilurite liikumiskorda, sidepidamist, leppemärkide kasutamist, liikumissuunda, jne. Raudteevahi majakese juures sünnib peatus ja piilkonna senise tegevuse läbiharutamine.

Järgmine peatus ja läbiharutamine on kirdepoises metsa nurgas; seal määratakse ka liikumistee üksiku majani. Piilkond jätkab tegevust.

Piilurid peatuvad majast 20—30 m kaugusel. Vanema piiluri käsul läheb üks piilur aiani. Kui majas põleb tuli, siis piilur läheb ettevaatlikult majakese juurde ja uurib maja sisemust. Vastast ei ole näha. Piilur läheb majast vähe eemale ja annab teistele leppemärgi edasiliikumiseks. Üks piilur jääb aia juurde valvele, teine — akna juurde ja kolmas (vanem) läheb maja elanikke üle kuulama (õppusel ülekuulamist ei toimetata). Jaoulem kontrollib ülekuulamise käiku ja annab piilkonna vanemale teada, et vastane lahkus majast mõne minuti eest. Ta liikus tee suunas metsa.

Järgmine peatus ja tegevuse läbiharutamine on maja juures põõsastes. Seal määratakse kindlaks edaspidine liikumistee ja lastakse piilkonnal tegevust jätkata.

Piilurid ei lähe kohe metsa, vaid jäävad 35—40 m sellest eemale. Vanem saadab ühe piiluri metsatukka läbi vaatama. Kui vastast metsa servas ei ole, siis annab piilur sellest leppemärgiga teada. Teised jõuavad ka metsani ja liiguvad siis edasi tee suunas. Tee lähedal vanem peatab piilurid ja saadab ühe piiluri vähe ettepoole selgitama tee lähemat ümbrust. Teised jäävad laskevalmis ootama.

Jaoulem annab signaali, mille järgi tee äärest avatakse piiluri peale tuli (vastane kujutatud paukpadr.).

Kohe selle järgi lastakse vastase laskuri poolt välja üks rakett. Raketi põlemise ajal piilurid peavad jääma liikumatult lamama.

Rakett kustus. Piilkonna vanem peab otsustama, kas minna tagasi või teha kindlaks vastase asukoht, jõud ja saata siis teadaanne jaoulemale. Piilkonna vanem ei toimi õieti, kui ta tuleb kohe tagasi. Selle teoviisi tagajärjed tuleb õpilastele selgeks teha.

Küsimustega selgitatakse piilkonna tegevus eelnimetatud olukorras ja jõutakse ühisele otsusele,

mida nimelt siin tuleb saavutada. Edaspidine tegevus oleks järgmine: üks piilur köidab vastase tähelepanu, tehes kära, kuna teised hiilivad vastase juurde ja teevad kindlaks tema jõud. Nõrgajõulist vastast peab ootamatult vangistama. Pärast seda sünnib piilkonna kogu tegevuse läbiharutamine. Jaoulem peab alla kriipsutama kõik piilkonna tegevuse vead ja head küljed.

Piilkonna vanema teadaanne peab sisaldama tingimata tema edaspidised kavatsused, s. o. kas ta tuleb tagasi või jätkab vaatlust.

Ü l e s a n n e n r. 3. Meie piilkond vangistas vastase üksiku piiluri. Jaoulem andis piilkonna vanemale käsu tagasi tulla. Missugust teed tuleb valida? Kuulatakse kõigepealt piilkonna vanema otsus ja selle järgi õpilaste arvamised. Õigem oleks tagasi liikuda mitte endist teed mööda, vaid kasutades M külla viivat teed: üle künka nõlvaku, läbi kuristiku, üksiku kuuse juurest tee ja raudtee ristini ja lähtepunkti. Suunapidamiseks tuleks kasutada teed. Teele ei tohi aga välja tulla, vaid liikuda piki teed 30—40 m kaugusel. Lõpul sünnib tegevuse üldine läbiharutamine.

Kokkuvõte.

Vaatamata sellele, et sõjatehnika teeb hiigla edusamme ja seab jalaväele ette rasked tingimused mitmesuguses lahingu olukorras, jääb ajakohane üksikvõitleja etteavlmistus ikkagi lahingus edu tagatiseks. Iseseisvus, aktiivsus ja ettevõtlikkus peavad väljenduma lahingutegevuses igal sammul. Sellest välja minnes, oleme läbi töötanud ülaltoodud küsimused üksikvõitleja lahingulise väljaõppe alalt, kusjuures on silmas peetud järgmised põhinõuded: a) arendada üksikvõitlejas iseseisvat taktikalist mõtlemist ja olukorra hindamist, b) arendada temas võimet otsustada iseseisvalt ja tehtud otsused vanku-

matult ellu viia. Üldiselt aga oleme püüdnud arendada võitlejas ettevõtlikkust, teotsemistahet, kindlust eesmärkide saavutamisel, otsustusvõimet ja kiirust teotsemisel; samuti oleme tahtnud temas arendada leidlikkust maastiku ja olukorra igakülgses hindamises jne., s. o. seda, mis on tema taktikalise väljaõppe alus.

S I S U K O R D.

A. Individuaalne väljaõpe.

	Lhk.
I. MAASTIK JA SELLE SÕJALINE HINDAMINE	3
Üksikvõitleja tutvustamine maastikuga . . .	3
Laskuri asetus pealetungil ja kaitsel . . .	7
Vaenlase vaatlemine	10
Vastasele lähenemisteede uurimine	12
Maastiku hindamine gaasiohtlikkuse mõttes	13
II. MAASTIKU JA KOHALIKKUDE ESEMETE KASUTAMINE	14
Laskevalmis ja laskuri varjatud asukoht	14
Lähenemistee ja edasiliikumisviiside valik	20
Hiilides lähenemine vastasele	31
Moondumine	32
Kaevumine	36
Takistuste võitmine	40
III. MAASTIKU JA VASTASE JÄRELE VAATLEMINE	40
Maastiku vaatlemine ja valvamine	41
Valve vastase tegevuse järgi ja kauguste hindamine	46
Vaatlus liikumisel	51
Hääle (akustika) tundmine, selle suuna ja tekkimise põhjuse kindlakstegemine . .	54
IV. ORIENTEERUMINE	57
Ilmakaarte leidmine päikese, kohalikkude esemete ja kella abil	57
Orienteerumine kompassi järgi	61
V. SIDEPIDAMISE VIISID	64
Teadaanete ja käskude edasiandmise viisid ja reeglid	64
Teadaanete kokkuseadmine	70

	Lhk.
VI. GAASIASJANDUS	73
Gaasiluure ja gaasivaatlus	73
Gaasitorbikutes viibimine ja töötamine . .	74
VII. ÖISED ÕPPUSED	76
Vaatlus öösi	77
Kuulmismeelde kasutamine öösi; tegevused helgiheitja ja rakettide valgusel; tea- daannete kokkuseadmine ja korralduste edasiandmine	80
Orienteerumine öösi	85
B. Üksikvõitleja väljaõpetamine grupi koosseisus.	
I. LUURE JA RÄNNAKKAITSE	89
Piilurite paar luurel	89
Piilurite paar rännakkaitisel	95
Piilurite tegevus kokkupuutumisel vastasega	101
Vaenlase arvu kindlaksmääramine mitmesu- guste tundemärkide abil	108
Gaasiluure	110
Öised õppused	115
Piiluri liikumine kärata	115
Traattõketest läbiroomamine ja kaeviku- test üleminek öösi	119
Piilkonna liikumine öösi	125
II. VALVETEENISTUS	130
Vahtide tegevus postil	130
Salade, sidepiilkondade ja piilurite teenistus	136
Piilkonna (piiluri) tegevus maastiku valgus- tamisel	143
Öised õppused	150
Vahi- ja salaposti tegevus öösi	150
Vastase vahiposti vangistamine	152
Piilkondade tegevus sidepidamisel ja maastiku valgustamisel	155
KOKKUVÕTE	161

